

Glasilo Planinske zveze Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja vsakega desetega v mesecu,
meseca julija kot dvojna številka.

Naslov uredništva:

Planinska zveza Slovenije

Uredništvo Planinskega vestnika

Dvoržakova ulica 9, p. p. 215,

SI-1001 Ljubljana

tel. 01 4343022

faks 01 4322140

e-pošta: pv@pzs.si

Uredniški odbor:

Vladimir Habjan (glavni urednik)

Andrej Stritar (namestnik gl. urednika)

Igor Maher

Marjeta Keršič-Svetel

Marjan Bradeško

Boris Strmšek

Emil Pevec (tehnični urednik)

Oblikovanje in priprava za tisk:

Studio CTP, d.o.o.

Tisk: Delo tiskarna, d.d.

Glasilo sofinancira

Ministrstvo za okolje in prostor RS.

E-Planinski vestnik

<http://www.pzs.si/pv>

Planinski vestnik

december 2001

12

letnik 101

izhaja od leta 1895

Vsebina

Igor Maher	Mednarodno leto gora – zamujena priložnost?	514
Marjeta Keršič Svetel	Gorništvu lahko pomembno prispeva k trajnostnemu razvoju gorskih območij!	515
Borut Peršolja	Leto 2002 – mednarodno leto gora	518
Marjeta Štrukelj	Zuc del Bôr – gora z upognjenim križem	524
Tilen Jenko	Vzpon na najvišji vrh jugovzhodne Azije	528
Mare Cestnik	O treh ognjih in hoji po vodi	531
Milan Vošank	Slike s poti na Blegoš	533
Danilo Škerbinek	Gorski reševalci v evropskem parlamentu	536
Marjeta Keršič Svetel	Anderl Heckmair – 95-letnik	538
Matic Jošt	Noches de “Juerga”	540
Boris Strmšek	Slovenci četrtič smučali z osemtisočaka	542
Boris Strmšek	Smer, ki je običajno ni	544
Boris Strmšek	Zmaga doma je najslajša	546
	Novice iz vertikale	548
Milan Naprudnik	Osemdeset let Zorana Komaca	549
Jože Andrej Mihelič	Jaka Čop	550
Dušan Polajnar	Poročilo o delovanju Ustanove Sklad Okrešelj	552
Vladimir Habjan	Predstavniki PZS pri predsedniku republike Slovenije Milanu Kučanu	553
	Odmevi	554
	Planinska literatura	555
	Kratke novice	557

Slika na naslovnici: **Med Roglo in Lovrenškimi jezeri na Pohorju**
(foto: Boris Strmšek)

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte natisnjene in na elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Tekoči račun APP v Ljubljani: 50101-678-47046. Devizni račun LB d.d., Ljubljana: 50100-620-133-27620 – šifra valute – 3053/8. Naročnina: 5400 SIT, 30 USD za tujino, posamezna številka 600 SIT. Članarini PZS za člane A in D vključujeta naročnino. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova s tiskanimi črkami navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Mnenje avtorjev ni nujno tudi mnenje uredništva. Kopiranje revije ali posameznih delov brez soglasja izdajatelja ni dovoljeno. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, spremembe ali dodajanja naslova in mednaslovov, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih člankov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.

MEDNARODNO LETO GORA – ZAMUJENA PRILOŽNOST?

11. decembra bo generalna skupščina OZN v New Yorku uradno razglasila začetek Mednarodnega leta gora 2002 (MLG). Marsikaj se je in se še bo zgodilo pred tem datumom, še več po njem. Številne države so ustanovile nacionalne komiteje za izvajanje dejavnosti, sodelujejo številne znanstvene ustanove, vladne in nevladne organizacije. Mnogi – od organizacij do podjetij in posameznikov – so ta celoletni dogodek izkoristili za uspešno mobilizacijo znanja, človeških virov, nenazadnje pa tudi za učinkovito promocijo. Kako širok spekter sodelujočih je pri tem našel svoj interes oziroma v njem vidi svoje poslanstvo, lahko hitro razberemo, če se podamo na spletno stran MGL (<http://www.mountains2002.org/events/>).

Jalovec s Slemena (foto: Emil Pevec)

Kje pa je pri tem Slovenija kot gorata dežela na južni strani Alp, kot mednarodno priznan narod gornikov? Nekam zaspano je vzdušje tu pri nas – preslišali smo budilko, ki je druge gorske narode prebudila že pred letom ali več. Trenutno sodelovanje (tisto dejavno, ne le deklarativno) v tem globalnem projektu sloni bolj na posameznikih. Oblikovan je sicer nacionalni komitej, kjer so poleg predstavnikov ministrstev prisotni tudi zastopniki razsikovalnih ustanov in nevladnih organizacij, v začetku novembra je vlada imenovala delovno skupino za pripravo in zagotovitev izvedbe dejavnosti, sestavljeno iz predstavnikov ministrstev za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, za okolje in prostor, za šolstvo, znanost in šport, za gospodarstvo in za kulturo. V novembru in decembru so oziroma bo-

do razpravljali o vsebinskih in finančnih okvirih obeležitve MLG, nato to sprejme vlada, nato se končno začnejo izvajati dejavnosti, vmes so še razni javni razpisi, tako da se bomo s konkretnimi akcijami ukvarjali, ko bomo pošiljali voščilnice za novo leto 2003. Morda zveni pretirano, res pa je, da z vsemi dejavnostmi močno zamujamo. Edina sreča pri tem je, da vsaj težav s sprejemanjem državnega proračuna za naslednje leto ne bo in bodo lahko ministrstva tekoče zagotavljala sredstva za različne projekte, ki so razdeljeni v tri vsebinske sklope: promocija, raziskave in prireditve oziroma akcije. Idej za projekte je sicer veliko, predvsem v nevladnih organizacijah, le denarja za izvedbo je vedno premalo. Še manj pa ga je, če so projekti oziroma programi dejavnosti sprejeti v zadnjem trenutku in zato nepovezani, neuskkljeni, njihov učinek pa je zmanjšan, zgolj trenuten, daleč od tega, da bi prispeval k trajnostnemu razvoju gorskega sveta. Tudi PZS je pripravila obsežen program dejavnosti, kaj od tega bo v resnici izvedeno, pa bo odvisno predvsem od tega, koliko se bo razvezala državna mošnja. Tudi Planinski vestnik si bo po svojih močeh prizadeval za večjo ozaveščenost glede pomena in občutljivosti gorskega sveta. Nekaj razmišljanj boste našli že v tej številki, pa tudi v vseh številkah naslednjega letnika vas bomo seznanjali s pomebnimi dogajanjmi, predvsem dejavnostmi planinske organizacije, ob tem pa predstavljali teme, ki prispevajo k oblikovanju okoljske zavesti in spodbujajo trajnostni razvoj.

Seveda je ironija govoriti o trajnostnem razvoju gorskega sveta v času, ko znajo nekateri zagotavljati »mir« na svetu le z bombniki in sejanjem sovraštva, ko po uničenju ene gorate dežele iščejo že nove, ki so potrebne spreobrnitve, pa čeprav pod težo bomb.

Igor Maher

POGOVOR Z ERNSTOM HAASEJEM, ČLANOM UPRAVNEGA ODBORA UIAA

GORNIŠTVO LAHKO POMEMBNO PRISPEVA K TRAJNOSTNEMU RAZVOJU GORSKIH OBMOČIJ!

Marjeta Keršič-Svetel

Ernest Haase
(foto: M. K. Svetel)

Mednarodno leto gora je projekt, ki poudarja pomen gora, biodiverzitete in naravne dediščine gorskih okolij, pa tudi kulturnega izročila in pestrosti gorskih okolij... kakšna je vloga gorništva in še zlasti UIAA pri vsem tem?

Prepričan sem, da razne oblike gorništva lahko zelo pomembno prispevajo k trajnostnemu razvoju gorskih območij – seveda, če se gorniki obnašajo primerno. Gorništvo je oblika ekološko sprejemljivega mehkega turizma in lahko veliko pripomore k razvoju skupnosti, ki prebivajo v gorah in predgorjih. Treba pa je posvetiti veliko pozornost ohranjanju čistega okolja, naravne in kulturne dediščine, pa tudi temu, da gorniki pomembno prispevajo k ekonomiji gorskih ljudstev. Gorništvo je pomembno tudi zaradi svoje etike in vrednot. Mislim, da moramo razvijati kulturo gorništva in pri tem je posebno pomembno, da na razne načine to posredujemo tudi drugim – tudi tistim, ki ne hodijo veliko v gore. Predvsem v tem vidu vlogo UIAA pri dejavnostih Svetovnega leta gora.

Gorniška etika in vrednote – kako je s tem? Nekoč so bile etične norme v gorništvu zelo trdne in jasne – zelo humanistične. Poudarek je bil na odgovornosti, prijaznosti do narave, tovarištvu, skromnosti... Zadnje čase pa je videti, da se ta načela etike nekako krhajo. Kaj bo mednarodna gorniška organizacija storila glede tega?

Res, videti je, da se načela tradicionalne etike v nekaterih segmentih sodobnega gorništva nekako izgublajo. Toda samo v nekaterih segmentih! Pri klasičnih gorniških dejavnostih se pravzaprav ni nič spremenilo na slabše – nasprotno, marsikaj se je celo izboljšalo. Na primer zavedanje o občutljivosti gorske narave, o tem, kako zelo je treba paziti nanjo. V Alpah

recimo praktično ni več problema odpadkov, ki bi jih puščali za sabo planinci in alpinisti. Tudi zavest o ogroženosti živali in redkih rastlin je na zadovoljivi ravni: turni smučarji vedo, da se morajo izogibati območjem, kjer se pozimi zadržujejo živali, plezalci se izogibajo sten, kjer gnezdi redke ptice. Toda – srečujemo se s problemi, ki pravzaprav niso lastni gorniški skupnosti. Gre za probleme sodobne družbe – planinci, alpinisti, smučarji pa so del družbe, niso izven družbenih procesov. Klasični tip gornika, kakšen sem recimo jaz sam – človek, ki so ga v gore peljali starši, ko je bil še otrok, ki je odkril, da je to lep svet in se vrača v gore vse življenje – tak tip gornika izumira. Sedanja mlada generacija hlepi po zabavi. Po različnih oblikah zabave. En konec tedna se vozi jo s kajakom, spuščajo se po soteskah... med tednom plezajo v telovadnici, konec tedna gredo plezat v hribe, smučajo, skačejo s padali... vsakega malo. Vse po malem obvladajo, toda zelo površinsko. Predvsem pa še zdaleč niso tako predani goram, kot je bilo to nekoč. V gorah niso zares doma – ne poznajo jih prav dobro in se ne zavedajo vseh vplivov, ki jih lahko povzročijo v naravi. Cilje hočejo doseči hitro, nenehno se jim mudi in nimajo časa, da bi se učili, opazovali, globlje doživljali gore.

Kaj lahko storimo? Edino, kar nam preostane, je, da poskušamo problem reševati pri koreninah – to se pravi pri vzgoji otrok. Izobraževanje, izobraževanje, izobraževanje! In usposabljanje. Mislim, da je najpomembnejša vloga UIAA načrtna vzgoja in izobraževanje najmlajših. Tu pa naletimo na nov, zelo pereč problem: mladi navadno sploh niso včlanjeni v gorniške organizacije. Zato absolutno ni dovolj, če delujemo samo po posameznih društvih in skušamo vplivati samo na članstvo. Treba je iskati najrazličnejše poti, da bi znanje, izkušnje, kulturo in vrednote gorniške organizacije širili v javnosti.

Svet se spreminja in to zelo hitro. V prihodnjih desetletjih bo vse več ljudi živelo v mestih – vse manj bodo imeli neposrednega stika z naravo. Gorništvo bo morda postalo še bolj pomembno, kot je danes, ravno kot iskanje stika z neokrnjenim naravnim okoljem. Kako vi vidite razvoj gorniških dejavnosti v naslednjih petdesetih letih ... morda celo v naslednjih sto letih?

Na to vprašanje vam pa res ne morem odgovoriti. Iz preprostega razloga – spremembe so popolnoma nepredvidljive. Kar pomislite – kdo bi si pa pred sto leti mislil, da bo gorništvo doživelo razvoj, kakršnemu smo priča? Pred sto leti se je s hojo in plezanjem v

gorah ukvarjala peščica zanesenjakov. Pa poglejte, kako je danes – gre za množične dejavnosti, ki so postale pomembne tudi v ekonomskem smislu. Res je seveda, da se je med tem vsebina močno spremenila. Najvišji vrhovi so osvojeni, večina sten preplezanih... morda imajo težave s cilji in motivi tisti, ki gledajo na alpinizem s čisto športnega stališča. Za tiste, ki v gorah ne iščejo rekordov, ampak druge stvari, pa so možnosti tako rekoč neizčrpane. Tudi po športni plati se pojavljajo novi in novi izzivi: zmeraj težje smeri, nove tehnične možnosti, še bolj drzni in hitrejši vzponi. Prepričan sem, da bodo ljudje zmeraj iskali stik z divjino. Z divjo, neukročeno naravo. In v tem je veličina gora. Življenje v mestih bo še bolj odtujeno naravi, še bolj stehinizirano... in tudi v socialnem smislu bodo ljudje še bolj odtujeni, še večji individualisti. Skoraj prepričan sem o tem. Tisti, ki bodo živeli v velemestih, bodo težko sploh prišli do gora... najbolj pomembne bodo za tiste, ki bodo živeli v bližini. Tako se mi zdi. Za ljudi bo zelo pomembno, da bodo šli lahko na sprehod po gozdu, da bodo lahko gledali reko in ptice... Gore pa bodo še posebno pomembne zato, ker vplivajo na medčloveške odnose. Ljudje, ki gredo skupaj v gore, se naučijo zelo pomembnih stvari o sebi, o drugih in o sodelovanju s soljudmi.

Sam sem prepričan, da se sedanja težnja hedonizma, hlepenja po zabavi, atrakcijah, adrenalinu, težnja skrajnega egoizma, ne bo nadaljevala v nedogled. Ljudje bodo spoznali, da so izgubili zelo pomembno prvino življenja – sožitje z naravo, z divjino. In sožitje z drugimi ljudmi na podlagi pravega prijateljstva. To bodo iskali v gorah.

Včasih so gore zanimale samo lovce, pastirje in alpiniste. Dandanes pa isti prostor zanima ljudi, ki se želijo ukvarjati z najrazličnejšimi stvarmi – od plezanja pa do jadralnega padalstva, soteskanja, gorskega kolesarjenja, smučanja na tehnično opremljenih smučiščih... Kako vidite prihodnost gornišva v primerjavi z vsemi temi novimi dejav-

Padalec (foto: Borut Peršolja)

Igra senc (foto: Borut Peršolja)

nostmi, ki gornikom konkurirajo v istem prostoru? Navsezadnje tudi gorstva niso neskončno prostrana – verjetno se bo treba dogovoriti, kdo ima na določenih območjih prednost?

Priznam, da je to zelo težavno vprašanje. Tudi zato, ker je povezano z ekonomskimi vprašanji. Smučarska industrija, na primer, obrača zelo velike denarje, od nje je odvisen zaslužek mnogih ljudi. Zelo težko je nasprotovati gradnji žičnic z argumentom, da hoče pač nekaj ljudi uživati v tišini. S tem, da nekdo sedi na nekem vrhu in uživa, nihče nič ne zasluži. Po drugi strani pa je res, da gornišvo že zdavnaj ni več dejavnost, ki bi bila poceni – niti preprosto pohajanje po hribih ne. Danes noben razumen človek ne gre več v hribe oblečen in obut tako, kot hodi po cesti... pred sto leti pa je bilo skoraj tako, veste. Dandanes je na tržišču ogromno najrazličnejše opreme, od ljudi, ki tako ali drugače zahajajo v gore, so odvisne cele veje industrije. Danes vas dostojni čevlji za hojo po zahtevnih poteh stanejo najmanj 350 nemških mark, dostojen nahrbtnik tudi toliko... že najbolj osnovna oprema za hojo torej nanese najmanj tisoč mark. Ampak to je šele začetek. Spominjam se, da je aluminijasta vponka stala dve nemški marki, ko sem bil mlad in sem začel plezati. Pa poglejte zdaj cene varoval, zatičev, metuljev, raznih kompletov vponk... če ne nakupiš za tisoč mark teh igračk, ne moreš dostojno preplezati niti raztežaja! Za turno smučanje res ne plačaš smučarske karte – ampak zato pa kupiš kopico drugih reči. Torej je na vsak način tudi gornišvo ekonomsko zanimiva dejavnost. V tem pogledu smo povsem konkurenčni.

UIAA vsako leto organizira ogromno mladinskih taborov. Glavni namen teh dejavnosti je, da mladi pridejo v gore, da dobijo izkušnje, se naučijo nekaj o svojih sposobnostih, o sodelovanju z drugimi, predvsem pa o naravi v gorah. Odnos do narave, do ekologije, do varovanja naravne dediščine in do nevarnosti, ki so nedvomno v gorah prisotne, se je treba učiti na izkušnjah. Varuješ tisto, kar poznaš in ceniš. Mentorsko vodstvo je tisto, kar omogoča, da je pridobivanje izkušenj varno. To je naš način, da konkuriramo drugim dejavnostim – pokazati moramo mladim, da ima gornišvo zanimivo in dragoceno vsebino. To je prednost

pred nekaterimi drugimi dejavnostmi, ki so bolj na ravni zabave, telovadbe ali preprosto atrakcije.

Gorništvo je dejavnost, ki potrebuje neokrnjeno naravo... kako ohraniti gore čim bolj neokrnjene? Kako ohraniti divjino?

Oh, vsekakor je bilo doslej urbanizacije gora, gradnje žičnic, visokogorskih hotelov in podobnega čez glavo dovolj. Proti vsemu temu se je že pojavil odpor. Pogledajte na primer dejavnost organizacije MOUNTAIN WILDERNESS! Mislim, da gre razvoj v smeri vse večje udobnosti obstoječih žičniških naprav, smučarskih območij in turističnih središč v gorah – ne pa v smeri širitve. Pravzaprav s tem ni nič narobe. Nekateri se pač želijo udobno pripeljati in gledati lep razgled. Prav. Toda za take ljudi je poskrbljeno že na mnogih krajih. Taka središča pomagajo, da ta vrsta ljudi ostane v bližini cest, hotelov in žičnic – kar je dobro. Zelo močno pa UIAA nasprotuje nadaljnji urbanizaciji gora.

Posebno vprašanje so vodniki – torej ljudje, ki vodijo druge v gore. Prav gotovo je njihov odnos do naravne in kulturne dediščine gora zelo pomemben – najmanj tako pomemben, kot njihovo tehnično znanje o varnem gibanju v gorah. Kaj UIAA lahko stori za to, da bi bili vodniki bolj seznanjeni

z naravovarstvenimi vsebinami, da bi bolj poznali značilnosti in kulturo gorskih ljudstev in prebivalcev gora?

Tu je pa treba ločiti dve vrsti vodnikov: poklicne in tiste, ki delujejo po društvih. Razlike so namreč velike. Na to, kako se izobražujejo poklicni gorski vodniki, ki imajo svoje mednarodno združenje, UIAA pravzaprav ne more vplivati. Popolnoma neodvisni so. Število prostovoljnih vodnikov, ki delujejo po društvih, je mnogo, mnogo večje od števila poklicnih vodnikov – zato so za vzgojo večine obiskovalcev gora tudi mnogo pomembnejši. V mnogih državah po svetu delujejo tisoči prostovoljnih vodnikov, mentorjev in inštruktorjev in ena temeljnih nalog gorniških nacionalnih organizacij in UIAA je, da te ljudi čim bolje usposobi in izobrazi za njihovo delo. V programih njihovega izobraževanja imajo varstvo naravne dediščine in kulturne dediščine veliko vlogo. Vsebine in standardi tega izobraževanja so se doslej od dežele do dežele močno razlikovali. Toda že tri leta pri UIAA deluje posebna delovna skupina, ki oblikuje skupne standarde za usposabljanje prostovoljnih vodnikov, mentorjev in inštruktorjev. Kakih 20 držav že uporablja programe usposabljanja, ki so usklajeni s predlogi te delovne skupine. In v teh programih ima znanje o trajnostnem razvoju, o varovanju okolja, narave in kulture gora izjemno pomembno mesto.

TRGOVINA Z ALPINISTIČNO, PLANINSKO IN TREKING OPREMO

KRAKOVSKI NASIP 10, LJUBLJANA

DELOVNI ČAS: OD 9.00 - 19.00, SOBOTA OD 9.00 DO 13.00

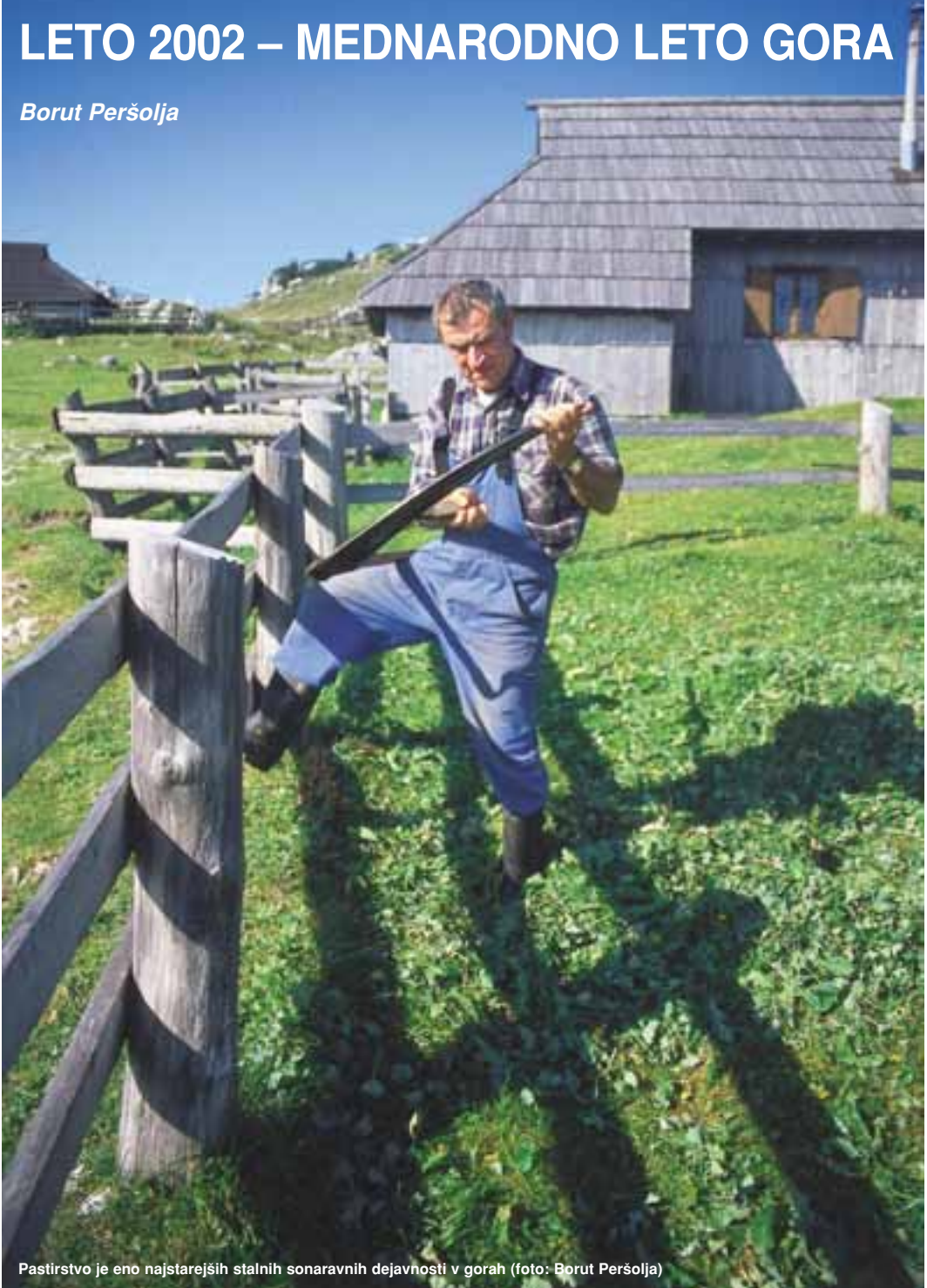
TELEFON: 01/426-34-28, TELEFAX: 01/257-32-09

VABLJENI !

GORE SO VREDNOTA

LETO 2002 – MEDNARODNO LETO GORA

Borut Peršolja

Pastirstvo je eno najstarejših stalnih sonaravnih dejavnosti v gorah (foto: Borut Peršolja)

Organizacija združenih narodov je na predlog Kirgizistana razglasila leto 2002 za Mednarodno leto gora, usklajevanje vseh aktivnosti pa je zaupala Organizaciji za prehrano in kmetijstvo (FAO). Glavni cilji Mednarodnega leta gora so oblikovanje zavesti in posredovanje znanja o gorskih ekosistemih, njihovi dinamiki in delovanju, spoznavanje in ohranjanje bogate kulturne in naravne dediščine gorskih območij, opredelitev pomena gorskih naravnih virov za kakovostno življenje svetovnega prebivalstva danes in v prihodnje ter vzpodbujanje njihovega aktivnega varovanja in zaščite. Splet vseh teh ciljev bi lahko označili kot program trajnostnega razvoja gorskih območij. Gre za razvoj, ki zadovoljuje potrebe ljudi, ne da bi pri tem ogrožal vire, od katerih je odvisen razvoj prihodnjih rodov. Več informacij o Mednarodnem letu gora najdete na spletni strani www.mountains2002.org.

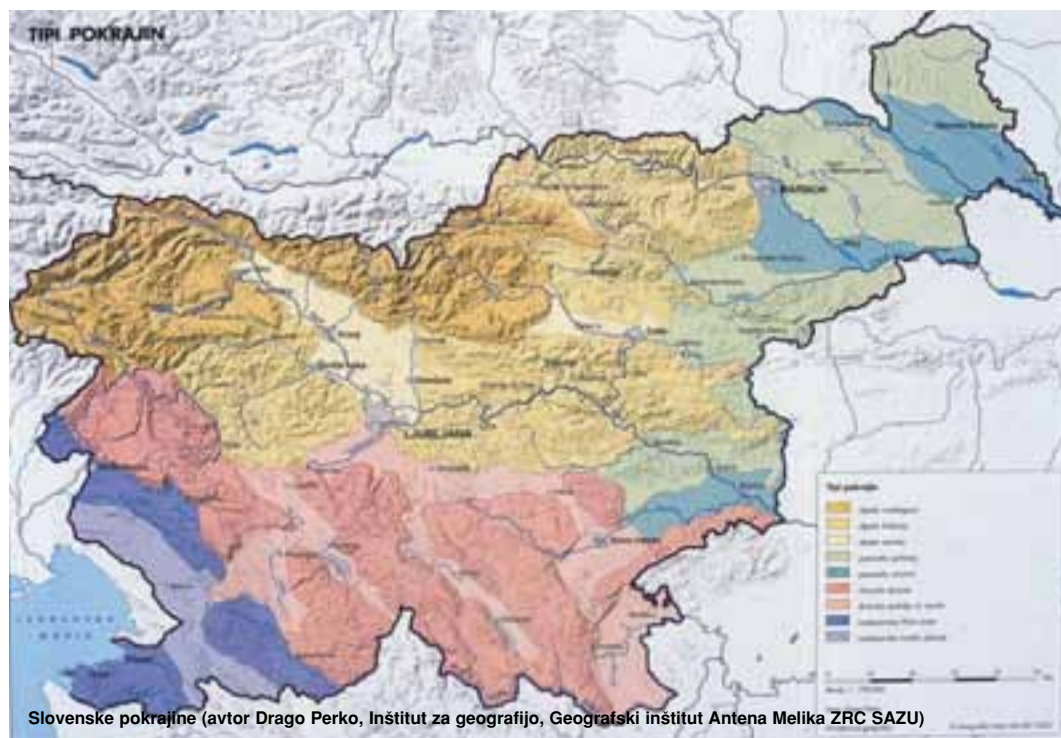
Gorska območja so pomemben vir pitne vode, obnovljivih virov energije, rudnin, gozda in kmetijskih pridelkov. So del občutljivega planetarnega ekosistema, območje neprecenljive biološke raznovrstnosti in osupljivih prilagoditev na zahtevne razmere ter življenjski prostor ogroženih rastlinskih in živalskih vrst. Gorska območja so bila skozi zgodovino zaznamovana s slabo prometno prehodnostjo in obmejnostjo, saj po gorah pogosto potekajo jezikovne, kulturne, narodnostne in državne meje. Ta območja so se ohranila

kot starodavna žarišča bogate kulturne dediščine domačega prebivalstva. V zadnjih desetletjih so gorske pokrajine postale turistično in rekreacijsko območje, ki ga vsako leto obišejo milijoni ljudi.

Če v Sloveniji primerjamo gorska območja z ostalimi pokrajinskimi tipi, izstopajo gore zaradi izoblikovanoosti površja oziroma razčlenjenosti. Na kratke razdalje se menjavajo globoko vrezane široke ledeniške doline, utesnjene soteske in povirne grape, gozdnata strma pobočja, uravnane kraške planote in kraški podi, goli priostreni vrhovi s prepadnimi stenami, ledeniške krnice in slapovi, žive planine in zaraščajoče se koševnice. Gorska območja označujejo tudi posebne podnebne, vodne in rastne razmere.

SESTAVINE GORSKE POKRAJINE

Gorsko podnebje je odvisno od nadmorske višine, ekspozicije, slemenitve, prevladujočih vetrov in oddaljenosti od morja. Temperature se z nadmorsko višino znižujejo (v povprečju $0,65^{\circ}\text{C}$ na 100 m), prav tako zračni tlak, značilna so tudi velika dnevna temperaturna nihanja. Čist in redkejši zrak lahko vpije manj sončnega sevanja, velik del sevanja se tudi odbije od svetle, zasnežene ali skalnate podlage. V gorah prevladujejo orografske padavine, količina padavin narašča z nadmorsko višino in se zmanjšuje od zahoda proti vzhodu, bolj namočene so privetrne strani. Stalni spremljevalci gorskega vremena so povečana

Slovenske pokrajine (avtor Drago Perko, Inštitut za geografijo, Geografski inštitut Antena Melika ZRC SAZU)

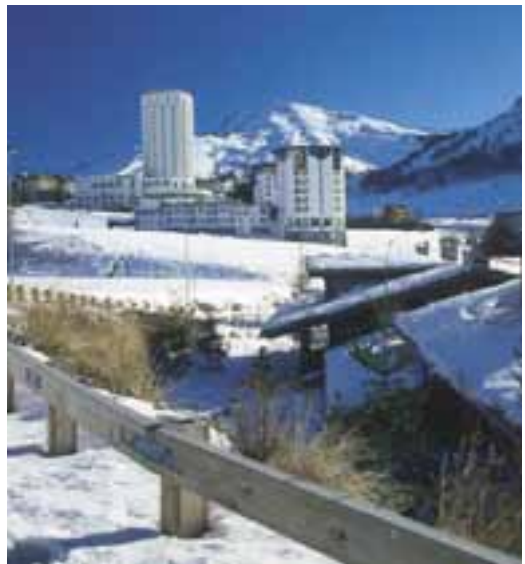
oblačnost, pogosti in močni vetrovi, megla ter sneženje. Tipični so pobočni vetrovi in fen.

Gorski vodotoki imajo hudourniški značaj (nestalen tok, ki ima izrazit strmec) in svojo erozijsko moč pokažejo ob obilnih padavinah. Zaradi kraškega pronicanja imajo vode, ki se pojavljajo v vznožju apnenčastih masivov kot izdatni kraški izviri, manjšo samočistilno sposobnost, kot jo imajo tekoče površinske vode. Ledeniška jezera pričajo o nekdanji prisotnosti ledenikov, pri nekaterih visokogorskih jezerih pa se že pojavljajo zaskrbnjujoči znaki onesnaženosti.

Prsti so razen v dnu dolin in kotlin slabo razvite, skeletne, vsebujejo malo organskih snovi, zato so slabo rodovitne. Skupek naravnih danosti in prilagoditev nanje se najbolje odrazi v izrazitih višinskih rastlinskih pasovih in gozdni meji. Rastlinske pasove od vznožja pobočij proti vrhovom sestavljajo gozdne, grmovne in zeliščne rastlinske združbe. Na njihovo sestavo je močno vplival človek. Gozdna meja zaradi delovanja naravnih in človeških dejavnikov poteka med 1200 in 1800 m visoko, drevesna meja pa sega tudi do višine 1950 m.

Izrazit proces razvoja gorskega površja je preperevanje oziroma razpadanje kamnine. V ospredju so zmrzalno (zmrzovanje vode v razpokah), temperaturno (raztezanje in krčenje kamnine zaradi temperaturnih razlik) in korozijsko preperevanje (raztapljanje kamnine). Na intenzivnost preperevanja poleg kamninske zgradbe vplivajo predvsem količina in razporeditev padavin, povprečna letna temperatura in letno število prehodov temperature nad in pod ledišče. Zaradi intenzivnih naravnih procesov so v gorskem svetu možne številne naravne nesreče: potresi, zemeljski plazovi, usadi, podori, snežni plazovi, poplave, obilno sneženje, suša, žled, veter ter erozija. Med civilizacijskimi nesrečami izstopajo gozdni požari, ki so k sreči redki, ter nesreče, povezane z dejavnostmi ljudi v gorah (gorske nesreče).

Od gorskih območij je odvisna polovica človeštva, saj v njih živi približno 10 % svetovnega prebivalstva, okrog 40 % pa jih živi v nižje ležečih porečjih. Prebivalstvo gorskih pokrajin je večinoma revno, slabo izobraženo, živi v slabih higienskih razmerah ob pomanjkljivi zdravstveni oskrbi, preživlja se s samooskrbnim poljedelstvom in gozdom. Zaradi velikih prebivalstvenih in gospodarskih pritiskov prihaja na velikih površinah, od Andov do Himalaje ter od Urala do Jezerskega višavja, do zaskrbljujočih sprememb gorskih pokrajin in njihovih sestavin. Uničevanje gozda, prekomerna paša in erozija, ki jo sproža obdelovanje za poljedelstvo manj primernih površin, zemeljski plazovi, globalno onesnaževanje (na primer onesnaževanje zraka iz več sto kilometrov oddaljenih industrijskih območij) ter nagle izgube habitatov in genske raznolikosti so degradacijski procesi, ki ogrožajo nosilno sposobnost gorskih območij. Tudi turizem in rekreacija s svojim nepremišljenim razvojem marsikje po sve-

Degradacija okolja – Sestriere (foto: Miha Pavšek)

tu ogrožata prav tiste danosti, ki jima omogočajo obstoj. Čeprav so bila gorska območja v preteklosti prva deležna zakonskih zaščit (narodni parki), pa to za njihov nadaljnji obstoj ne zadošča več.

ALPSKI SVET

Alpski svet, ki ga v Sloveniji členimo na alpska visokogorja, alpska hribovja in alpske ravnine, obsega 42 % površine Slovenije (8541 km²). Nad 500 m leži 35 % slovenskega površja (na Zemlji je takšnega 48 % površja), nad 1000 m pa 11 % površin (na Zemlji je takšnega 27 % površja, 11 % nad 2000 m, 5 % nad 3000 m, 2 % nad 4000 m). Na tem območju živi v 2218 naseljih (37 % vseh naselij v Sloveniji) kar 924.174 prebivalcev (47 % vsega prebivalstva Slovenije). Zelo visok je delež gozda – 64,8 %.

Alpska visokogorja so Julijske Alpe, Kamniško-Savinjske Alpe, zahodne in vzhodne Karavanke. Prvi dve gorski skupini sta mogočni in razčlenjeni z globokimi ledeniško preoblikovanimi dolinami. Na obrobjih ležijo izrazite zakrasele in gozdnate planote Pokljuka, Mežakla, Jelovica, Velika planina, Dleskovska planota, Golte, Menina in Dobrovlje, bolj v osrčju pa so nad gozdno mejo tudi zakrasele uravnave, navadno imenovane podi. Karavanke so izrazito podolgovato gorovje, visokogorsko le v skrajnem vršnem delu, ki se proti vzhodu nadaljuje v sredogorje.

Alpska hribovja so Cerkljansko, Škofjeloško, Polhograjsko in Rovtarsko hribovje v zahodnem delu alpskega sveta, obsežno Posavsko hribovje v osrednjem in vzhodnem delu ter Velenjsko in Konjiško hribovje s Paškim Kozjakom, Stenico in Konjiško goro na severovzhodu. Še bolj na severovzhodu so Pohorje, Strojna in Kozjak, južni odrastki Centralnih Alp, kamor so

zarezano globoke Dravska, Mislinjska in Mežiška dolina. Bolj gričevnato je Ložniško in Hudinjsko gričevje. Alpski ravnini sta Savinjska ravan, dno Celjske kotline, razčlenjeno z rečnimi terasami, in bolj pestra Savska ravan na dnu Ljubljanske kotline, ki jo sestavljajo gričevja (Dobrave, Tunjiška gričevje) in hribovja (šmarnogorsko-raiški osamelci, Blejski kot), predvsem pa ravnine z rečnimi nanosi, oblikovanimi v terase (Dežela, Kranjsko-, Sorško in Ljubljansko polje, Kamniškobistriška ravan). Manjše kotline so razpršene tudi drugod po visokogorju (Bovška kotlina, Bohinj) in sredogorju (Velenjska, Slovenjgraška, Mozirska, Litijska, Zirovska in Tolminska kotlina).

V Sloveniji so v povezavi s podnebniimi prvinami odločilni omejitveni dejavniki razmestitve poselitve in gospodarjenja z gorskim prostorom nadmorska višina, naklon (povprečni naklon alpskega sveta je 18,4°, v alpskih visokogorjih pa celo 24,6°) in ekspozicija površja. Najstarejše sledi človeka v paleolitskih postojankah (Divje babe, Potočka zijalka), ki segajo več kot 80.000 let nazaj, dokazujejo, da so bile gore že od nekdaj bivališče ljudi. Človek se je na težavne naravne razmere dobro prilagodil: poselil je ravna dna širših dolin in kotlin ter prisojne pobočne police. Ob starih naseljenih jedrih na ravninah je višinska kolonizacija med 13. in 15. stoletjem omogočila razvoj samotnih kmetij in zaselkov. Število naselij je v tem času doseglo, ponekod pa celo preseгло število današnjih naselij. Danes je poselitev znotraj gorskih območij zgoščena predvsem na ravninah in v večjih naseljih po dolinah, kjer število prebivalstva stalno narašča, višje ležeča in prometno odmaknjena območja samotnih kmetij in zaselkov pa se praznijo. V teh območjih se prebivalstvo stara, spreminja pa se tudi kulturna pokrajina, ki se lahko ohranja le s stalno kmetijsko rabo, ki upošteva krajevne geografske značilnosti in nosilno sposobnost okolja.

Gospodarska funkcija slovenskega visokogorskega prostora se je močno spremenila: sprva je bil človek odvisen predvsem od kmetovanja (obdržala se je živinoreja, ki je bila nekdaj v plansarski različici nepogrešljiv del kratkih poletij). Šele v srednjem veku je postalo pomembno tudi izkoriščanje gozda, postopoma je naraščala vloga trgovine in obrti. Srednjeveško fužinarstvo je ponekod omogočilo razvoj industrije. V zadnjih desetletjih je kmetijska raba tal močno upadla, izrazita sta procesa propadanja kulturne pokrajine in zaraščanja.

PLANINSTVO TEMELJI NA DOŽIVLJANJU

Tudi Svetovna turistična organizacija se je Mednarodnemu letu gora pridružila tako, da je leto 2002 razglasila za Mednarodno leto ekološkega turizma. Gre za turizem, ki temelji na naravnih vrednotah in ne posega agresivno v naravo, hkrati pa zagotavlja dohodek predvsem domačemu prebivalstvu. Rekreacija, ki jo tak turizem vključuje, ohranja naravne vire in člove-

ka duhovno povezuje z naravo. Slovenija s svojo pokrajino ponuja možnost za najrazličnejša doživetja v naravi, zato so naravne danosti Slovenije eden glavnih dejavnikov kakovosti v turizmu in tudi njegov omejitveni dejavnik.

Tudi v planinskih organizacijah je pobuda Organizacije združenih narodov naletela na ugoden odmev. Mednarodna zveza planinskih organizacij (UIAA) je akcijo sprejela za svojo, saj se zaveda, da lahko več kot dva in pol milijona članov planinskih organizacij z vseh celin pomembno prispeva k uresničevanju zastavljenih ciljev. Planinstvo, ki vključuje alpinizem, turno smučanje, športno plezanje, kočje in pota, gorsko vodništvo, odprave in gorsko reševanje, je opredeljeno kot splet rekreacijskih, športnih, kulturnih, znanstvenih in gospodarskih dejavnosti, povezanih s spoznavanjem, raziskovanjem in doživljanjem gorske narave. Planinstvo kot športna in rekreacijska dejavnost, ki temelji na doživljanju narave kot posebne vrednote, ima neprecenljiv pomen za ohranjanje kulturnega in etičnega odnosa ljudi do narave in je marsikje v svetu eden od temeljev okoljevarstvenega gibanja. Poleg tega krepi zdravje in izboljšuje počutje ljudi ter vzpostavlja občutek odgovornosti za družbo. Planinstvo lahko bistveno prispeva k trajnostnemu ra-

Davne sledi človeka v gorah – Velika planina (foto: Borut Peršolja)

zvoju gorskih območij, saj je za prebivalce gora pomemben dejavnik gospodarskega razvoja. Osnovna zamisel vsega delovanja planinskih zvez v okviru Mednarodnega leta gora naj bi bila vsebovana v geslu: planinstvo v gorah ne predstavlja težav, pač pa njihovo rešitev.

Planinska zveza Slovenije je z več kot 74.000 člani in 231 planinskimi društvi ena najmnogičnejših in najstarejših civilnodružbenih organizacij v Sloveniji. Z razvejanim sistemom usposabljanj vseh starostnih skupin članstva in ob pozitivni dediščini preteklega delo-

vanja, ki ga povzema Častni kodeks slovenskih planincev, ima Planinska zveza Slovenije veliko možnosti za okoljsko vzgojo. Zavedamo se, da so se v povezavi s planinstvom v gorah začeli pojavljati nekateri ekološki problemi, na primer onesnaževanje voda, ravnanje z odpadki, hrup, promet v alpskih dolinah in na prelazih ... Zato že dobro desetletje izvajamo ukrepe za izboljšanje stanja, kot so zmanjšanje porabe vode (odprava pranja posteljnine v planinskih kočah), uporaba razgradljivih čistilnih sredstev, uvajanje suhih stranišč in gradnja bioloških čistilnih naprav, raba obnovljive energije sonca in vetra, razvrščanje odpadkov in njihov prenos v dolino ter vzpodbujanje prevoza z železnico. Rezultati so vzpodbudni, z nadaljnjim načrtovanjem in izvajanjem takšne planinske politike, ki naj bi skrbela za čim manjše in čim bolj uravnotežene posege v gore ter hkrati za čim bolj ko-

rektno sodelovanje s prebivalci gora, se tudi Planinska zveza Slovenije pridružuje uresničevanju ciljev Mednarodnega leta gora.

Pitna voda je kapital novega tisočletja (foto: Borut Peršolja)

**Listina UIAA
(UIAA Summit charter)
ob proslavljanju Mednarodnega leta gora 2002**

UIAA, Union Internationale des Associations d' Alpinisme, ki je Svetovna zveza planinskih in alpinističnih združenj, pozdravlja Mednarodno leto gora 2002 v upanju, da

- vlade in državne ustanove, Organizacija združenih narodov in druge mednarodne agencije in prostovoljna združenja priznajo pomen gora in skupnosti njihovih prebivalcev povsod po svetu in da
- bodo usmerjale svojo politiko tako, da jih bodo spodbujale in ohranjale.

UIAA skupaj s svojimi 90 članicami, ki združujejo prek 2,5 milijona planincev, alpinistov, plezalcev in pohodnikov izraža svojo privrženost zamisli Mednarodnega leta gora, pa tudi podobnim pobudam, izhajajoč iz naslednjih osnov:

- vsi ljudje naj bi imeli pravico uživati naravno okolje, v njem posebno gore in stene, s pravico odgovornega dostopa;
- planinstvo, plezanje in odpravarstvo so, če jih izvajamo odgovorno, povsem skladni z ohranjanjem in trajnim vzdževanjem naravnega okolja;
- te dejavnosti prispevajo k razvoju človekovega duha in prizadevanj, saj so prispevek k svobodi posameznika s svojimi pomembnimi človeškimi in družbenimi vrednostami;
- te dejavnosti so lahko pomemben gospodarski vir za skupnosti v gorah.

Glede na svoje dolgoletne izkušnje z gorami UIAA zaupa v poslanstvo Mednarodnega leta gora, ker upošteva z gorami povezana razvojna, okoljska, zdravstvena, varnostna in izobraževalna vprašanja.

Vse članice UIAA skupaj iščejo stike in pomoč vlad, ustanov, agencij, turističnih organizacij in prostovoljnih združenj, da bi skupaj spodbujali zavest o pravici do svobodnega dostopa, ki je nujna za dejavnosti planinstva, alpinizma, plezanja, odpravarstva in trekinga v povezavi z:

- zaščito divjih in naravnih značilnosti gorskega površja in sten, zavedajoč se njihovega okoljskega pomena in občutljivosti;
- osebno odgovornostjo posameznika, ki se drži pravil dobrega obnašanja in s programi, ki spodbujajo okoljsko zavest, odličnost, varnost in vzgojo mladine;
- rastjo trajnostno sprejemljivega gorskega turizma, spoštujoč tudi stroške za storitve in naprave, ki so smiselne in poštene;
- gospodarskimi in denarnimi koristmi za lokalne skupnosti, s spodbujanjem sodelovanja, na primer tudi pri izobraževanju in izgradnji trajnostno razvojno sprejemljivih naprav;
- upoštevanjem, da lastnik zemljišča ni odgovoren za nesreče ali škode, ki se tam zgodijo zaradi naravnih nevarnosti, ki so na njegovi lastnini;
- potrebnim premislekom, da bi prilagodili javno politiko dostopa do zemljišč, naravovarstvena prizadevanja, davčno politiko, oprostitev davkov in nadomestila, kjer se to nanaša na gore, tako da bi bilo to pravično in koristno za družbo.

UIAA si bo prizadevala uresničiti te predloge z resničnim sodelovanjem.

POGLAVITNI DOGODKI MEDNARODNEGA LETA GORA 2002 NA SVETOVNI RAVNI

oktober 2001	Mednarodni simpozij o gorah, Interlaken, Švica
11. december 2001	Razglasitev začetka Svetovnega leta gora, v okviru zasedanja generalne skupščine OZN, New York
6.–10. maj 2002	Interaktivna medijska mednarodna konferenca, ki bo potekala istočasno iz mest ob najvišjih gorah sveta: Mount Everest, Nepal Aconcagua, Argentina Mount McKinley, USA Kilimandžaro, Tanzanija Mt. Vinson, Antarktika Mt. Blanc, Italija Mont Cook, Nova Zelandija
28.–31. maj 2002	Mednarodna konferenca žensk z gorskih območij, Katmandu, Nepal
5.–7. junij 2002	Druga mednarodna konferenca o gorskih ekosistemih, Huaraz, Peru
2.–11. september 2002	Svetovna konferenca o trajnostnem razvoju (»Rio + 10«), Johannesburg, Južnoafriška republika
20.–24. september 2002	Druga svetovna konferenca o prebivalstvu gorskih območij, Quito, Ekvador
27. okt.–3. nov. 2002	Svetovni vrh 2002 v Banffu: »Ekstremne pokrajine – izziv in praznovanje«, Banff, Kanada
29. okt.–4. nov. 2002	Svetovna konferenca o gorah, Bishkek, Kirgizija
december 2002	Uradni zaključek Svetovnega leta gora na zasedanju generalne skupščine OZN, New York

**Obutev,
ki jo uporablja
Pavle Kozjek**

ANAPURNA WAY d.o.o.
Krakovski nasip 10,
1000 Ljubljana
Tel.: 01/426 34 28

TREKING ŠPORT d.o.o.
Jeranova 11a,
1000 Ljubljana
Tel.: 01/256 25 01

K2 ALPINIST
Rožna Dolina, cesta II/36,
1000 Ljubljana
Tel.: 01/256 88 71

ALPE d.o.o.
Alpe 17,
4264 Bohinjska Bistrica
Tel.: 04/531 20 59

ERA ŠPORT
Šaleška 20,
3504 Velenje
Tel.: 03/896 04 52

**MERCATOR
GORENJSKA d.d.**
P.E. MEDVODE
Medvoška 3,
1215 Medvode
Tel.: 01/361 11 00

ZASTOPA, MASEL D.O.O. ŠMARTINSKA 106, LJUBLJANA, TEL: 01/585 3500

NA VRH, KI GA JE POŠKODOVALA STRELA

ZUC DEL BÔR – GORA Z UPOGNJENIM KRIŽEM

Marjeta Štrukelj

Vrhovi prijateljstva so skrbno izbrani privlačni cilji v treh sosednjih deželah, Sloveniji, Furlaniji – Julijski krajini in Koroški. Ideja presega »omejenost«, s katero se srečujemo na vsakem koraku. Osvojila me je. Čeprav žigov ne zbiram, sledim pokrajinam, goram in ljudem, tako usodno povezanim in v zgodovini nemalokrat tako grdo sprtim.

Napovedanega izleta v juliju na 2195 m visoki Zuc del Bôr v planinskem koledarčku za leto 2001 sem se še posebej razveselila, saj naj bi to pomenilo, da je pot na vrh popravljena in bom lahko dokončala začeto »delo«. Že pozimi sem klicala vodjo tega izleta in mu opisala, da je bila leta 1997 pot na vrh zaradi skalnega podora poškodovana tako močno, da nisem prišla čez in ga prosim, naj mi pove, ali je zdaj popravljena. Pot je v redu, on nič ne ve o tem, da bi ne bilo možno na vrh. Nič o tem, da bo preveril, naj se morda oglašim kasneje ali kaj podobnega.

In sva konec avgusta s prijateljico Albino znova krenili, tokrat mimo Tablje (Pontebbe) po avtocesti skoraj do Tolmezza, nato nazaj v Moggio. Iz Pradis sva se dvignili po sprva asfaltirani, nato pa še kar dobro vzdrževani makadamski cesti do odprte zapornice na višino dobrih 1000 m. Naprej ni imelo smisla, ker markirana pot do bivaka Bianchi tod krene desno. Že doma me je obšla misel, da tik pod bivakom morda letos zaradi suše ne bo tekla voda. Težko otovorjeni se znajdeva pri kristalnem tolmunu, malo naprej pa

živahen potoček porodi dvom o smiselnosti mokrih zalog na hrbtih. Izlijeva skoraj polovico, minimalno potrebno količino pa počasi zibajoč odneseva po udobni mulatjeri, sprva v hladni senci in nato prek sončnega pečevja do izvira v bujnem zelenju pod bivakom. Bujno zelenje še ne pomeni, da bi se človek lahko odžejal. Močno algasta plastenka, polna vode sumljive kakovosti, in mlakuža pod njo sta bili kaj klavrna podoba. Iz cevi je tu in tam pripolzel. Podstava novo plastenko, kapljice so vendarle nekaj obetale ...

RAZOČARANJE V BIVAKU

Ne morem verjeti, na vratih bivaka naju pozdravi napis, močno podoben tistemu izpred štirih let: »Attenzione! Il tratto sommitale del Zuc del Bôr e' inagibile«. Namesto prevoda je vpisna knjiga govorila sama zase... Bilo mi je hudo zaradi Albine, že drugič sem jo zapeljala. Morala bi poklicati še enkrat in vprašati, kakšna je bila pot. »Zdaj sva tukaj, lepo je in jutri bo lep dan«, je tolažila mojo slabo vest.

Res, sanjski svet je tukaj, se umirim in spomnim, da je tudi Mala Ponca »hotela« šele tretjič. Z veliko zapisana je ostala v mojem srcu. Na bližnjem Chiavalisu sva že bili, zato se predajava razgledom na Amariano, Sernio in Grauzario, od povsod prepoznavni Cogliers in daljavi mi je zbujal spomine. Kroglja je tonila skozi oblak na zahodu, žival se je do sitega napasla pod steno na razkošnem pašniku, ki očitno ni trpel pomanjkanja vode. Saj tudi nama ni bilo hudega, zjutraj jo Albina od izvira primaha z litrom kapljic za kavo in še juho popoldne.

Sveže jutro po vetrovni noči je bilo presenetljivo mirno, nahrbtnika pa bistveno prijaznejša kot včeraj. Na grebenu naju poboža sonce, nenehno se ustavljava in uživava v prepoznavanju oddaljenih zasneženih severnjakov. Tu in tam pot zapusti greben, a se zvesto vrača. Pokaže se vršni stolp v vsej veličini. Globoko in strmo padajo stene h koreninam. Nekaj čudno oblikovanega zaznam na vrhu. Saj ni mogoče, da bi bil križ prelomljen, z neba se vendar ne rušijo skale? Prelepa razgledna pot se na vzhodni strani spremeni v zopno gruščnato grapo. V majhni votlini naju pozdravi skrinjica z vpisno knjigo in žigom. No, konec je. Se pravi, poti res niso popravili in cilj za Zuc del Bôr je zdaj 100 m pod vrhom. Sklenem, da grem vseeno pogledat, kje sem takrat »cviknila«. Albina gre za menoj. Ker ne bova šli na vrh, nahrbtnike (z vrvicami, vponkami, prvo pomočjo ipd.) pustiva tam. Fotoaparata vzamem kar v roko. Zaradi nepremišljenosti mi je bil v napoto že pri prečenju ob verigah do sedelca

Mt. Pisimoni (foto: Andrej Stritar)

pod stolpom. Kako se lahko toliko stara tako neumno obnašam?

ODREŠILNA VRV V PREVISU

Zdajci ugledam, da nekaj sivega visi čez rumeni, krušljivi odlom ... Odršana vrv z vozlom na koncu me zvabi prav tja, kjer sva pred štirimi leti poskušali čez, a sem zrušila še tisti rogelj, ki je obetal pomoč pri vzponu. K sreči nisem zgrmela z njim, le grdo mi je oplazil koleno. Z neznanim trščem in vonjem po žveplu je bil tako neslavno končan moj prvi poskus, Albina je velikodušno odstopila vrsto štirim Italijanom, da bi nadaljevali delo v kamnologu. Tudi oni so odnehali.

Odložim fotoaparata in previdno pocukam za konec vrvi, potegnem enkrat, dvakrat, potegnem tretjič ... Ne vidim, kam je pritrjena vrv višje na desni in kako zanesljiva je. Ne vidim, kako zahtevno je nadaljevanje... Toda neki hudiček v meni kar zbada in ne odneha. Zakličem Albini, da bom skrajno previdna, nič takega ne bom poskusila, kar ne bo varno. Spomnim se Zeleniških špic pred desetimi dnevi, kako sva vlekla tisto vrv čez ves grušč in zelenjavo, močno bi mi odleglo, če bi zdaj Tone zaklical: »Pridi, varujem!«. Jaz pa v tem hipu še robca nimam seboj, kaj šele, da bi mi bilo blizu bogastvo iz nahrbtnika. Pameti se zares ne da pridelati.

»Meta, lahka, lahka, ne dihat...«, govoreč sebi nežno potegnem za vrv in se previdno splazim do klina, na katerega je pritrjena. Vrvi ni več, še prečim v desno, nato dva stopničasta skoka z dobrimi oprimki proti levi in pozdravi me upognjeni križ. Strela? Pravih 90 stopinj! Poškodovan je tudi kip, glava Marije na kovinskem podstavku. Začutim mogočno silo Narave, kljub žarečemu soncu zaznam kurjo polt in lahen dreget. Vpisna knjiga pove, da je konec maja letos prvi stal na vrhu Jeseničan, vse skupaj za njim pa bi zlahka prešela na prste. Ponos sta zatrla strah in sram pred lastno neumno goloto (»glava brez..., hrbet brez...«).

Ni bilo časa za razgledovanje, Albinine muke čakanja moram skrajšati na minimum. Tik pod vrhom na desni najdem na novem klinu viseč polmetrski konec taiste sive vrvi. Tako torej. Vrv je bila očitno napeta vse do vrha, pa narava znova in znova spreminja »opis«. To pomeni, da boste vi, ki pridete za menoj, našli drugačno podobo, morda bo med tem kdo znova zavaroval pot in se boste čudili mojim strahovom, za vsak primer se gore lotite pravilno opremljeni in dovolj previdno. Najboljši kos opreme bo prava informacija o trenutnem stanju poti! Saj ste zdaj že uganili, zakaj vam pišem? Zapeljevanju v ta čudoviti košček stvaritve dodajam željo, da se vrnete v enem kosu!

VRoč SESTOP

Sestopili sva, tako kot zadnjič, po grapi in ob njej. Markacije vodijo zanesljivo, malo previdnosti ne škodi. Pravi vročinski udar sva doživeli med ruševjem pri ponovnem vzponu na sedlo Fonderis. Daleč je čepele rdeča konzerva v rušju, treba je bilo spet dol in gor. Pot je ponekod precej poškodovana, jeklenice tudi, posebno hude izpostavljenosti pa vendar ni.

Čakala naju je najboljša voda na svetu, šele zdaj mi pove, da jo je natočila oni dan pri Češki koči. Ljubodoma, kdor ... Žgoča krogla je opravila z menoj, v hladno zavetje bivaka se prav kmalu zavleče še Albina, le kuharlik je brnel zunaj. Po kosilu sva pospravili in pometli kot se za gospodinje spodobi, pri izviru pobrali grdo staro plastenko in pustili novo za tiste, ki prihajajo.

Zajame me znani občutek poslavljanja, ko s pogledom še zadnjič obkrožam sončno kraljestvo in ne dovolim dolini, da me prezgodaj posrka vase. Iz zelenja zapeljivo rdeče jerebrike napovedujejo jesen in skrito zlato macesnov se bo razlilo, da bo slikarju teklo raz stojalo na tla.

Pri potoku sedeva, iz gozda nama nasproti prihaja nova zgodba, zgodba o izgubljeni dolini Aupe. Konec dober, vse dobro. Nikoli brez zemljevida na pot in navsvidenje na Koroških vrhovih prijateljstva.

Skupina Zuc del Bôra, Karnijske Alpe

Položaj: Jugozahodno od Pontebbe med dolino Aupa na zahodu in dolino Bele na vzhodu.

Glavni vrhovi:

- **Zuc del Bôr** (izg. Čuk del Bor), 2195 m, njegov izraziti vršni rogelj je dobro viden z Montaža in seveda iz bližnjih dolin in z vrhov.
- **M. Chiavals**, 2098 m, severni Zucov sosod. Visok, izrazit in razgleden.
- **Crete di Gleris**, več slikovitih skalnih rogljev južno nad dolino Gleris.
- **M. Pisimoni**, 1880 m, imenitni razglednik južno od Zuca.

Zavetišče: Edino zavetišče v skupini je bivač Bianchi, 1712 m, na nekdanji planini Chiavals, južno pod istimenskim vrhom. (Rif. Vualt na koncu ceste nad Pradisom je manj pomembna.)

Izhodišča:

- Konec ceste v **dolini Alba**, ki je speljana iz kraja Pradis v dolini Aupa. Na višini okoli 1060 m je parkirišče in prepoved nadaljnje vožnje. Pradis je oddaljen le nekaj kilometrov od večjega kraja Moggio Udinese v dolini Bele. Do tja se pripeljemo iz osrednje Slovenije mimo Trbiža (iz Ljubljane okoli 150 km oz. dve uri in pol vožnje), iz južne Slovenije pa mimo Vidma (Udin).

– Zatrep **doline Glèris**, 1100 m, na severu, kamor pridemo po asfaltirani cesti, odprti za promet med junijem in oktobrom, iz kraja Frattis na cesti med Pontebbo in dolino Aupa. Dolina je izredno slikovita zaradi številnih rogljev Crete di Gleris nad njo.

– Začetek markiranih poti pa je tudi v dolini Bele blizu Kluz (Chiusaforte), v Roveredu in Ovedassu.

Priporočljive ture:

– **Na Zuc del Bôr**: Od parkirišča v dolini Alba po poti št. 450 in 428 v dveh urah do bivaka Bianchi. Od tam po zelo razglednem in izpostavljenem travnatem grebenu do Zucove vršne gmote še dve uri. Pot je speljana okoli nje na južno stran. Oktobra 2001 še vedno ni bila popravljena (celo vrvi, o kateri govori članek, ni več), zato vzpon na vrh ni možen. Sestop po poti na škrbino Fonderis in nazaj do bivaka. Zahtevno do zelo zahtevno.

– **Na Chiavals**: Iz doline Gleris po poti 429 čez Forcella alta Ponte di Muro na slikovita vzhodna pobočja in prek njih na sedlo 1869 m v glavnem grebenu tik nad bivakom, skupaj tri ure. S sedla slabo uro severno na razgledni vrh, sestop na zahodno stran pod roglje Gleris. S Forcella della Pecora po poti 430 nazaj v dolino Gleris. Na večino rogljev se je možno povzpeti po bolj ali manj zahtevnih označenih poteh. Večjih težav ni, le na nekaj mestih je treba biti previden zaradi nevarnosti zdrsa.

– **Na M. Pisimoni**: Dolg in strm, vendar zelo slikovit vzpon iz kraja Ovedasso v dolini Bele po poti Via alta C.A.I. Moggio (št. 423), 4 ure. Z vrha naprej po severnem grebenu in po poti 450 nazaj v dolino v Roveredo. Še lepše, vendar vsaj 3 ure daljše je nadaljevanje po poti Via alta čez M. Crostis, 1894 m, na Forcella Fonderis, z nje desno po poti 425 (ponekod težko prehodno ruševje) v izredno slikovito dolino Simon ter visoko nad njo (pot 424) v Roveredo. Tehnično nezahtevno, vendar izredno naporno.

Literatura: Rino Gaberscik: Guida escursionistica alle Alpi Carniche, samozaložba, Genova, 1997

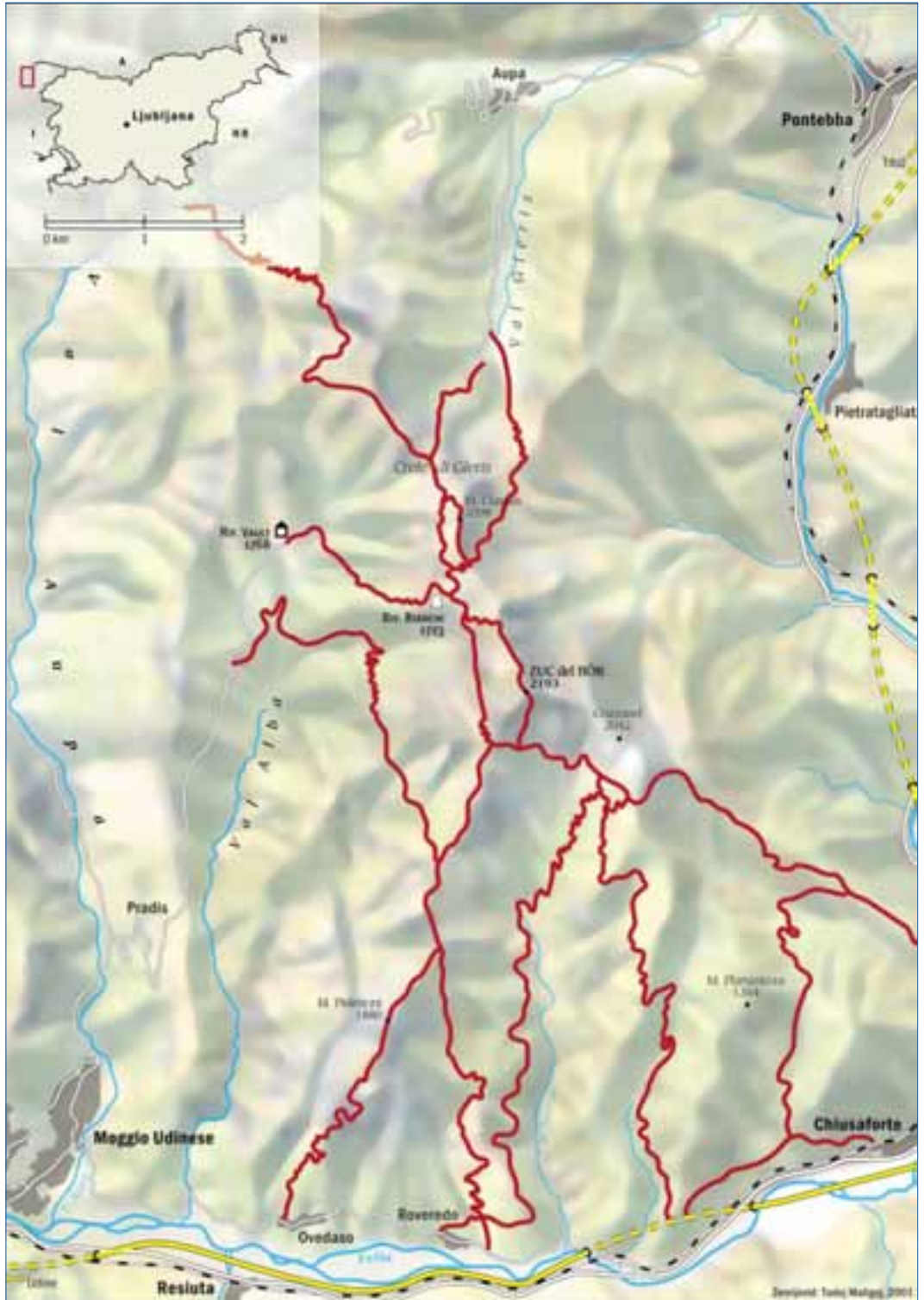
Zemljevid: Tabacco 018: Alpi Carniche orientali Canal del Ferro. 1:25.000.

Andrej Stritar

Zuc del Bôr z juga (foto: Andrej Stritar)

Skupina Zuc del Bor, Karnijske Alpe

MT. KINABALU, BORNEO, 4095,2 M

VZPON NA NAJVIŠJI VRH JUGOVZHODNE AZIJE

Tilen Jenko

Le redkim izbrancem je dan pogled iz Kotta Kinabaluja, glavnega mesta malezijskega dela Bornea, na močni gorski masiv Kinabalu. Oblaki in megla namreč vsakodnevno in skoraj ves čas zakrivajo pogled na to veliko skalno gmoto, toda ko se prikaže izza oblakov, je pogled nanjo res veličasten. Kot nekakšna krona iz granita se dviga visoko v nebo in ne kaže, da bi jo bilo enostavno osvojiti. Toda v resnici je povsem drugače. Ko smo se iz Kuala Lumpurja, glavnega mesta Malezije, dvignili v zgodnjih jutranjih urah z letalom v nebo, je bil še mrak, toda že po dveh urah smo pristali v sončnem Kotta Kinabaluju ali KK-ju, kot ga ljubkovalno imenujejo domačini. Avtonomna pokrajina Sabah z glavnim mestom KK je prava atrakcija JV Azije in velja za enega najbolj mondenih delov tistega dela sveta. Poleg Mt. Kinabaluja je Sabah znan še po enem izmed treh na svetu še preostalih rehabilitacijskih centrov za orangutane, Sepiloku, ter treh prekrasnih koralnih otokih na jugovzhodu, kjer je eden najbolj znanih otok Sipadan. Velja za enega najlepših otokov za potapljanje na svetu.

NARODNI PARK

Na priporočilo smo v pisarni narodnega parka Mt. Kinabalu v KK-ju rezervirali vsa potrebna prenočišča na gori ter se naslednji dan z avtobusom odpeljali proti severu do 85 km oddaljenega narodnega parka Kinabalu. Tam nas je za dobrodošlico pozdravilo oblačno in megleno vreme. Vhod v narodni park leži na nadmorski višini 1600 m in je pravi raj v primerjavi s KK-jem, kjer dnevna temperatura zlahka doseže 35 stopinj C. Zvečer smo v glavni pisarni narodnega parka uredili vse potrebno za vzpon. Naslednje jutro ob šestih zjutraj je pred glavno pisarno parka posedalo okrog 30 ljudi in vsaj toliko gorskih vodnikov -domačinov, ki so

čakali, da dobijo tisti dan delo. Naša skupina je štela 4 planince in vodnika.

Okrog osmih smo se z avtobusom odpeljali po asfaltirani cesti do 5 km oddaljenih vhodnih vrat, imenovanih Timpohon gate, ki ležijo 1866 m visoko. Od tu se vzpon na goro pravzaprav začne. Normalni poti na vrh pravijo Pot skozi Timpohonska vrata.

Okoli pol devetih smo se v oblačnem, nič kaj lepem vremenu podali na pot. Po prvih tridesetih minutah hudega tempa smo prišli v pas oblakov, prečkali pa smo že prvo počivališče s prekrasno urejenimi stranišči in tekočo pitno vodo iz pipe.

Celotna pot do vrha je dolga 8,72 km s skupno višinsko razliko 2250 m. Na vsakem kilometru so kilometrske oznake, kajti Mt. Kinabalu je vsako leto jeseni prizorišče najtežjega gorskega teka na svetu s skupno dolžino 21,5 km vzpona in spusta. Štart je na višini 1866 m, torej v Timpohon gate, cilj pa pri glavni pisarni parka na višini 1600 m. Za celotno progo je čas najhitrejšega doslej skoraj neverjeten, 2 uri in 45 minut, za pot navzgor dobra ura in pol. Zato nas urejenost poti in okolja ne sme presenetiti. Pot je bila v glavnem zelo lepo tlakovana, veliko je bilo stopnic, zrak pa je z višino postajal čedalje bolj svež. Začetna sopara je počasi izginila, toda sonca ni in ni bilo skozi temne oblake. Po uri in pol sem prispel do višine 2650 m. Po enournem čakanju na soplezalce in počitku smo se odpravili naprej proti prenočišču.

Ob poti smo opazili posebno rastlino z imenom »pitcher plant«, ki raste le v tem delu sveta. Za njo je značilen rdeč cvet v obliki zvona, s katerim privablja insekte, ki se nato v njenem notranjem delu prilepijo na lepljive stene ter jih nato rastlina poje. Je namreč mesojeda.

Na okrog 2900 m smo hodili takorekoč skozi sredino oblaka, tako da je bilo zaradi vlažnosti vse mokro. Zrak pa je vse bolj dišal po tisti znani gorski klimi, ki jo imam tako rad. Tudi veter je začel pihati. Okrog nas so vso pot cveteli rododendroni, ki jih na gori uspeva 26 vrst in rastejo vse do višine 3400 m. Tudi orhideje so zastopane v ogromnem številu, kar 1000 vrst jih raste še višje od rododendronov.

NASELJE NA GORI

Po treh urah in pol smo prišli do glavne postaje za prenočevanje na gori Laban Rata, 3272 m visoko. Pot do tu je bila prav tako odlično urejena, stopničasta, utrjena, skratka, prava mala hribovska avtocesta. Zaradi zgodnje ure smo se odločili, da bomo prespali na najvišji možni točki gore, v planinski koči Sayat Sayat, 3668 m visoko. Vodič in četrti član naše ekipe sta se odločila, da bosta prenočila v naselju Laban Rata, ki ga

Megle so nam za nekaj minut odstrmile vrh (foto: T. Jenko)

sestavljata dve koči s skupno 150 ležišči. Tu sta imela namreč tudi rezervacijo, mi pa smo v Kotta Kinabaluju rezervirali po tri postelje za oba višinska kompleksa.

Do koče Sayat Sayat smo hodili 45 minut, najprej po nekakšnih lestvah mimo skalnega skoka na desni strani, na levi strani pa je bil 500-metrski prepad, nato pa smo na višini 3400 m dosegli skalnat greben z okrog 30 stopinj naklona. Kočo Sayat Sayat smo zagledali na skalni polici, nad njo pa se je dvigal eden od vrhov Mt. Kinabaluja, vrh z imenom Oslovska ušesa, proti levi pa vrh Grde sestre.

Še vedno je bila zelo zgodnja ura, tudi oblaki so se razkadili in naredil se je prekrasen dan, tako da sem se brez pomisleka odločil, da jo še isti dan mahnem proti vrhu. Za razliko od prvega dela poti sem se moral precej bolj obleči. Nisem hotel tvegati, kljub dejstvu, da smo sredi Azije ter le nekaj stopinj nad ekvatorjem, tako da so tu razmere povsem drugačne kot v Evropi, kjer sta na 4000 m že večni led in sneg. Na Mt. Kinabaluju temperature le redko padejo pod ničlo, pravi čudež je že, če na vrhu sneži, tako da bi razmere lahko primerjal z avgustovskim sprehodom na Kredarico. Pot je bila označena z nekajcentimetrsko vrvjo, ki naj bi služila namesto markacij ter kot preprosto varovalo. Toda naklon ni nikjer presegel 30 stopinj. Po 30 minutah sem dosegel vrh. Pot je bila ves čas speljana po granitnih, precej zlizanih skalah, vendar je bila hoja s primerno obutvijo pravi užitek.

VRH

Na vrhu 4095,2 m visokega vrha Low's peak se mi je porajal prekrasen pogled na vse vrhove Mt. Kinabaluja ter na prekrasne deževne gozdove Bornea, KK in morje ter otoke okrog njega. Naredil se je res prečudovit dan, s komaj malo vetra na vrhu. Ta čas sem v glavnem izkoristil za fotografiranje. Za menoj proti severu pa se je odprla ogromna prepadna dolina s tisočmetrskim padcem.

Koča, v kateri smo prenočili, je bila zelo dostojno opremljena in dokaj čista, precej bolj od nekaterih naših zimskih sob v Julijcih. Imela je plinski štedilnik, torej malo kuhinjo s potrebno opremo ter deset postelj. Tisto noč smo v njej prenočili le mi trije. Pred spanjem smo odšli na bližnjo razgledno točko, od koder smo opazovali južnoazijsko zvezdno nebo, ki nam ponuja tako drugačen pogled od tistega, ki smo ga vajeni gledati na evropskih tleh. V daljavi, približno 40 km stran od gore, je nepremično stal nevihtni oblak, iz katerega so nepretrgoma švigale strele, vendar se zaradi oddaljenosti groma ni slišalo. Bil je res enkraten pogled. Okrog petih zjutraj naslednjega dne smo se s svetilko na glavi odpravili proti vrhu, skupaj z vodičem in četrtem članom, ki sta navsezgodaj prišla iz Laban Rate. Tisti dan smo imeli priložnost opazovati enkrat sončni vzhod. Navdušenje pa je doseglo vrhunec, ko smo proti zahodu opazili senco gore, ki se je razprostirala po gričih daleč stran v dolini.

SESTOP

Okrog devetih smo se počasi odpravili proti dolini, kolega in jaz sva med tem skočila še na tri druge nižje vrhove, ki so bili v bližini, so pa bili tehnično težji za plezanje in zato privlačnejši.

Za dokaz, da smo preplezali Mt. Kinabalu, smo prejeli diplome s podpisom našega vodiča, ki jamči, da smo bili res na vrhu. Z vremenom smo imeli srečo. Naslednji dan, ko smo odhajali proti Sandakanu, je pošteno lilo že zjutraj, tako da so mnogi planinci ostali tisti dan priklenjeni v kočah kompleksa Kinabalu.

Ko pa smo čez teden dni zapuščali KK, se je masiv Kinabalu še enkrat prikazal v vsej svoji lepoti, obsijan z jutranjim soncem, toda tokrat iz ptičje perspektive, iz letala. Od tu je bila gora videti mogočna, črna, nedosegljiva in nepozabna ...

Pomembne podrobnosti

Mt. Kinabalu, 4095,2 m, Sabah, Borneo, viza ni potrebna, denar malezijska ryngitt (MRY), 1 \$=3,8 MRY (september 2001)

Glavna sezona: od marca do novembra, pozimi monsunsko deževje

Zahtevnost poti: lahka, nezahtevna, skupna višinska razlika 2300 m

Temperature: vedno nad lediščem, tudi na vrhu in ponoči

Potrebno število dni: 4

Stik: e-mail: info@KinabaluNatureResorts.com
Website: www.KinabaluNatureResorts.com

“Zavarovani” del poti (foto: T. Jenko)

Dostop: iz Kuala Lumpurja, glavnega mesta Malezije, z letalom do Kotta Kinabaluja (KK) – (povratna vozovnica 160 \$ za nočni let). Nato iz KK-ja (vzhodna avtobusna postaja na ulici Jalan Ladang ob stadionu Merdeka) do 80 km oddaljenega narodnega parka z avtobusom (2,5 \$), vožnje 2,5 ure

Rezervacija prenočišč: pomembno je, da že v KK-ju rezervirate postelje za spanje na gori (v pisarni narodnega parka v kompleksu Wisma Sabah, Lot G 15, ulica Jalan Gaya, severni del KK-ja)

Cena prenočišč: v kompleksu Kinabalu, 3,2 \$ (2x), visokogorski kompleks Laban Rata, 3272 m, 4,3 \$ (1X) ali višje v Sayat Sayat hut, 3668 m, 4,3 \$ (1x). Lahko rezervirate postelje v obeh, plačate le za eno in se nato na samem mestu odločite za eno ali drugo.

Opis koč: v kompleksu Kinabalu, 102 skupni ležišči, sobe s 6 do 12 pogradi, kopalnica, stranišče, jedilnica, kuhinja (samouporaba)

Laban Rata, 3 koče, 84 skupnih ležišč, skupna kuhinja in stranišče, tuš, elektrika, sobe s pogradi, brez gretja, spalne vreče in odeje

Sayat Sayat hut, 10 postelj, brez elektrike, plinski štedilnik, zunanje stranišče, tekoča voda, brez gretja, spalne vreče in odeje

Cena vzpona: vstopnina v park 0,80 \$, dovoljenje za vzpon 13,5 \$, zavarovanje 1 \$, obvezen najem vodnika (1-3 plezalci 16 \$, 4-6 17 \$, 7-8 18,5 \$ na skupino, skupine se oblikujejo na kraju samem), povratna vozovnica za avtobus 1,3 \$.

Hrana in pijača: pitna voda je ob poti. V spodnjem kompleksu je restavracija in manjša trgovina, obe z zmernimi cenami, v kompleksu Laban Rata restavracija z zasoljenimi cenami, hrana po potrebi.

Oprema in obutev: planinski čevlji z dobrim podplatom vibram, kapa, rokavice, pulover, vetrovka, perlerina, dolge hlače, sončna očala, krema za sončenje, naglavna svetilka, vžigalnik, tablete proti glavobolu, prva pomoč, pršilo proti insektom, daljnogled, fotoaparatus, toaletni papir, dezinfekcijski robčki.

Opis normalne poti skozi Timpohonska vrata

Vožnja z avtobusom do Timpohonskih vrat, 1866 m visoko. Pol ure skozi gozd do prve okrepčevalnice z vodo, 2100 m. Po uri in pol do kočice Pondong Memphening, 2475 m. Po dokaj strmem delu skozi grmičevje dosežemo počivališče Layang Layang, 2650 m, kjer stoji tudi kočica za delavce parka. Do tu skupaj dve uri in pol. Do glavne postaje na gori Laban Rata, 3272 m, še uro in dvajset minut. Naselje Laban Rata je v idiličnem območju velikih dreves rododendrona. Od tod do zgornje kočice Sayat Sayat potrebujemo še uro in pol po kamnitih in lesenih stopnicah. Na približno 3480 m se končajo grmičevje in rododendroni, pot zavije na desno na skalni del, na katerem je položena nekaj centimetrov debela vrva. Po okrog stotih višinskih metrih se obrnemo na levo, od koder kmalu zagledamo kočico Sayat Sayat, 3660 m. Do tu skupno 6 ur.

Pot proti najvišjemu vrhu masiva, Kinabalu Low's peak, je speljana po granitnih skalah, zavarovanih z nekajcentimetrsko vrvo. Zadnji vzpon, ki je sledil po prečenju široke skalne doline, je najstrmejši del na gori, vendar bi pot še vedno označil za lahko. Za ta del smo porabili slabih 10 minut, primerjal pa bi ga lahko z zadnjimi metri plezanja na našo Škrlatico. Za celoten vzpon od kočice Sayat Sayat do vrha smo porabili dobro uro, za celoten vzpon iz doline do vrha pa okoli sedem ur zmerne hoje, za pot navzdol pa dobre štiri ure.

O TREH OGNJIH IN HOJI PO VODI

Mare Cestnik

Znova se je pokazalo, da nobenega dne ne obsojaj vnaprej, naj je na začetku telesu in očesu še tako nemil. Nekaj deževnega je viselo nad pokrajino in mraz je odganjal pomladne predigre, da sva se oblekla, kolikor sva imela s sabo: po dvoje nogavic, dvoje hlač, dvoje pulovarjev, debeli bundi s kapucami, rokavice. In vžigalice sva imela s sabo in sveženj časopisnega papirja. A že prvi pogled na Planinsko polje, ki se je prelivalo z jezerskimi zalivi razlite reke, je bil za zaljubljanje.

OD VSEPOVSOD LIJE VODOVJE

Poznala sva tudi vse tisto, česar tega dne nisva iskala in našla. Planinsko polje je bližnji, a tako nenavaden splet lepote in skrivnosti, kjer se podzemno srečuje s pozemnim, življenje z vodo, zrak z gozdovi, hribovja z razgledi in preteklost z minljivostjo, da je vsega veliko preveč za en sam obisk, kaj šele za en sam dan. Poznala sva Planinsko jamo, to zapleteno sotočje Rakovih, pivških in javorniških voda, ki je glavno napajališče polja, ko se preobleče v jezerske volančke. Vedela sva, da jim pri tem pomagajo Malenščica, ki priteče iz zatrepne doline Malni, Škratovska iz jame pod Haasbergom in bruhalnik Hotenjke pod Grčarvcem, stisnjeno vasjo na drugi strani podolja. Ulica, ki se po ravnici vijuga v toliko smeri, da je človeku več kot jasno, da si ni mogla najti druge poti kot nazaj pod zemljo, v požiralnike; je reka, ki skrivnostno menja imena, saj je bila prej Pivka in bo zatem Ljubljaničica. V bližini naselja Planina stoji Ravbarjev stolp, tega sva videla le od daleč, ostanek Malega gradu, grad Haasberg pa so med drugo svetovno vojno zažgali partizani Dolomitskega odreda. Tudi tega nisva pozabila, da so pred leti prebivalci Planine, in to pod mentorstvom župnika, odrekli gostoljubje odvisnikom od mamil, iščočim zatočišče, ker jih niso prepoznali kot bolnike. Kaj vse prineseš takole s sabo, nekega vetrovnega, mrzlega, na dež čakajočega dne, nekje na repu marca, pred izbruhom neke nove hoje, pod pokopališčem in njegovo cervkijo, na robu z vodo pogrnjenega polja, pod obročem hribovij (po katerih tokrat najine noge ne bodo brcale), končujočih se v oblakih ...

Odpravila sva se s hlastno naglico, tolkla po travniških poteh in skrivala ušesa pred vetrom. Prostor je bil brez ljudi, le nevidna avtocesta je bučala iz zareze v brezlistnem gozdovju. Mimo naju so se umikali drevesa in otoki grmičevja, počivali na suhem ali nežno z vejami zamahovali po poplavinah. poti so se druga za drugo končevale v rahlo premikajoči se vodi, ki je

lizala brsteče ločje in blago trnovje, v katerem se je s prvimi cvetovi ponujal glog. Tipala sva osamele hraste, gledala, kako se za mušicami tik nad gladino spreletavajo lastovke, poslušala pare divjih rac, čmokala po zamočvirjenih travnikih, po katerih so se objemali loki gnijočih naplavin. Pod stopali se je tresla mokra mehkoča in na takšni preprogi so izginjale ne le minute, temveč ure, ne da bi nama gorniško uspelo opisati kakšen razgled ali ujeti zavihek uhojenega, že kdaj hvaljenega obpotja. Bila sva sredi doline, obkrožena z zalivi presihajočega jezera, in to je bil ne navadno soroden občutek tistemu, kar se ti godi na kakšnem prevetrenem gorskem slemenu. Le da tu, kjer so manjkale skale in je bilo dovolj odmrlega lesa, že na samem začetku ni bilo daleč od prvega ognja. Ob piramidasti hrast sva znosila grmado drv in dračja. Kdo nama naj prepove kurjenje na prostem? Kmet, ki s svojimi stroji v beton spreminja rodno prst in razsipa, kar mu v roko tiščijo koncernistrupov? Ali lovec, ta lažni okoljevarstvenik, ki s svojimi stražarnicami in miselnostjo naravo spreminja v koncentracijsko taborišče? Morda meščanski pisarnar, ki se dan za dnem s kovinsko škatlo seli iz ene železobetonske škatle v drugo železobetonsko škatlo in nazaj? Kaj šele učiteljice, ki delajo iz otrok visokoproduktivne materialiste namesto zavzete čuvarje z naravo poduhovljene dediščine? Ali tehnologi politične žaloigre, ki sejejo omejevanje in žanjejo ideologijo grabeža, in verski misijonarji, ki svariijo pred navidezno grobimi naravnimi zakoni, da bi s tem vsilili krivdna občutja greha? Nihče ne bo gospodar najinih ognjev, saj sva v njih stvarnika, ne uničevalca, skromna olepševalca počitka in prijateljske bližine, ne neumna otročaja, ki na polnem kozolcu spuščata požar iz vžigalične škatlice. Zato sva nosila na kup odlomljene veje in ocepke, drobne vejice in sprhline iz podrasti, da nama je bilo vroče že od tega.

PRVI OGENJ SE RAZPLAMTI

Kljub vlagi se je kmalu razplamela rdeča vročina, eno samo prijazno veselje razigranih klatežev, ki je zlizane griče lesa spreminjalo v sivomodre kepe pepela. Sedla sva ob odprtih nahrbtnikih in očarana gledala to zastojkarsko lepoto. Kruh, orehe, česen in čebulo sva pojedla, za posladek nekaj piškotov in jabolko, in ko sva se pripravljala na literarno branje, so priletele prve snežinke. Ne dež, celi beli kosmi, ki jih je utekočinjal žar ognjišča, in ko sva pogledala, od kod prihajajo, sva po obzorjih odkrila prave snežne oblake. Prebrala sva novo zgodbo, nove pesmi, ki so se še kako dobro počutile sredi vseh tistih poznozimskih prvin: ni nama bilo treba vabiti kritičnih domislic, kako

dvigniti duha urbanim literatom in njihovi zatohli samopodobi o svetovljanstvu – eden najbolj jasnih odgovorov je bil ob najinem ognju, sredi tiste praznine, le na videz negostoljubne odprtosti. Brala sva torej, drug drugemu in sebi, povsem dovolj, tudi za to je naša žlahtna dvojina: besede so se mešale s sneženjem, s poki gorečega lesa in zadovoljnim poslušanjem dvoje do smrti pobratenih usod. Tu in tam se je pod krpico suhega razlezla barva natisnjenih črk, toda aplavz izbranega poslušalca je imel v sebi vse otenke strinjanja. Ko se je ogenj že zoževal na kadeče se ogorke, sva ga prepustila usodi samote, s katero bo do prve poplave nemo pričal o nekem znova potrjenem prijateljstvu.

Še nekaj ovinkov okrog stoječih voda in morala sva izbrati cesto, raven asfaltni trak na varno pridvignjenem nasipu. Na sredi ga je prelamljal most čez Unico; njen tok je bil večinoma skrit pod motnimi blazinami naraslih voda, tu pa je lezla s počasno vztrajnostjo ter se rahlo zvijala okrog debel in glav grmičja, ki poleti okvirjajo njeno strugo. Voda je grizljala travnike, njive, poti, obronke, in če sva lahko sodila po naplavinah, se je ob največji polnosti ustavljala tik pod najnižjimi hišami. Laze, kmečka vas na korenu nekakšnega polotoka, ki se s svojimi vzpetinami do polovice zajeda v ravnico Planinskega polja, nama je prišla naproti s tihotnostjo delovnega dne, torej le tu in tam s truščem osamljenega traktorja; obšla sva jo na brežinski pomol, poln razgibanih travnikov, njiv in zaplat gozda. Premagovanje strmin je bilo tega dne nekaj skrajno nenavadnega in noge so brcale v ovire, kot da ne bi bile doma v hribih. Toda razgled je bil kljub plitkosti neba razkošen. Razlitja vode s svojimi drevesnimi

otoki, struga razobličene reke s svojo čistejšo in temnejšo barvo, ki jo je kot biljardno kroglo metalo od enega nabrežja doline k drugemu, gozdovi, čakajoči, da se odpro lopute pomladi, zelo visoko, tik pod snežnimi trebuhmi neba, pa klinasta jata žerjavov. Legla sva v travo in tudi ta počitek, poln šaljivega govorjenja, brezčasja in nedoločnega nemira, je pomenil najtesnejšo bližino svobode. Nato sva se sprehodila po topi britvi hriba, presekala vas Jakovico, mirujočo v dremotnem popoldnevu toplih hiš, se spet spustila do jezerskih vijug – in se znašla pred vprašanjem z nepredvidenimi posledicami.

Kako ga je zgrabilo, da bi se lotila gradnje splava. Les? Ne vidiš gozda, tudi tukajšnji kmetje sekajo, zagotovo je kje kakšna vlaka s kupom hlodov ob vznožju. Vrvi, žebliji, orodje? Srobot lahko menda reževa tudi z žepnim nožem. Pa vesel nimava? A je to sploh kakšen problem, pri vseh teh naplavinah!? »Ne obupuj nad človekom, daj mu priložnost!« sem do zdaj večkrat slišal kot videl; ničesar nisem več spraševal, že tisto prej je bilo bolj zaradi lepšega, da s praktične plati osvetlim obličje sanjača. Težave so ponudbe dobrih duhov, da v njih preizkusimo svojo naravno osmišljenost in jih tako spremenimo v izziv in veselje. Tako je namreč bilo: tudi cesta, ki naj bi naju pripeljala na drugo stran podolja, kjer sva hotela pokukati v požiralnike in katero od mnogih jam, se je končala v vodi. Kako torej čez, po žicah daljnovoda ali s cevko iz ločja v ustih v hrbtnem slogu tik pod gladino? Se bova odrekla začrtani smeri in se vrnila po isti poti, ali bova hitela daleč naokrog, da si do večera zbijeva noge v zadnjici? Torej splav?

(se nadaljuje)

Večer v gorah

Veronika Viltušnik

*V hladnem vetru hodim čez vrhove,
nevidna sila varuje me kot mati,
svoj mir želim si tukaj poiskati,
sonca žarek – lepoto njega
Želim si tu ostati.*

*Z gore v goro vodi me stezica,
nad prepadi varujejo me klini – jeklenica,
zahaja sonce –
v daljavi vidi zarje se svetloba.*

*Mrak večera pokriva vso naravo,
mir – počitek kraljuje nad dobrovo,
skala v rosi se umiva,
v hladu večera vse počiva.*

**Na starih gorskih čevljih
vam bomo ugodno
naredili nov
Vibram podplat.**

**Popravilo čevljev,
Ivan Pucelj s.p.,
Slovenska 30, Ljubljana –
V Knafjevem prehodu!
Tel.: 041-325-432**

Z GORSKIM KOLESOM NA POT – 3. DEL

SLIKE S POTI NA BLEGOŠ

Milan Vošank

Brinje z Blegošom (foto: Igor Maher)

Vedno, ko hočem podoživljati poti v gore, venomer ponovno spoznavam, da se pravzaprav ne spominjam vsega, ampak prihajajo predme le posamezni dogodki. Tisti najbolj doživeti, ki jih je spomin uspel zabeležiti in ki si jih pogosto zmorem približati v zavesti še po dolgih letih. Te najbolj doživete dogodke pri sebi imenujem kar slike s poti. Naj tokrat v tem zapisu oživim take slike tam med Škofjo Loko in Blegošem. Jesenske slike oktobra kakor že v onidveh zgodbah prej.

IZ MEGLENE SLIKA SE IZVIJE TRIGLAV

No, prva slika se je uokvirila, še preden sem v Loki sedel na kolo. Bilo je še tam na Sorškem polju, ko se je iz meglenega mraka hitela izviti prva svetla ura jutra. Ko se je tam proti zahodu kakor na velikem daljnem platnu med temačnimi grebeni nenadoma jasno izrisala visoka gora. Že zasnežen – sam Triglav. Ves v tistih svetlih barvah jutranje zarje od vzhodnega sonca. Takšna slika je bila tam na zahodu, presenetljivo lepa in popotniku v vzpodbudno veselje. Da se mi je zdelo, da z neba še hitreje izginja temačno oblačje in se jutranja zarja hoče nanaglo razliti sem čez gorenjsko ravan. Res se je dan hitro razsvetlil, rdeče oranžna barva pa se v dolgih pasovih razpredla čez nebo. Slika jutranjega Triglava mi je bila kakor v dobrodošlico. Veselil sem se kolesarske poti na Blegoš. Pa vendar ta nenadna jutranja svetloba ni uspela zdržati dolgo. Kaj kmalu so nebo spet prekrili visoki sivi oblaki, le tam nekje na daljnem vzhodu je vztrajal dolg svetel trikotnik, kakor okence upanja v modro nebo.

Ura je bila osem, ko sem z zgornjega Mestnega trga v Škofji Loki krenil na pot. Bilo je mračno in pusto, prav turobno žalostno že. V takem je pač najbolje kar oditi in upajoče pričakovati novih svetlob, barv in razgledov nekje med potjo. Poganjal sem pedala kolesa po strmih cestah v pobočja Lubnika proti Breznici in naprej do severnih bregov Starega vrha. Kolesarski vodnik mi je povedal, da sem na stari »vojaški« ali »blegoški« cesti med Selško in Poljansko dolino. Tisti cesti, ki govori zgodbe o predvojni Jugoslaviji, o meji in vojaških utrdbah okrog Blegoša. Sedaj sem bil le kolesar – športnik, ki z voljo in močjo hiti v strmine. Temačen dan mi je segel tudi v dušo in ko sem se spuščal noter v Javorje, me je še krepko zeblo, da sem na glas neumorno preklinjal in komaj dočakal novih klancev v strma pobočja Blegoša. V takem mi je bilo kaj malo mar za borne razglede. Le naprej, le cesta, cesta in kilometri. Pa kažipot, da se ne izgubim v sivini dneva.

JESENSKE BARVE NA MODREM OZADJU SLIKE

V Javorju, tej prijetni gorski vasici, ko sem iz gozda spet zapeljal na plano, pa kakor da sem zaslutil, nekje v sebi potihoma pričakoval ... Odpiral se je široki oder, razprla se je razsvetljena pokrajina daleč nizdol proti Poljanski dolini in grebenom onstran. S pogledom sem nemirno pohitel čez bele vaške hiše na okoliške bregove. Kot da sem hotel še več: cesta se je ovinkasto izvila izmed zadnjih domačij in tam zgoraj ... Saj sem vedel, da mora biti, pa je bil – Blegoš. Jesensko obarvana gora na svetlo modrem ozadju. Prav

Javorje pod Starim vrhom, zadaj Blegoš (foto: Igor Maher)

tam, kjer je gora, so se pretrgali oblaki. Moja druga slika s poti. Slika bolj zamolklih, nekoliko že utišanih toplih barv na hladnem nebesnem ozadju.

Strma, res hudimano strma cesta naprej proti Koprivniku in Gorenji Žetini do Črnega kala je bila ob tem doživetju kar nekaj lažja. Zagrizeno, nepopustljivo sem poganjal pedala kolesa – do gozdov Blegoša, na slemenu tudi nekaj prav nerodno »zašel« daleč navzdol, zaklel in se vdano vrnil ter nadaljeval v pobočja proti severu. Naokrog po gozdovih po gori do Leskovške planine, do zadnje strmine do kočice pod vrhom Blegoša. Pravkar sta sestopili z vrha starejši planinki. Nasmejani in dobre volje sta mi govorili o daljnih razgledih ter me vabili, naj se še sam nemudoma podvizam teh deset minut tja gor do starih bunkerjev. Pa sem se obotavljal: ti moji kolesarski čevlji, pa na vrhu sem bil nedavno s hčerama.. Tako nerodno obotavljal, da me je bilo kar sram, da sta tudi onidve raje kar odšli. Ampak tja na bližnje sedlo pa naj le stopim, sta me še enkrat vzpodbudili pred pozdravom.

Na sedlu sem doživljal, kar sta mi gospe pripovedovali: panoramo daljav. Tam, najdalj na vzhodu, vedno razpoznavna Grintovec in Kočna, temačna v sencih oblakov, rahlo zasnježena čez vrhove.

Zraven Storžič s sloko Košuto za soseda. Pa že Begunjščica, Vrtača in Stol ter Kepa. Nato pa škofjeloško hribovje z Ratitovcem v sredi. Sedaj vstopijo osrednji junaki te razgledne zgodbe: zasnježene triglavske gore. Hladne v svoji beli sivini na svetlomodrem jasnem ozadju pod črto oblakov. Ter tako neverjetno blizu z vsemi izrisanimi podrobnostmi na skalnih obličjih. Iščem s pogledom po vrhovih nad bohinjskimi fužinskimi planinami: Stogi, Škednjovec, Mišelj vrh, Kanjavec, Debeli vrh, Ogradi ... Moje najdražje gore, mi spomini pohite prek tolikih samotnih poti ...

NOVE PODOBE NA OBZORJU

Kar obstojim tam na travnatem sedlu, kar zrem v te razgledne podobe, na vse te gore širokega polkroga v obzorju. Seveda, moja tretja slika danes. Dokler, kar težko se je posloviti, obotavljajoče le ne odidem nazaj do kočice. In tu glej, nova podoba tam daleč na obzorju, drobcena, ali tako prepoznavna tam za grebenom Blegoša: notranjski Snežnik. Slika je sedaj nedvomno popolna. Bilo mi je dano in oproščeno, čeprav se nisem potrudil do vrha Blegoša. Gorski kolesar pač, ki je na poti, dokler zmore kolo!

Vračanje. Na Črnem kalu zavijem levo navzgor po grebeni cesti nad Žetinami. Ko, nenadoma se moram ustaviti, nekaj je tam, tako poznanega, da se ne da in ne sme kar naprej. Zazrem se čez bližnje obarvane gozdnate strmine ob Blegošu daleč čez Poljansko dolino proti jugu. Svetlo je bilo tam, že kar sijoče nad številnimi kotanjami v jesenskih meglicah. Toda vse dolinsko sem spregledal, zagledal sem se le v tista najbolj daljna hribovja. Dokler, da dokler se mi ni

Gorenja Žetina z Blegošem (foto: Igor Maher)

kakor izrisal prav sam – Snežnik. Najvišje je segal in presenetljivo, ravno tam okrog njegovega vrha je bilo nebo lepo svetlo oranžno.

Tako sem stal in zrl v te južne daljave. V naslednjo sliko s poti. Ni se mi znalo več muditi naprej po poti. Saj sem vedel iz kolesarskega vodnika: Selška dolina je še daleč. Ampak za že utrujenega kolesarja pomembno: do tja bo šlo samo navzdol! Najprej po gozdovih in senožetih okrog Starega vrha in mimo mogočnih domačij v Rovtu do Lenarta. Pa pod Lubnik, dokler se vendarle ne bo izrisal pred mano silhuetni obris škofjeloškega gradu. Tedaj bo že pozno popoldne, najbrž spet temačno od zamegljenosti, ampak slike s poti na Blegoš, te svetle podobe, te bodo ostale in odšle za mano. Najbrž bom tedaj že precej »zdelan« in naveščen vrtenja pedalov, prezebel, misleč le še na toplo okrepčilo v Homanovi slaščičarni.

Zadnja slika s poti: noč, vračanje, Sorško polje ... Motor avtomobila me je vneto prebujal iz dremeža. Proti jugu, nad škofjeloškimi hribovjem je bilo vse »zabasano« z oblaki, proti severu, nad Alpami pa jasno zvezdnato nebo. Izrisani visoki vrhovi od vzhoda do zahoda, nekak sij nad njimi. Grintovci, Karavanke, Julijci v svojih prepoznavnih silhuetah.

Ustavim avto ob robu ceste ter odprem okno, da me hladen zrak povsem zbistri. Utišano si naravnam glasbo s kasete skupine Ayllu Caminos del Ande. Ljudske pesmi iz južne Amerike pod našimi gorami. Zaprem oči, za dolgo, »zaplavam« v sanje. Glasba se izteče, odprem oči: Storžič je še vedno tam! Motor avtomobila zahrumi, luči osvetlijo cesto ...

GORSKI REŠEVALCI V EVROPSKEM PARLAMENTU

Danilo Škerbinek

Mednarodna komisija za reševanje v gorah IKAR je bila ustanovljena 29. in 30. oktobra 1955 v Bolzanu v Italiji. Pri ustanovitvi so poleg gorskih reševalcev Francije, Nemčije, Italije, Avstrije in Švice sodelovali tudi slovenski gorski reševalci v imenu jugoslovanske GRS. Vsa kasnejša leta je jugoslovanska GRS v tej organizaciji aktivno v vseh njenih komisijah zastopala in delovala slovenska GRS. Leta 1991 smo s sklepom skupščine IKAR prevzeli polnopravno članstvo. Letošnje zasedanje strokovnih komisij in skupščino IKAR je zelo uspešno organizirala gorska reševalna služba pri Planinski zvezi Hrvaške prve dni oktobra v soteski Paklenice, na Biokovu in v Makarski.

PREDSTAVITEV GRS SLOVENIJE V MAKARSKI

Predsednik IKAR, Švicar Toni Grab, nas je že pred snidenjem v Makarski obvestil, da se poslanec evropskega parlamenta v Strassburgu, g. Luciano Caveri, poslanec Italije, doma iz Aoste, pri predsedniku italijanske GRS zanima za naloge in delo IKAR, še posebej za bodoče načrte te organizacije. Predsedstvo IKAR pa tudi delegati na njeni skupščini so se strinjali, da velja zanimanje članov parlamenta v Strassburgu za IKAR izkoristiti in se predstaviti, kolikor bo pač mogoče, in se morebiti dogovoriti za sodelovanje pri kakšnem konkretnem projektu.

Predsednik T. Grab je pripravil scenarij predstavitve naše organizacije. Sestavljen je bil iz uvodnih predstavitev predsednika; predstavitve organizacije, organiziranosti ter nalog in vsebine dela je podal podpredsednik R. Dorflinger; predstavitve ciljev in iz tega izhajajočih nalog strokovnih komisij IKAR so predstavili načelniki teh komisij: za tehniko reševanje B. Jelk, za letalsko reševanje G. Habringer, za plazove T. Grab in za urgentno medicino dr. H. Brugger. Ker po programu obiska ni bilo časa za predstavitve vseh članic, je predsednik Grab določil, da se predstavi GRS Nemčije (kot najvažnejša in najmočnejša nacionalna reševalna organizacija v IKAR), GRS Slovenije (kot nekdanja vzhodnoevropska reševalna organizacija in kandidatka za pristop v EU v prvem krogu) in GRS Švedske (skandinavski primer organiziranosti in reševalnega dela v zahtevnih subarktičnih podnebnih razmerah z naglimi vremenskimi preobratii). Že v Makarski smo zbrali celo goro najpomembnejših aktualnih podatkov o delu članic IKAR, jih doma dopolnili in se na predvečer predstavitve zbrali v Strassburgu. Preigrali smo vse vloge, vse dogovorjeno gradivo je bilo zbrano in s folijami ter računalnikom (Powerpoint)

V eni od dvoran evropskega parlamenta se je poleg nas, članov predsedstva IKAR, zbralo še približno 15 članov evropskega parlamenta (med njimi tudi Reinhold Messner) z g. Lucianom Caverijem na čelu. Prisostvovali so tudi številni župani iz doline Aoste in politiki pokrajine Lombardije. Pripravljena predstavitve je potekala po zasnovanem programu. Naj navedem le najpomembnejše podatke, ki govore o dimenzijah organizacije IKAR.

IKAR trenutno združuje 33 nacionalnih gorskih reševalnih organizacij iz Evrope in severne Amerike ter 8 izrednih članic (instituti, laboratoriji itd, ki se ukvarjajo s proučevanjem snega ter plazov, opreme, reševalnega dela, itd.). Reševalne organizacije združujejo 57000 članov, organiziranih v 1750 reševalnih postaj, ki so v letu 2000 izvedli 99221 reševalnih akcij, v katerih je sodelovalo 66955 reševalcev. Žal so v dolino prinesli 1092 mrtvih. Gorsko – reševalne organizacije imajo 1182 plaznih in iskalnih psov. Veliko zanimanja so vzbudile kratke a pestre informacije o konkretnem delu reševalnih organizacij. Razgovor z dopolnitvami informacij, ki je sledil, bom povzel v naslednjih vrsticah:

ŠIROKA VZGOJNA VLOGA IKAR.

Sprejem v evropskem parlamentu je razumeti kot priznanje IKAR in njenim članicam za opravljeno delo. Je tudi priznanje izrednim ljudem, ki so IKAR izredno veliko doprinesli kot npr. g. Garda, g. Gramminger, g. Mariner in drugi. Po mnenju več evropskih poslancev je bila z naše strani predstavljena vsebina in podatki o delu IKAR izjemna ter zelo zanimiva. Za predstavljeno vsebino in rezultati dela stoji armada prostovoljnih prekaljenih gornikov in njihovih služb. IKAR in njene članice delajo v dobro vseh prebivalcev Evrope. Tem

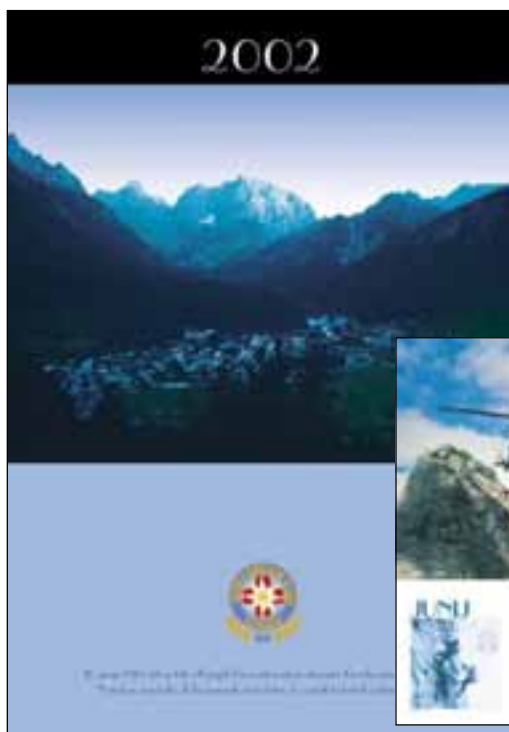

Delegacija IKAR pred Evropskim parlamentom (foto: D. Škerbinek)

ljudem in službam, ki so pripravljene priskočiti na pomoč obiskovalcem evropskih gora, teh pa je letno okoli 40 milijonov, je potrebno na nacionalni ravni in na ravni evropske skupnosti ter njenega parlamenta dati vso možno pozornost in podporo za njihov razvoj ter delo. To zaslužijo zaradi svojega idealizma in dela, ki ga opravljajo s srcem in ne za denar. Evropa potrebuje gorske reševalne službe in reševalce z najboljšo doktrino, reševalno opremo in znanjem prve pomoči. Ustrezni nacionalni državni organi jim morajo pri delu dati polno podporo in pomoč.

V razpravi se je oblikovalo stališče, da je za dosego čim manjšega števila gorskih nesreč boljša osnovna vzgoja mladih ljudi v šolah in kvalitetno strokovno delo z njimi, kot kasneje preventivne akcije, namenjene ljudem, ki poprej o gorah niso kaj prida vedeli. Ko se izvaja preventiva, mora le-ta potekati po naravni poti, prijazno. Šele če je vse to neuspešno, naj se izvaja prisila ustreznih organov. IKAR mora nuditi svoje znanje in pomoč tudi reševalnim organizacijam tretjega sveta. Čezmejno sodelovanje gorskih reševalnih organizacij pri reševalnem delu je bilo visoko ocenjeno in tudi to je bil vzrok, da so bili podatki o takem že več desetletij trajajočem sodelovanju, ki ga je vsebovala informacija o delu GRS Slovenije, deležna vidne pozornosti.

Leto 2002 je posvečeno goram. Evropski parlament je IKAR in njene članice pozval, da dopolnijo dosedanje in razvijajo nove delovne metode za preventivno delo in s tem v tem letu in tudi kasneje doprinesejo skupno s planinskimi organizacijami k večji varnosti v gorah. Čeprav so ljudje ob gorniški dejavnosti v stalni nevarnosti, se žal tega premalo zavedajo. In tveganja v tej dejavnosti rastejo. Z zgledom, šolanjem, vzgojo, preventivo ... je potrebno doseči več znanja in s tem zavestno pozornosti ljudi pri gorniški dejavnosti, kar je še posebej nujno zaradi vse številnejšega gorskega turizma. V kratkem je možen ponovni sestanek na to temo z našimi podatki ter načrti. Ni izključeno, da bi prihodnje leto ne organizirali v Strassburgu tudi informacijski dan, posvečen varnosti v gorah. Nenazadnje bo potrebno tvorno sodelovanje med Evropsko skupnostjo in IKAR tudi za ureditev standardov reševalne opreme, vključno z reševalnimi helikopterji. Razumevanje in priznanje dela IKAR ni zmanjšala vest, za katero smo izvedel po že končanem sprejemu. V evropskem parlamentu deluje zelo cenjen klub prijateljev gora. V klubu se združujejo parlamentarci, ne glede na nacionalnost in politično pripadnost in je zelo dejaven. Član tega kluba je tudi sedanjí predsednik Evropske skupnosti, g. Romano Prodi.

KOLENDAR 2002

GORSKE REŠEVALNE SLUŽBE

Kalendar je pripravila postaja GRS Kranjska Gora.

V počastitev 90. letnice Gorske reševalne službe,

ki je bila ustanovljena 16. junija 1912. leta v Kranjski Gori.

Gorska reševalna služba je nastala iz potrebe, da bi pomagala vsem tislim, ki v gorah kadarkoli zaidejo v stisko

ANDERL HECKMAIR – 95-LETNIK

Marjeta Keršič – Svetel

Anderl Heckmair
(foto: M. K. Svetel)

Anderl Heckmair je eden zadnjih predstavnikov generacije alpinistov, ki so bili na višku svojih moči v času, ko so bile nepreplezane še velike alpske stene – »veliki problemi Alp«. Rodil se je leta 1906 – letos je praznoval 95. rojstni dan.

V dvajsetih in tridesetih letih dvajsetega stoletja je opravil vrsto za tisti čas izjemnih vzponov – preplezal je na primer severno steno Velike Cine in severozahodno steno Civette. Julija 1938 je bil vodilni plezalec štiričlanske naveze, ki je prva preplezala severno steno Eigerja (z njim so bili še en Nemeč, Ludwig Wiggerl Vörg, in pa dva Avstrijca – Heinrich Harrer in Fritz Kasparek). Vzpon je bil eden najodmevnejših alpinističnih podvigov vseh časov. Heckmair je bil poklicni gorski in smučarski vodnik in pobudnik za ustanovitev Nemškega združenja poklicnih gorskih in smučarskih vodnikov leta 1968. Vodil je številne odprave v razna gorstva po svetu in napisal več knjig – najbolj znana je »Trije zadnji problemi Alp«, ki je izšla tudi v slovenščini.

Z gospodom Heckmairjem, ki je kljub visoki starosti še čil in živahen, sem se srečala v Milanu, kjer je bil med častnimi gosti velikega srečanja alpinistov iz vsega sveta »Milanomontagna 2000«.

Gospod Heckmair, v vaši mladosti je bil alpinizem precej drugačen kot danes. Tedanja oprema je bila povsem neprimerljiva z opremo, ki je na razpolago sedanjim vrhunskim alpinistom. Kako gledate na ta razvoj?

Vse se s časom spreminja. Seveda to velja tudi za alpinizem. Pred sto leti sploh ni bilo nobenih poti, nobenih koč ... ampak že takrat so številni plezali in opravljali vsega spoštovanja vredne vzpone. Gledano z današnjega zornega kota takrat sploh niso imeli nobene opreme! Vsako obdobje pač prinese svoje – mislim,

da je treba vsak vzpon ocenjevati glede na okoliščine, ko se je zgodil. V alpinizmu je težko postavljati absolutna merila. Kdo ve, kaj bo čez sto let – spet bo vse drugače! V gorah naj vsak pač počne, kar mu je v veselje. Če se precenjuje, potem ne živi dolgo. Če se podcenjuje, potem je zadovoljen z navadnim sprehodom. Če pa ima smisel za plezanje, potem pravzaprav ni pomemben dosežek, ampak predvsem doživetje. Vsaj zame.

Kaj so vam v življenju pomenile gore?

Vsakokrat, ko sem se odpravil v gore, je bilo zame to veliko doživetje – ne glede na to, ali je šlo za znane in visoke gore, recimo Matterhorn, ali pa za kak drug vzpon. Najlepše zame je bilo takrat, kadar sem srečal le malo ljudi. Nekoč sem bil čisto sam na Matterhornu. Skoraj bi rekel, da sem tekkel na vrh ... ves dan nisem srečal žive duše. Celo nobene živali ni bilo. Na vrhu sem sedel čisto sam. Prižgal sem si cigareto ... bil je poseben občutek. Na vrhu Matterhorna sem bil najmanj desetkrat, ampak kaj takega sem doživel enkrat samkrat. Tako doživetje ostane človeku v spominu vse življenje.

Kako pa ste doživljali alpinizem – kot šport?

Ne, ne kot šport. Nikakor ne kot šport. Zame nikoli ni bil najpomembnejši dosežek sam. Pomembno je bilo doživetje – pa čeprav je šlo morda za navaden izlet. Zares težki vzponi so bili zame seveda pomembni, ko sem bil mlad in na višku moči – šlo je za izziv, za vprašanje, ali sem sposoben preživeti tako preizkušnjo.

Leta 1938 ste preplezali severno steno Eigerja. To seveda ni bil navaden vzpon – bila je velika prelopnica v alpinizmu. Nam lahko o tem vzponu poveste kaj več?

Eiger je zelo visoka in zelo težka stena. Še danes. Takrat pa je ta stena veljala za strah in grozo. Vsi so govorili o številnih mrtvih alpinistih, ki so jo poskušali preplezati, pa jim ni uspelo. Nekaj trupel je bilo še zmeraj v steni. Mislim, da je bila ta grozljiva mitologija Eigerjeve stene pravzaprav hujša težava kot stena sama po sebi. Če se odpravljáš v steno, ki je ni še nihče preplezal, je to precej hud psihološki problem: nikogar ni, ki bi ti lahko povedal, kakšne so v resnici težave, ki te čakajo. Mnogi, ki so poskusili, so se precejnejevali – zato kar 50 mrtvih. In med njimi so bili nekateri res zelo dobri. Mislim, mi je uspelo predvsem zato, ker sem se res zelo dobro pripravil. Leto dni pred vzponom sem se popolnoma posvetil severni

steni Eigerja – kar naprej sem tičal tam in jo opazoval, risal, označeval, kje gredo plazovi, kako prihajajo spremembe vremena... To je pravzaprav ledena stena in plezanja po skalah je zelo malo. To je bilo treba vse upoštevati. Pred nami jih je bilo kar nekaj, ki so se vzpona lotili zelo nerazumno – nekateri sploh niso imeli derez. Seveda se to ni moglo dobro končati.

Kot verjetno veste, sva sprva nameravala steno preplezati z mojim prijateljem Vörgom sama. Potem smo pa naposled skupaj z obema Avstrijcema vsi združili sile in vzpon opravili skupaj. Avstrijca sta bila pomanjkljivo opremljena in dvomim, da bi sama takrat lahko živa prišla čez ... Taka stena ni prostor za tekmovanje. Še s skupnimi močmi smo imeli z njo čisto dovolj dela! Lahko smo si porazdelili naloge. Drugi so nosili moj nahrbtnik, jaz pa sem plezal naprej ... in Wiggerlove izkušnje iz stene, ki jo je že enkrat prej poskusil preplezati, so bile zelo dragocene.

Kakšni so bili pa takrat občutki na vrhu? Preplezali ste nekaj, kar se je mnogim zdelo nemogoče!

Plezalci se ne odpravljajo v gore zato, da bi postali slavni, celo v najtežje smeri ne. Verjemite, to bi bila skrajno nespametna motivacija! Gre za problem, ki ga želiš rešiti. Če se posreči, je to predvsem osebno zadovoljstvo. Kaj si o tem mislijo drugi, je čisto drugega pomena. Seveda se nam je dobro zdelo, da nam je uspelo – ampak če sem iskren, se mi je ves tisti hrup, ki je sledil, zdel malo odveč. Bili smo povabljeni celo na sprejem pri Hitlerju. Prav zanimivo je bilo. Hitler ni bil neumen človek. Postavljal nam je zelo pametna vprašanja o vzponu. Da je bil strahoten megaloman, sem spoznal šele kasneje.

Veste, kaj sem si najbolj zapomnil o tistem dnevu na vrhu Eigerja? To, da sem se na vrhu skoraj ubil. Na vrhu je bila velika opast in jaz sem zakorakal nanjo,

ne da bi se tega zavedal. Drugi so začeli kričati, naj se takoj umaknem nazaj na trdna tla. To bi bilo pa res klavarno – preplezati severno steno Eigerja in potem pasti čez južno ...

Je ta vzpon vaše življenje kaj spremenil?

Lahko rečem, da je ta vzpon marsikaj spremenil. Zaradi tega podviga sem postal znan po vsem svetu. Ne samo med alpinisti. Takrat so vsi časopisi po svetu pisali o našem vzponu v severni steni Eigerja. Najsi sem prišel na Japonsko ali v Avstralijo – vsi so vedeli za ta vzpon. Izkazovali so nam izredno priznanje. Priznam, da človek v takih okoliščinah pride v skušnjavo, da bi se prevzel. Ampak – poznal sem nekaj takih, ki se jim je začelo dozdevati, da zmorejo vse. Vsi so mrtvi.

Kaj je bilo pravzaprav takrat pri vašem vzponu v severni steni Eigerja najtežje?

Orientacija. Orientacija je bila najbolj problematična. Če steno gledaš od daleč, ti je že jasno, kje so prehodi. Ko si pa enkrat tam, pa so stvari zelo zapletene ... No, zdaj je seveda drugače. Na razpolago imate do koraka natančne opise smeri. Takrat smo pa malce ugibali – ampak smo kar prav uganili! Strašno nam jo je zagodlo vreme – v dolini so bili prepričani, da takega neurja ne more v steni preživeti noben človek. In res nam je šlo precej za nohte, predvsem zaradi plazov. Če se v tako izpostavljeni steni nate vsuje plaz, res nisi daleč od katastrofe ... No, vse se je dobro končalo.

Kaj je bila glavna prednost tako imenovane münchenske šole alpinizma – kaj je bila vaša prednost, da ste bili tako dobri?

Trenirali smo. Danes seveda vsi to počnejo, takrat pa je večina alpinistov pač hodila v hribe in plezala v stenah. Mi smo pa zares trenirali – kot recimo telovadci ali atleti. Vsak dan. Plezali smo po zidovih, dokler nam niso prsti otrpnili. Hodili smo po prstih, da so nam noge skoraj odpadle – ampak v stenah se je to obrestovalo.

Gora

Slavica Štirn

Pozdravljena, gora! Oko drsi po tvojih pobočjih, mehkih in nežnih, pokritih z zeleno preprogo. Ponosno se dvigaš in tvoj vrh se spogleduje z nebom.

Čista in dobra si. S svojimi vodami napajaš dolino. Kadar pa se razvname tvoja jeza, si strašna. Zagrneš se v grozeč, gost, siv pajčolan. Gorje mu, kdor takrat stopa po tvojih poteh in ne najde zavetja.

Ker si dobra, je tvoja jeza kratkotrajna. Kot da se hočeš za povzročeno zlo odkupiti, si potem še lepša, leskečeš se v soncu in vabiš.

RADIO OGNJIŠČE

*Doživetja
Gora in narave*

Vsak četrtek ob 10.15

NOCHES DE »JUERGA«

Matic Jošt

Dežne kaplje ropotajo po strehi šotora naše jedilnice. Še pred eno uro je sijalo sonce, sedaj pa sunki vetra divje stresajo naše zavetje. Jutri nameravamo pod steno postaviti šotorček, izhodišče za naš vzpon. Zmedeno izbiramo opremo, se pogledujemo in se boderimo. Vse so le ugibanja in iskanja. Pred pol leta smo vedeli še manj, sedaj pa se nam zdi, da vemo več.

Dušan mi je nekoč omenil Cordillero Huayhuash in v očeh se je prižgala majhna iskrica, ki se je kasneje razplamtela. Plameni so vneli dušo in srce, razum pa je ostal nemočen in ni mu preostalo drugega, kot da sledi. Še sanjalo se nam ni, kam bi šli, saj o Cordilleri Huayhuash nismo vedeli ničesar drugega kot to, da obstaja. Vedeli smo le, da bi radi plezali skupaj. Nekaj ne pretežkega, nekaj bolj na hitro, največ en bivač, nekaj, da se bomo imeli dobro...

V ODROČNO IN SKRITO STENO

Bazni tabor smo postavili pod jezerom Sharapochocha. Prvi teden smo pod steno postavili šotor in v njega znosili nekaj opreme in hrane, poslušali Manu Chao in razmišljali o nedoumljivih globinah vesolja in Biti. Tako smo si pripravili izhodišče za naše poizkuse v steni, saj je zahodna stena Siule precej odročna in skrita očem. Zagledali smo jo šele nekje na polovici šesturne hoje do šotora pod steno. 14. julija se je začelo zares.

Zahodna stena Siule Grande (foto: Tomaž Žerovnik)

14. 7. 2001

Odhod na hrib. Po znani moreni in ledeniku se odpravimo pod steno. Viktor in Tomaž se odpravita v steno. Krajna poč je videti zelo čudno, zato nameravata čeznjo napeti vrv. Viktor spleza zelo zahteven začetek smeri. Uvodni previs zahteva nekaj »dry toolinga«, prestop v snežno gobo z nepredelanim snegom in nadaljevanje po strmem ledu do prvih skal. Ocena: škotska 8. Tu zavrt svedrovec, fiksira vrv in se spusti nazaj do vznožja. Prvih 55 metrov ogromne stene je preplezanih. Prespimo v šotoru pod steno. Vreme je lepo.

15. 7. 2001

Začnemo v temi, pomaga pa nam vrv od včeraj. Naša taktika je naslednja: prvi dan plezata spredaj Viki in Tomaž, nato pa se bomo zamenjali. Prvi v navezi pleza s sprotnim nameščanjem varovanja, drugi mu sledi in pobere vsa uporabljena varovala ter na stojišču fiksira vrv, tretji in četrti se varujeta na fiksirano vrv in kar najhitreje priplezata ali prižimarita na stojišče. Bivač smo si zamislili nekako na polovici stene in upamo, da bomo dosegli to mesto. Viktor pleza na čelu in to izvrstno. Naklonina strmine ne pade pod 65 stopinj, najtežji raztežaji pa so v nekakšnem slapu, kjer je led, ki je poleg tega, da je navpičen, tudi zelo trd. Ko okoli pol ene opoldne posije v steno sonce, začne čez steno padati led in kamenje. Nekako uidevmo vsem izstrelkom. Postane nam jasno, da bomo bivakirali malo nižje, kot smo si zamislili. Bivač si poiščemo v snežnih gobah na naši levi. Zelo neudoben bivač. Z Aritzom sediva v snežni luknji pod snežno gobo, Tomaž in Viki pa sta na njej. Slišiva vsak njun premik in kar čakam, kdaj bosta padla skozi. Tudi najina luknja ima bolj votlo dno. Še danes mi ni jasno, kaj te čudovite snežne strukture drži v steni. Vreme je lepo.

16. 7. 2001

Zjutraj se moramo najprej spustiti za okoli 40 m, ker je nadaljevanje skozi fantastične snežne gobe nemoogoče. Nato spleza en raztežaj Viki, enega Aritza, sam pa grem pogledat okoli roba, ali je kje kakšen snežni žleb, ki bi ga lahko uporabili za nadaljevanje. No, tega žleba ni, zato se vrnem in splezam raztežaj čez strm skok. Nadaljevanje je videti težko. V skalo zavrtam svedrovec in se spustim nazaj na varno stojišče pod previsno skalo. Uvidimo, da ne moremo preplezati težkega nadaljevanja, preden bo v steno posijalo sonce. Odločimo se, da v strmi led izkopljemo polico za bivač in se skušamo čim bolje pripraviti na jutrišnji dan. Kapanje police nam vzame 4 ure. Občudujemo led in kamenje, ki letita preko nas in smo srečni, da

nismo nadaljevali s plezanjem. Bivak je še kar v redu. Celo nekaj spanja leže si lahko privoščimo. Vreme je lepo.

ŠALE NISO VEČ SMEŠNE

17. 7. 2001

Zjutraj se odločimo, da danes izplezamo. Prva naveza pleza brez nahrbtnikov. Spalne vreče, bivak vreče in odvečno hrano smo pustili na bivaku, imamo pa plin in gorilnike ter suhe nogavice. Za začetek si pomagamo s pritrjeno vrvjo, nato malo lažja prečka v levo. Sledita dva raztežaja navpičnega in ponekod tankega ledu, vmes je tudi nekaj malega skale. Vodstvo prevzame Aritza. Najprej ledišče, nato pa zahteven kombiniran raztežaj s slabim varovanjem – ocena: škotska 6. Ko se mu pridružim na stojišču, se skoraj pripeti tragedija. Kljub temu, da je stena še v senci, se nad nama zruši snežna goba in le sreči se mora zahvaliti, da so naju vsi večji kosi zgrešili. Tudi Viki in Tomaž jo srečno odneseta na spodnjem stojišču. Pred nami so sedaj le še strmi snežni žlebovi in ogromne opasti, ki visijo preko grebena nad steno. Aritza potegne še dva raztežaja, nato pa vodstvo zopet prevzame Viki. Imamo srečo. Popoldne sonce zakrijejo oblaki, zato je padajočega ledu in kamenja manj. Viktor z lepo prečko mojstrsko poišče prehod na greben in ob 17.30 smo na robu stene. Do vrha Siule Grande nas loči približno 50 m višinske razlike in približno 200 m vodoravne razdalje. Začnemo si urejati bivak v luknjah, ki nastanejo na zgornji strani opasti. Začne se tretja noč. Mraz, mraz, mrazzzz. Kmalu začne pihati še veter. Tole bo pa naporna zabava. Migamo, govorimo, kuhamo toplo vodo. Ne vem, zakaj imam čelno svetilko vseskozi prižgano. Menda mi je tako topleje. Nekje sredi noči povem Aritzi šalo o severnih medvedih, ki jih zebe kot pse. Sploh se ne smeje. Tudi meni se šala naenkrat ne zdi več smešna. Jutro je daleč. Na mizo je priletela še ena runda. Le kako bomo tole spili. Primem se za glavo in pogledam prijatelje, s katerimi se zabavamo. Pred mano je le ledena stena, čelka pa spet gori. Pa kaj je nisem ugasnil? Orkester razvnema obiskovalce, dekleta so se razživela, cela dvorana poskakuje v divjem ritmu rock'n'rola. Trese me tako, da se ne morem umiriti. »Čelka« je zopet prižgana. Mraz, mraz, mraz. Baterija čelne svetilke končno odpove. Naenkrat začne snežiti, zagrne nas megla. Pred pol ure je bilo na nebu še vse polno zvezd. Hitro se odločimo. Sestop.

18. 7. 2001

Ob 4.30 začnemo sestopati. Spuščamo se po vrvi približno po smeri vzpona, nekajkrat bolj naravnost. Hitimo. Viki neumorno pripravlja nova sidrišča za spust, ostali pazimo, da se vrvi ne zataknejo. Sneži brez oddiha, zato nas vseskozi zasipajo plaziči svežega snega. Na srečo je stena tako strma, da se sneg ne na-

Tanek led (foto: Viktor Mlinar)

bira v večjih količinah, ampak se vse sproti splazi. Ob 14.30 smo pod steno. Zdelani, kot še nikoli, premočeni, obtolčeni, s počeno čelado, a zadovoljni, da smo tu. Popoldne in ponoči sneži še močnejše, a nas to ne skrbi več.

19. 7. 2001

Zjutraj vse pospravimo in sestopimo v bazni tabor. Pot čez ledenik je bila spet pestra, saj je novi sneg zakril sledi, a ledenik vsaj za silo poznamo, tako da ni težav. Mokre vrvi in šotor odložimo pri depozu opreme. Vse dan sneži, nižje v bazi pa dežuje. Sončni nasmeh na obrazu Marselinda in vesel Aritzov pes nam povesta, da je avanture konec. Odpremo pločevinke s pivom... poslušamo Manu Chao. V naslednjih dneh skupaj z vesoljem ter Bitjo ležimo na soncu.

NOVA SMER IN NJENA OCENA

Prva, ki sta se povzpela na vrh Siule Grande, sta bila leta 1936 Awerger in Schneider. Vzpon sta opravila po severnem grebenu, ki je okrašen s čudovitimi snežnimi gobami in opastmi, smer pa še danes nosi spoštljivo visoko oceno. Prav ta greben pa je kriv, da se je leta 1985 Siula vtisnila v zgodovino gornišтва. Teга leta sta namreč prvi vzpon v zahodni steni opravila Angleža Joe Simpson in Simon Yates. Po dveh bivakih v steni sta poizkušala sestopiti po severnem grebenu, kjer je Joe padel in... No, prebrati boste morali knjigo »Touching the Void«, ki pa na žalost še ni prevedena v slovenščino. Neverjetna odisejada je morda celo zasenčila tehnično zahteven prvi vzpon čez nevarno steno, ki je nato samevala 14 let. Naslednja, ki sta jo uspela preplezati, sta bila Američana 541

Carlos Buhler in Mark Price. Preplezala sta pomembno varianto smeri iz leta 1985, dvakrat bivakirala v steni in sestopala po severnem grebenu, kjer sta še dvakrat bivakirala. Nekje na polovici grebena sta obupala in se začela spuščati po vrvi čez zahodno steno. Varianto sta poimenovala »Avoiding the Touch«.

Tik pod robom stene (foto: Viktor Mlinar)

Smer Noches de »Juerga« v zahodni steni Siula Grande (6356 m), Cordillera Huayhuash – Peru, smo od 15.7. do 18.7. 2001 plezali Bask Aritza Monasterio (živi v Huarazu, Peru) in Slovenci Viktor Mlinar (PK Rifnik-Šentjur), Tomaž Žerovnik (PK Rifnik-Šentjur) in Matic Jošt (AO PD Celje). Smer je visoka približno 1000 m, prevladuje led, dva raztežaja pa sta bila kombinirana. Preplezali smo jo v 27-tih raztežajih. V steni smo dvakrat bivakirali, tretji bivak pa smo si uredili na severnem grebenu. Efektivno smo plezali 30 ur. Vsi raztežaji so bili preplezani prosto v vodstvu. Sestopili smo v območju vzpona s spuščanjem po vrvi. Naredili smo 21 spustov: 13 na ledne vijake, 3 na svedrovice (uporabili smo dva že zavrtana med vzponom), 1 na navadna klina, 4 na snežne sablje. Za sestop smo porabili 9 ur. Ocena smeri? Težka odločitev. Verjeli ali ne, naša smer je edina v tej steni, ki ima oceno. In sicer: ED, led od 65° do 90°, kombinirani deli škotska 6 do 8 ali po sodobnejši lestvici: VI, 6 (AI 4, WI 3-6, M 5-7).

ODPRAVA SLOVENSКИH POLICISTOV NA ČO OJU – 8201 m

SLOVENCИ ČETRТИČ SMUČALI Z OSEMTISOČAKA

Boris Strmšek

Na začetku septembra je v organizaciji Planinske zveze Slovenije odpotovala v Himalajo enajstčlanska odprava slovenskih policistov pod vodstvom Vikija Grošlja, katerih cilj je bila šesta najvišja gora na svetu – Čo Oju. Člani prve slovenske policijske odprave so bili še Matej Brajnik, Davo Karničar, Izidor Kofler, Robert Kralj, Aleš Miklavčič, Franc Rožman, Maks Trop, Rafael Vodišek in Tone Škarja, zdravnik odprave pa je bil dr. Igor Tekavčič. Cilj ekipe je bil vzpon na vrh po normalni smeri s tibetanske strani, obenem pa z gore tudi smučati. Čo Oju, ki leži na meji med Nepalom in Tibetom oziroma Kitajsko, je po statističnih podatkih najvarnejši osemtisočak, kar pomeni, da se na število vzponov na vrh gore zgodi najmanj nesreč. Prav zato je idealna gora za spoznavanje himalajskih razmer in nabiranje izkušenj, kar je bil tudi namen tokratne odprave. Seveda pa statistično najlažjega osemtisočaka ne kaže podcenjevati, saj lahko gornike preseneti tudi z zelo slabim vremenom in razmerami. Člani odprave, vsi po vrsti izkušeni gorniki, so najprej krenili na aklimatizacijo v nepalski Himalaji, kjer so se povzpeli na nekaj pettisočakov. Po ureditvi formalnosti in nabavi vse potrebne opreme je odprava 15. septembra krenila čez mejo v Tibet, kjer so čez pet dni postavili bazni tabor pod goro na višini 542 5700 m.

Kljub predhodni aklimatizaciji je bilo nekaj težav zaradi višine. Kralj je že prvo noč zbolel za hudo obliko višinske bolezni, vendar je dr. Tekavčič ob uporabi hiperbarične komore po nekaj dneh izboljšal njegovo zdravstveno stanje do te mere, da je lahko poskrbel sam zase in se kasneje tudi dejavno vključil v delo odprave. Drugi člani odprave so že kmalu pričeli s postavljanjem višinskih taborov. Tako so Karničar, Miklavčič in Rožman 22. 9. postavili tabor 1 na višini

Odprava pod goro (foto: Pasang)

6400 m, v naslednjih dveh dneh pa je sedem članov odprave do tja prineslo veliko opreme za naslednja dva tabora in tam tudi prespalo. Vreme je bilo lepo, težave z višino pa so počasi izginjale. 26. 9. je Karničar sam postavil prvi šotor tabora 2 na višini 7100 m, dan kasneje pa sta Brajnik in Rožman postavila še drugega. Grošelj in Vodišek sta prinesla v dvojko opremo za naslednji tabor, 29. 9. pa je Grošelj prenesel šotor za trojko na višino 7500 m in od tam smučal do 6600 m.

2. oktobra se je pričel prvi naskok na vrh, ki pa je bil dva dni kasneje zaradi močnega vetra prekinjen. Karničar in Brajnik sta smučala od tabora 2 do tabora 1, ob tem pa presmučala tudi ključni del spusta – serak na višini 6600 m (ocena S5). Karničar se je po tem moral vrniti domov, ostali pa so čakali na izboljšanje vremena. 7. 10. so spet pričeli z vzponom proti vrhu. Dva dni kasneje se je moral zaradi vetra in mraza Brajnik obrniti med taborom 2 in 3, 10. 10. pa sta ob pol tretji uri zjutraj pričela z vzponom iz dvojke Grošelj in Rožman. Po štirih urah sta bila že v najvišjem taboru, od koder je Grošelj po počitku nadaljeval proti vrhu, Rožman pa se je odločil, da bo poskusil naslednji dan. Grošelj je dosegel vrh pozno popoldan, ob 17.30, s seboj je pritorvoril tudi smučiči, na katerih se je nato spustil nazaj do tabora 2, ki ga je dosegel ob 20. uri. Grošelj je naslednji dan odsmučal proti bazi,

spust na smučeh je bil možen do višine 6350 m, njegova taktika pa se je izkazala za pravilno, saj je orkanski veter Rožmanu onemogočil vzpon na vrh. Člani odprave so še enkrat poskusili proti vrhu, 16. 10. sta tabor 2 dosegla Miklavčič in Rožman, vendar ju je naslednji dan onemogočil veter. 16. 10. so se drugi člani odpravili na okoliške šesttisočake, Brajnik in Kralj sta dosegla 6250 m visoki vrh nad sedlom Nangpa La, Grošelj pa Dzavapari II (6386 m) in Dzavapari I (6490 m), vsi so se z vrhov tudi smučali. Odprava je zapustila bazo 20. 10, naslednji dan so že prispeli v Katmandu, domov pa 30. 10.

To je bil 12. slovenski vzpon na Čo Oju, Grošlju je uspel že drugič, za vzpon pa ni uporabljal dodatnega kisika. Obenem je to četrti presmučan osemtisočak za Slovence po Gašerbrumu I, Anapurni in Everestu, kar je vsekakor odličen dosežek tudi v svetovnem merilu. Ocena spusta je S4, S5, 1850 m, za smučanje pa je porabil skupaj v obeh dneh 4 ure. Omeniti velja, da je skoraj natanko 26 let prej – 10. 10. 1975 Viki Grošelj stopil na svoj prvi osemtisočak – Makalu, tokrat pa je že enajstič stal na vrhu osemtisočaka, kar je zavidljivo število in do sedaj še nepreseženo med slovenskimi alpinisti. Uspešna in dobro organizirana akcija nakazuje tudi morebitno nadaljnje sodelovanje med PZS in slovensko policijo pri organiziranju tovrstnih odprav.

VSE DOBRO V GORAH V LETU 2002 VAM ŽELI

NAŠA SMER: ZIMSKA »MARJETICA« V ŠKARJAH

SMER, KI JE OBIČAJNO NI

Boris Strmšek

In spet smo nad Logarsko dolino. Neštajerci bodo kar malo hudi, pa kaj zato. Saj gremo tudi v Julijce, brez skrbi. Tokrat se bomo odpravili v smer, ki poleti menda ni preplezljiva. Sam sicer nisem poizkusil, a za druge tudi ne vem. Marjetica je namreč tipična zimska smer, kar pomeni, da je poleti ni, pozimi pa je redko. Odlično, in kdaj potem ta smer sploh je? Po pravici povedano, ne prav pogosto oziroma je običajno sploh ni. Smer je namreč odvisna od snežnih razmer, vendar ne od količine, temveč od vrste snega, ki se mora prijeti na nekoliko nagnjene in gladke ploščice. Prav ste uganili, da ta sneg zagotovo ni pršič, prej obratno. So pa sedaj takšni časi, da moderni ledni plezalci sploh ne plezajo po ledu in snegu, ker je ta pač bolj redko. Saj veste – »dry tooling«. Ampak »tuljenje« tukaj ne pomaga dosti, če ni pravega materiala. Je treba počakati na prave razmere. Mogoče bodo v tej zimi.

BREZ SKICE

Štirje Kozjačani – Matjaž Fistravec, Tone Golnar, Ljubo Hansel in Matjaž Roter so opravili prvi vzpon januarja 1982, leto kasneje sta Čif in Drejc (fanta iz koč na Klemenci jami, mimo katere boste težko šli) opravila prvo ponovitev. Ej, to so bile zime! Potem pa de-

set let nič. Nato nekaj vzponov in spet nekaj let nič... Podobna zgodba kot z Belo grapo v Planjavi. Eno leto je, potem nekaj let bolj slabo, pa spet... Smer je opisana in orisana v vodniku Toneta Golnarja Logarska dolina – Matkov kot – Peči iz leta 1982 ali še bolje v najnovjšem vodniku Logarska dolina – Vzhodni del (PZS 1998), kjer imate tudi kakšno fotografijo od tam. Ocenjena je s V, naklonina težjih delov se giblje med 75 in 90 stopinj, ostalo 35 do 55 stopinj. Visoka je okoli 400 m.

Slišal sem, da nekateri jokajo, ker ne objavljamo skic smeri, ampak vse dosedanje »naše smeri« so v vodnikih s skicami vred. Vodnike pa si je treba nabaviti (kupiti!), da bodo imeli tudi avtorji kaj od vašega plezanja, če že ima vaša družina samo izgubo s tem. Bomo pa objavili skice tistih smeri, ki jih ne najdete v vodnikih ali pa so vodniki že davno pošli. Zmenjeno? Sicer pa vam še vedno ostane šah, karte in ostali orientacijsko manj zahtevni športi. Pa tako mimogrede – prvi plezalci so tudi plezali brez skice.

»VOŽNJA« BREZ CEPINOV

Za Marjetico me je nekoč navdušil Bogdan Rojs, ko je po desetih sušnih letih smer končno »zacvetela«. Kak dan prej je smer ponovil Janko Oprešnik, nama je pripadla 3. ponovitev smeri. Ampak lahko bi se končalo vse skupaj zelo slabo, predvsem zaradi neumne napake, ki sem jo naredil v lažjem delu sredi smeri. Varoval sem na cepinih kakšnih 10 m pod strmim žlebom. Bogdan pripleza do mene in mu svetujem, da gre kar dalje navzgor do stene, kjer je primernejši prostor za varovanje. Ko se vzpenja navzgor, se odpnem z varovališča oziroma s cepinov in obenem hitro podajam vrv. Ker se zatakne, jo sunkovito potegnem, vendar je bila zataknjena za mojo derezo in samega sebe spodnesem. Vrže me na hrbet in zapeljem se navzdol, kot po toboganu. Brez cepinov seveda. Bil sem še toliko priseben, da zakričim, se obrnem na trebuh in obenem poskušam pograbit čim več vrvi, ki je bila razmetana navzdol po pobočju. Bogdan se ozre in zagleda samo moje cepine. Svoja orodja v trenutku zabije v trd sneg in se upre na dereze. Vrže me čez manjši skalnat skok, takoj nato pa zabijem dereze v sneg, vsa preostala vrv pa je že tudi v mojih rokah. Ustavim se. Še zakleti nisem mogel. Spogledava se, Bogdan potegne vrv navzgor, vzpnem se nazaj do cepinov, nataknem zanke na zapestja in nikoli več se nisem izpel iz sidrišča, preden je soplezalec potegnil vrv. Lahko bi se reklo, da sem imel več sreče kot pameti. Bil bi dolg polet.

Sredi zgornjega žleba (foto: Boris Strmšek)

ČEZ NALEPLJEN SNEG

Dostop vam ne bo delal težav, najti morate samo nekdanji bivač pod Ojstrico (kup zanikrnih ostankov je še sedaj tam). Na desni strani stene krenete desno proti žlebu, kjer vstopi Nemška grapa oziroma Vzhodna grapa, nato pa krenete še kakšen raztežaj desno pod steno. Ko boste pod ploščami, na katerih so trakovi nalepljenega snega, bo to kar prav. Če so plošče brez snega, je tudi prav, vendar si boste morali poiskati kakšno drugo smer za vzpon. Napačno leto pač. Če pa je sneg in celo dober, boste resnično uživali. Kar pogumno se je treba zapoditi, seveda z dvema orodjema v rokah in derezami na nogah, v strmi žleb in plošče nad njim. Med snegom boste običajno potipali tudi skalo. Varovanje? Kakšen ledni vijak ne bo škodil. Drugi raztežaj vas bo zapeljal najprej nekoliko proti levi, nato čez majhen rob in počasi proti desni navzgor. Če bo sneg vzdržal, boste prišli do položnejšega žleba, nato pa krenete še kakšnih 20 m desno po ne prestrmi snežni gredi in naravnost navzgor do snežne rame, kjer se konča prvi del. Spet bo treba v levo navzgor in po širokem ter neizrazitem žlebu do strme stene, ki jo preseka strm, pravzaprav navpičen žleb. Od vznožja navzgor in nato levo, kjer je manjša luknja, primerna za varovališče. Tukaj boste na varnem, če se v nadaljevanju slučajno vaš so splezalec nehote pripodi čez navpični skok v žlebu, ki je nekakšno ključno mesto v smeri. Najprej je treba splezati po strmem snegu desno, od tam boste morali prestopiti čez skalo nekoliko levo (običajno je ta prestop z zelo malo snega), in še nekoliko navzgor, kjer se končno žleb položi. Tukaj že lahko tulite od veselja, še posebej, če ste spodaj v žlebu »drytoolali«. Nato rahlo proti levi in prišli boste na Vzhodno grapo, ki vas odpelje desno navzgor. V zgornjem delu lahko ulovite zgornji žleb, ki vas pripelje v levo škrobino Škarij. Če še nimate zadosti, lahko nadaljujete

Čez nalepljen sneg vstopnih plošč (foto: Bogdan Rejs)

do vrha Ojstrice, lahko pa se zapodite v dolino, kjer čaka na vas lepo število slapov. In za konec še ena zgodbica. Z Bogdanom sestopava iz Marjetice. Hodi va po gazi in ves čas sem spredaj. Blizu stene ga spustim naprej, da naredim še kakšen posnetek. Takoj za tem se skloni in pobere cepin, ki je ležal ob gazi. Nekdo ga je izgubil, a lastnika kasneje nisva našla. Pravzaprav pa si je Bogdan takrat zaslužil to darilo.

ALP SPORT

BTC – Novo mesto, 07-332 44 90

- planinska, alpinistična, trekking oprema
- športni copati Asics, Mizuno, Adidas
- smučarska oprema
- montaža turnega okovja
- svetovanje

ZMAGA DOMA JE NAJSLAJŠA

Boris Strmšek

Razplet zadnjega letošnjega tekmovanja za svetovni pokal v športnem plezanju, ki se je odvijalo od 16. do 18. novembra v kranjski dvorani Zlato polje, je bil skoraj idealen. Čeprav razen Čufarjeve Slovenci nismo imeli predstavnikov v nedeljskem finalu, pa je zmaga pri dekletih po ogorčeni borbi ostala doma, s tem pa je naša najboljša plezalka in sedanja svetovna prvakinja odlično zaključila letošnjo sezono, ki je njena daleč najboljša doslej. V skupnem seštevku svetovnega pokala je zasedla 2. mesto, blizu pa je bila tudi skupni zmagi, kar je poleg naslova svetovne prvakinje in zmage na dveh mastersih težko ponovljiva serija. Sicer pa smo lahko videli od Slovencev še odličen nastop Mateja Sove, ki si je pripelzal 11. mesto, z malo več zbranosti pa bi se lahko uvrstil tudi v finale. Enako uvrstitev je dosegla še Natalija Gros, to pa ji je zadostovalo za skupno 6. mesto v svetovnem pokalu, kar je vsekakor odličen rezultat mlade Kranjčanke ob njenem prvem letu nastopanja v mednarodni konkurenci. Imela je možnosti celo za 4. mesto, vendar se v Kranju ni uvrstila v finale kakor na vseh ostalih letošnjih tekmah. V polfinalu so nastopili od naših še Klemen Bečan ter Katja Vidmar in Lučka Franko.

PONOVRNO SUPERFINALE ZA ČUFARJEVO

Polna dvorana ob nedeljskem finalu je obetala še eno atraktivno predstavo »pajkov«, čeprav je bil končen razplet v moški konkurenci znan že pred Kranjem, pri dekletih pa se je vse odločilo že s sobotnim polfinalom, ko se je Belgijka Muriel Sarkany uvrstila v finale, kar ji je zadoščalo za skupno zmago. V igri je bila le še zmaga na zadnji tekmi sezone. Organizatorji tekm s Tomom Česnom na čelu so se ponovno dokazali kot najboljši organizatorji v svetovnem pokalu. Tekmovalne smeri sta pripravila Tomo Česen in Aljoša Grom. V kvalifikacijah je nastopilo 43 moških in 42 žensk, od katerih se je po 27 najboljših uvrstilo v polfinale, kjer so se potegovali za osem mest v finalu. Najprej so nastopila dekleta. Po sedmih nastopih je edina dosegla vrh smeri Belgijka Muriel Sarkany, čeprav so bile tri tekmovalke še dokaj blizu, a jim je zmanjkalo moči. Kot zadnja je nastopila Čufarjeva. Izredno suvereno je priplezala pod vrhnji del smeri, kjer si je vzela nekoliko časa za počitek. Tokrat ne preveliko, da je to ne bi stalo dobre uvrstitve, kot na predzadnji tekmi v Kuala Lumpurju, kjer ji je nato tik pod vrhom zmanjkalo časa, sicer bi se lahko uvrstila v superfinale in ob ugodnem razpletu celo zmagala.

Martina Čufar tik pod vrhom finalne smeri (foto: Boris Strmšek)

Tudi zgornji del smeri ji nato ni delal kakšnih posebnih težav in publika je bila navdušena. Ponovila se je lanska zgodba s superfinalom, ki pa jo je Martina samozavestno komentirala: »Lani je v superfinalu zmagala Muriel, tokrat bom to jaz!«

ČEH KOT ZA ŠALO

Sledil je nastop najboljših v moški konkurenci, prvi pa je plezal sedanji svetovni prvak, Francoz Gerome Povureau. Padel je sicer precej visoko, vendar je bilo jasno, da to ne bo dovolj za stopničke. Njegov moštveni kolega in veteran Legrand, ki letos ni dosegel odmevnejših rezultatov, je tokrat segel tik pod vrh. Zmagovalec svetovnega pokala Francoz Alexandre Chabot je precej zaostal, publika pa je bila izredno navdušena ob borbenem nastopu Ukrajinca Maksyma Petrenka, ki je od polovice smeri naprej plezal na robu padca in nato le malo zaostal za Legrandom. Zadnji je nastopil Čeh Tomas Mrazek, ki smo ga v Kranju videli že na mladinskem svetovnem prvenstvu lani, kjer je prepričljivo zmagal. Je edini, ki je letos Chabotu ukradel zmago, na članskem svetovnem prvenstvu je odnesel srebrno odličje, s kranjsko predstavo pa je daleč presegel vse tekmece. Na videz z lahkoto je dosegel vrh smeri, izpustil celo nekaj oprimkov in domiselno počival pod vrhom ter ob tem otresal obe roki naenkrat. S tem je zagotovo naznanil, da bo treba v prihodnje zelo resno računati z njim. In tako mimogrede – Legrand je samo nejeverno zmajeval z glavo po Čehovem nastopu.

ZMAGA JE OSTALA DOMA

Sklepno dejanje v Kranju je bil ženski superfinale. Ob rastoči napetosti v dvorani je po skupnem ogledu smeri prva nastopila Muriel Sarkany. Pričela je zelo zanesljivo, na vrhu spodnjega dela smeri pa je imela nekaj težav, ki so je stale precej moči. Pred zgornjim delom je dolgo počivala, v dolgo prečnico čez previsni del stene pa je zaplezala spet zanesljivo. A kmalu se je videlo, da ji zmanjkuje moči in pod zadnjimi previsi je bilo njenega nastopa konec. Čufarjeva je nato brez večjih težav opravila s spodnjim delom smeri, si privoščila daljši počitek, nato pa ni imela težav tudi do mesta, kjer je končala nastop Belgijka. Tam je publiko zastal dih, saj je naša prvakinja dolgo iskala primerno kombinacijo oprimkov za prehod, zmanjkovalo ji je moči, na koncu pa le uspela doseči oprimek, ki je vodil proti vrhu. Sledil je navdušen aplavz, Čufarjeva pa je po izjemni predstavi svoj nastop zaključila oprimek pred vrhom smeri in njena napoved se je uresničila.

Po tekmi sta izjavila

Martina Čufar: Letošnje sezone ni težko oceniti, saj je bila zagotovo najboljša. Pričela sem jo s samimi zmagami, najprej na svetovnem pokalu v Chamonixu, druga najslajša pa je tale na tekmi v Kranju in seveda svetovno prvenstvo. Nekoliko sem bila pesimistična pred tekmo, saj sem se vrnila s tekme v Maleziji zelo

utrujena in ko sem trenirala, sem sprevidela, da moram predvsem počivati. Zato sem se ta teden pripravljala predvsem v glavi. Tekmovanja še niso končana, želim biti še osmič državna prvakinja, nato pa grem brez kakšnih posebnih pričakovanj na svetovni pokal v balvanskem plezanju v Birmingham, na katerega imam lepe spomine, saj sem tam leta 1994 prvič plezala v finalu tekme za svetovni pokal. Vem, da sem močna in da lahko dosežem dober rezultat, nimam pa nikakršnih posebnih obveznosti do sebe, če ne bom dosegla kaj višjega. Kar se tiče skale, bom odšla v Mišjo peč poizkusit eno smer z oceno 8c. Vem, da sem sposobna za to, vendar si je treba vzeti malo več časa. Skal je veliko, časa pa ne dovolj za vse. Želim si plezati na pogled v Španiji, Franciji, Sardiniji, tudi v plezališča na Tajskem me mika.

Tomo Česen: Brez te majhne ekipe ljudi ta tekma zagotovo ne bi bila takšna, kot je. Brez žene Nade tekme resnično ne bi bilo, ker opravi ves organizacijski del, vsó logistiko in drugo, pomagajo mi že tudi sinovi z računalniki in programi, poleg tega pa še ta tehnična ekipa dvajsetih ljudi, brez katerih ne gre na tekmi. Malo uspevamo z rutino, s preteklim delom, zadnji mesec pa pri nas doma delamo za tekmo od sedmih zjutraj do enajstih zvečer, da vse skupaj izpeljemo. Kar se tiče tekmovalne sezone, bi lahko rekel, da je bila najboljša doslej, čeprav sta tukaj predvsem dve izjemi – Martina in Natalija. To, kar je Martina letos dosegla, je neverjetno. Zmage, svetovna prvakinja in nato še tale zaključek doma. Tekma doma je največ vredna, saj vemo, da so ljudje prišli zaradi Martinine forme s pričakovanjem po visoki uvrstitvi. Moram ji čestitati, da je uspela, vzdržala psihični pritisk, saj pred polno domačo dvorano ni lahko nastopati. Med ostalimi našimi dekleti je zablestela Natalija, ki je prvič nastopala v svetovnem pokalu, druge so bile nekoliko slabše kot sicer. Ni pa tako dobrih rezultatov v moški konkurenci, ta sezona je bila precej slaba. Ne vem točno vzroka, to bodo morali ugotoviti njihovi trenerji in oni sami. Je pa bil Matej Sova tokrat odličen in je imel resnično lepo priložnost, da prvič v karieri pride v finale.

Rezultati – Kranj: moški – 1. Mrazek (CZE), 2. Legrand (FRA), 3. Petrenko (UKR) ... 11. Sova, 24. Bečan, 31. Valjavec, 35. Jensterle, 41. Zazvonil (vsi SLO)
Ženske – 1. Čufar (SLO), 2. Sarkany (BEL), 3. Minoret (FRA) ... 11. Gros, 21. Vidmar, 23. Franko, 29. Tušar, 31. Truden, 37. Guzzi (vse SLO)
Svetovni pokal – končni rezultati: moški – 1. Chabot, 2. Povureau (oba FRA), 3. Mrazek (CZE), 4. Kazbekov (UKR) ... 28. Sova, 48. Bečan, 54. Jensterle, 57. Golob, 63. Valjavec (vsi SLO)
Ženske – 1. Sarkany (BEL), 2. Čufar (SLO), 3. Levat (FRA), 4. Schöpf (AUT) ... 6. Gros, 29. Tušar, 45. Vidmar, 48. Franko (vse SLO)

NOVICE IZ VERTIKALE

Boris Strmšek

SMUČANJE V ANDIH

Roman Mihalič (AO PD Novo mesto) je letošnje poletje obiskal perujske Ande in ob tem s štirih vrhov opravil smučarske spuste. Z njim sta bila na poti Vesna Potokar in Aleš Dolenc (oba AO Lj Matica). Mihalič se je najprej sam povzpel na Pisco (5732 m) in z vrha tudi smučal – S4+, 800 m. Kasneje so se vsi trije povzpeli še na Ishinco (5530 m) in Urus (5495 m), z obeh je Mihalič opravil smučarski spust. Ocena spustov: Ishinca – S3+, 530 m; Urus – S4+, 600 m. Na koncu se je odpravil še nad dolino Paron, kjer se je v bazi pod El Esfinge srečal z drugo našo ekipo (Grmovšek, Rojsova in Voglarjeva). V slabih razmerah se je povzpel na Aguja Nevado Chico (5560 m), kjer je imel nato kar precej težav med smučanjem in je moral zaradi nevarnosti plazov za krajši del celo sneti smuči. Ocena spusta S4+, 660 m.

Smučanje s Pisca

DRUGA SLOVENKA V 8b

Sabina Sovinc (AO Kranj, City Wall, Papi Sport, Petzel) je 29. oktobra postala druga slovenska plezalka, ki je uspela preplezati smer z oceno 8b (X po UIAA lestvici). To ji je uspelo v smeri Lahko noč, Irena v steni Mišje peč pri Ospu. 34-letna Sovinceva je smer sicer prvič spoznala že pred tremi leti, vendar pa se je šele letos spomladni resno posvetila študiju smeri. Čeprav ji spomladi še ni uspelo, je bila že zelo blizu uspešnega vzpona. Po počitnicah in dopustu, ki je bil seveda tudi plezalsko usmerjen, je dobila potrebno samozavest in vzdržljivost, da prepleza najtežji detalj v spodnjem delu in uspešno zaključi svoje delo v smeri. Sabina Sovinc, ki pleza 12 let, ima za seboj že lepo število zahtevnih vzponov, od katerih jih nosi sedem oceno 8a (IX+/X-) in več. Svojo prvo smer z oceno 7c+ (IX+) je preplezala že leta 1993, leto kasneje pa ji je uspelo v prvi 8a – smer Ekosistem v Bohinjski Beli. Leta 1996 je preplezala

Sabina Sovinc v smeri Lahko noč, Irena – 8b (foto: Urban Golob)

Sonce v očeh – 8a+, leto kasneje Brdavska – 8a/a+, s smerjo Love Story – 8a+/b pa je bila že blizu »čiste desetke«. Lani je bila spet uspešna v 8a (Urbanova), letos je preplezala prvo 8a v tujini. Na pogled je preplezala do sedaj najtežjo smer z oceno 7b+. Sicer pa Sabina, ki poučuje športno vzgojo na Gimnaziji Bežigrad, rada tudi rola, teka na smučeh, turno smuča, obožuje tudi morje, za katerega pa ni dosti priložnosti, razen ob obisku Paklenice. Za plezanje je »kriv« njen dolgoletni spremljevalec in odlični plezalec Franci Jensterle. Sabina pravi, da ji je bilo pač dolgčas, ko je Franci plezal, in je še sama poskusila. Očitno zelo vztrajno in uspešno. Zelo rada pleza v Španiji in Franciji, včasih pa se poskusi tudi v dolgih težkih smereh v Paklenici. Glede na njene vzpone in izkušnje pa lahko v prihodnosti pričakujemo še kakšno kratko in zelo težko.

PREZELJ IN JOŠT NA NILKANTHU

Potem, ko je propadel načrt za odpravo na Čolo Lenca, sta se Matic Jošt in Marko Prezelj preusmerila v indijsko oziroma Gharwalsko Himalajo ter za cilj izbrala goro Nilkanth – 6596 m. Po kratki aklimatizaciji sta opravila prvo ponovitev Zahodnega grebena na alpski način in v dnevu in pol dosegla vrh gore, tretji dan pa sta bila že nazaj v bazi. 1500 metrov visoka smer je ocenjena z D+/TD, v skali pa sta morala plezati do IV+ (UIAA), v kombiniranih delih pa škotska II do III. Zaradi nekoliko neugodnih razmer pravita, da bi bila primernejša kompleksna ocena TD. To je bil sicer samo del njunega načrta, nameravala sta preplezati še JZ steno, vendar pa jima vreme in razmere niso bili naklonjeni. Njun vzpon je bil šele četrti na vrh gore, ki je zavrnila že kar nekaj odprav. Na odpravi ju je spremljal zdravnik dr. Žare Guzej, ogledala pa so si še nekaj možnosti področja, ki ga Slovenci poznamo precej slabo.

OSEMDESET LET ZORANA KOMACA

Milan Naprudnik

Zoran Komac

Na družbeni lestvici vplivnih oseb ne »kotira« visoko. Ne najdeš ga med politiki, ne med glasbeniki, med katere se uvršča po stroki, ne med planinci, ki jim — nam pripada po duši. V življenju je marsikaj skusil, vendar je reševal probleme in premagoval težave z optimizmom, ki ga je črpal na vrhovih gora.

Bil je sin napredne družine s Primorske, ki jo je preganjanje Slovencev zaneslo v Maribor, kjer se je Zoran Komac rodil ter končal osnovno in srednjo šolo, študij violine pa je nadaljeval v Ljubljani. Med drugo svetovno vojno je do kapitulacije Italije leta 1943 preživel internacijo, se vrnil v Ljubljano in začel igrati v orkestru ljubljanske Opere. Po koncu vojne se je povsem posvetil glasbi, nadaljeval študij violine v Ljubljani, igral kot violinist v orkestru Slovenske filharmonije, nato v plesnem orkestru RTV Ljubljana pod vodstvom dirigenta Bojana Adamiča, svojo poklicno glasbeno pot pa je zaključil kot saksofonist in klarinetist v BIG BAND Jožeta Privška.

Kot z glasbo in zanjo je živel tudi z gorami in zanje, hkrati pa bil pozoren mož in skrben oče. O njegovi glasbeni poti ne morem pisati, ker nisem glasbene stroke, o njegovih gorskih poteh — številne sva prehodila skupaj — pa iz mene spontano vrejo besede. Upam, da mi jih bo nekaj uspelo prenesti tudi drugim ljubiteljem gora — bralcem Planinskega vestnika. Zoran Komac je plezalne smeri v Zahodnih in Centralnih Alpah bolj »okušal«, redke pa so slovenske stene, ki jih ni preplezal: Čopov steber s 57. leti, Dolgo nemško za svojo 70-letnico, na Škrlatico se je povzpел še lani. Skupaj je preplezal več kot 400 smeri in opravil prek 300 zimskih vzponov. Imel sem priliko deliti z njim številne plezalne in zimske vzpone. Med slednjimi se mi je najbolj zsidral v spomin zimski vzpon na Storžič konec decembra 1994. leta, ko si je med spustom

v dolino polomil rebra. Kljub nezgodi ni odnehal. Plezanje je sicer opustil zaradi »bremena let«, čeprav ga je še letos mamilo, da bi zavila v vzhodni steber Brane, ki sva ga zadnjič plezala pred petimi leti.

Seveda še vedno pogosto pohajkujeva po brezpotjih (med tednom sama, ob koncu tedna v družbi prijateljev in prijateljev) in tu pa tam celo zaideva s prave smeri. Tako kot npr. letos avgusta, ko sva »bluzila« po južnih pristopih Grintavcev osem ur namesto v opisu predvidene štiri ure. Njegov korak je danes res nekoliko počasnejši, kot je bil v mladih letih, kljub temu pa se je doslej še vsako leto udeležil pohoda borcev na Triglav. Toda ne zaradi prestiža, temveč zato, ker v gorah uživa, ker so nepogrešljiva sestavina njegovega življenja. Njegov spoštljiv odnos do gorskega sveta in do ljudi, ki ga ohranjajo, kot tudi do tistih, ki jih srečuje na gorskih poteh, mu je zagotovil brezštevne prijatelje in znance, katerih marsikdo me povpraša po njem in po njegovi ženi v primeru, da nisva na skupni planinski »odpravi«.

Dragi Zoran, ob tvojem prazniku ti skupaj s tvojimi najžejimi planinskimi prijateljicami in prijatelji želimo tudi v prihodnje zdravja, veliko dobre volje in številne pohode v drage nam slovenske planine! Če že ne boš šel vsako leto na Triglav, nama ostajajo »Polhograjski« in drugi prijazni hribovi, dosegljivi poleti in pozimi.

Že pred desetimi leti sem objavil kratek sestavek o tvoji življenjski poti. Naslednjega bom spet čez deset let! Naj pa na koncu priznam, da tega sestavka nisem napisal zgolj zaradi tebe, temveč tudi kot izročilo mladi generaciji, ki jo naj tvoje življenjske izkušnje spodbudijo k vztrajnosti, poštenosti, pa tudi k sprostitvi v gorah, k estetskim užitek, ki jih nudijo gore, če imamo do njih spoštljiv odnos, kakršnega si vselej izkazoval ti — večni mladenič.

Zdi se mi, da tavam ves omamljen

Vinko Hrovatič

*Zdi se mi, da tavam ves omamljen,
kot bi v jutru rose se napil,
a spoznam le, da osamljen
sem lepot naravnih se navžil.*

*Prve cvetke v rebri sem prestrezal,
jim v poljani še dodal jasmín,
sem v šopek vse povezal,
to je tebi moj pozdrav s planin.*

JAKA ČOP

Jože Andrej Mihelič

Jaka Čop
(foto: Peter Pehani)

Pod Črno prstjo je konec maja 1964 ležal dolg jezic snega, ki me je privabil na zadnje smučanje iz Bohinjske Bistrice. Na vrhu se je v toplem dahu Primorske že čutila gorska pomlad. V novi travi je sedel Jaka Čop.

Ker je bil očetov gorniški prijatelj, sem prisedel. Pestoval je čisto nov fotografski aparat Rolleiflex in takoj začel govoriti o njem: »Vidiš, če bi imel tako kamero, ko sem bil v tvojih letih, kaj vse bi lahko ustvaril.« Odgovoril sem, da so mi njegove fotografije tudi brez »roleja« zelo všeč (doma smo že imeli njegov »Svet med vrhovi« in tudi Planinski vestnik je bil vedno na mizi). Da bi ne ostalo po mojem, je nadaljeval s fotografsko lekcijo: »Le glej, če boš ti kdaj zares fotografiral, (čez ramo sem imel obešeno Vero 1), da ga ne boš tako lomil kakor tvoj ata!« Ker me je zanimalo, kaj dela moj oče tako narobe pri svoji fotografiji, je takoj postregel z odgovorom: »Same hribe slika! Potem kaže ljudem tiste svoje diapozitive, pa ga imajo kmalu dosti, ker je to tako, kakor če ima kmet čredo ovac. On pozna vsako posebej, tebi so pa vse enake. Ljudem, ki ne poznajo gora, se zdijo samo prve tri slike vrhov zanimive. Življenje in njegovo pestrost moraš fotografirati; kakšen cvet pa lišaj na macesnovi veji, žival, ki se je prikazala, delo na planini, oblake. Brez oblakov ni nič. Zaradi njih je pogled z istega mesta vedno drugačen.«

Po tolikih letih znam vse skupaj še vedno na pamet. Zapomnil sem si tudi »lekcijo«, ki jo je dal nam Bohinjecem na nekem predavanju o slovenskih kozolcih, s katerim je po izidu svoje knjige na omenjeno temo križaril po Sloveniji. Ustavil se je ob posnetku, ki je predstavljal enojni kozolec, zgrajen iz železnih cevi, jeklenih žic in, kajpada, pločevinaste strehe – sredi Bohinj-

ske doline. Komentar je bil zelo natančen: »To je pa zato, ker tam v Bohinju nobenega lesa nimajo ...«

Neke bleščeče zimske nedelje leta 1978 sem »Jaka« zagledal na Soriški planini, kamor sem pripeljal svojo številčno bogato mlado družino na smučarsko pašo. »Glej, glej, kok'r da'b cgana počesou«, je bil komentar, ko so otroci lepo drug za drugim prihajali na dan iz starega hrošča. Kasneje, pod sedlom med Drauhom in Lajnarjem, ga je eden od njih seveda vprašal, kako da toliko hodi po hribih. Moji nadobudneži so Jaka seveda obravnavali kakor starega očeta, ker smo se zaradi odličnih Pikinih piškotov večkrat oglasili pri njih doma na Rodinah (Pika je Jakčeva sestra). Kakor vedno, je bil dober odgovor takoj pri roki: »Veš, to je pa zato, ker imam doma čisto majhno sobo. Ko sonce posije vanjo, moram pa jaz ven.«

Hitre domisljice, kratke, učinkovite in šaljive, natančno merjene, dobronamerno kritične, so značilne za Čopa. Po njih ga ljudje prav tako dobro poznajo kakor po njegovih knjigah. Nikoli se ne pusti presenetiti. Vedno preseneča on sam.

Nedvomno imajo našim ljudem dobro znane Čopove knjige, razstave in njegovo vzgojno delo močne zasluge za napredek in razvoj slovenske fotografije, gorništva in varstva narave. Svet med vrhovi (1962), Raj pod Triglavom (1969), Viharniki (1970), Kraljestvo Zlatoroga (1989), Slovenski kozolec (1993) ter Trenta in Soča (1996) zvesto spremljajo rodove Slovencev ter jim odpirajo vrata v sanjsko deželo visokih gorskih vrhov, globokih dolin, oblakov, v Julijske Alpe, polne domačnosti. V teh knjigah je za vselej shranjena nekdanja vsakdanjost, ki bi ji, če bi ne bila foto-

Ovce pod gorami (foto: Jaka Čop)

Velo polje (foto: Jaka Čop)

grafska zapisana, skoraj ne verjel, da se je dogajala pred borimi petdesetimi ali štiridesetimi leti. Z večjim sestavljanjem ozadja gorske pokrajine z ospredjem dolin in življenjem v njih je znal Jaka na eni sami fotografiji ustvariti hkrati romantično vzdušje in realistično pričevanje o času, ki je minil. Čopov fotografski opus je prekrasna celota, pestra, razgibana, radoživa ter zasanjana, globoko občutena, kakor vznesen poklon Julijcem v besedah Davyja, Longstaffa ali Copelandove, delo, ki ga je gnalo čustveno in miselno sožitje z našim alpinizmom, gorništvom, s prebivalci dolin pod Triglavom in z gorsko naravo. Če bi njegov Svet med vrhovi ponovno izšel v svoji nikoli preseženi črno-beli fotografski tehniki, bi bil, tako sem prepričan, ponovno prodajna uspešnica, kakor so bile njegove prve izdaje ali – kakor sveže hrustljave žemljice iz vaške pekarnice.

Če bi me vprašali, katero od njegovih knjig imam najraje, bi se težko odločil. Najbrž bi tehtal med prvo in zadnjo. Trenta in Soča prinaša s fotografsko tudi izjemno Jakčevo besedno izpoved, kateri verjamem vse, do zadnje črke. Povezujem jo z njegovimi pripovedovanji, kako je šel kdaj v Trento z edinim filmom, na katerem je bilo prostora le še za dva ali tri posnetke, zraven pa je bilo treba prihraniti prostor še za »kloba-

sni posnetek«, saj ni bilo denarja za malico. Ker se v letih, ki teko, vse spremeni, imajo morda dandanašnji prav klobasni posnetki neprecenljivo dokumentarno vrednost.

Dolina Soče in Baška grapa sta deležni posebne Jakčeve ljubezni. Ker sta mu bili pred drugo svetovno vojno nedostopni, je kasneje tem pogosteje zahajal tja. Nekoč je šel v Rut posnet znamenito vaško lipo, a ga je čakala kakor brez življenja. Jesenski veter ji je odpihnil zlatorumeno listje. Jaka je takrat na glas razmišljal, kako lepo bi bilo, ker je pač že tukaj, če bi jo polepšal vsaj sneg. Navsezgodaj zjutraj so ga predramili: »Le brž ven! Boš nekaj videl.« Kar je videl, je zabeleženo v njegovi drugi knjigi pod naslovom Sredi vasi. Jaka hodi vse življenje po Zlatorogovih sledih. Le nekaj dni pred devetdesetim rojstnim dnom (rojen 26. 10. 1911) smo na odprtju njegove jubilejne fotografske razstave na Bledu predvajali diapozitive, s pomočjo katerih je dolga leta hodil pripovedovat pravljico po šolah širom Slovenije. Med svojim nastopom se je opravičil, ker je vsa dosedanja leta črpal snov le iz Baumbachove pesnitve in obljubil, da se bo v bodoče naslonil na Aškerca in njegovega Zlatoroga. Neprekosljiv optimizem, ki pozna le nove in nove načrte, je le ena od neštetihi Jakčevih vrlin. Vredno se je učiti. 551

POROČILO O DELOVANJU USTANOVE SKLAD OKREŠELJ

10. junij 1997 bo ostal zapisan kot tragičen dan za GRS Slovenije. Pri usposabljanju na reševalni vaji reševalcev letalcev v ostenju Turske gore nad Okrešljem so izgubili življenje gorski reševalci letalci Mitja Brajnik, Luka Karničar, dr. Janko Kokalj, Boris Mlekuž in Rado Markič. Izguba reševalcev je boleča predvsem za družine ponesrečenih, kajti otroci so ostali brez očetov. Reševalci želimo tem otrokom pomagati na poti v življenje. Ustanovili smo Ustanovo Sklad Okrešelj, namen katere je finančno pomagati otrokom gorskih reševalcev, ki so se ali se bodo ponesrečili pri zahtevnem reševalnem delu.

DELO USTANOVE SKLAD OKREŠELJ

Na rednem občnem zboru GRS Slovenije dne 18. aprila 1998 so bili izvoljeni organi Sklada. Sklad upravlja upravni odbor Sklada. Komisija za dodeljevanje štipendij in denarnih pomoči pripravi predloge za dodeljevanje denarnih pomoči in štipendij. Delo Sklada nadzoruje nadzorni odbor. 21. januarja 1999 smo se srečali z družinami ponesrečenih reševalcev na skupnem sestanku. Poleg članov UO Sklada so bile prisotne družine Brajnik, Karničar, Kokalj, Markič in Mlekuž. Vsebina sestanka je bila seznanitev s postopki pri ustanavljanju Sklada. Posebno pozorno pa smo predstavili samo delovanje in načine pomoči za otroke. Dogovorili smo se tudi, da ob koncu šolskega leta 98/99 organiziramo skupno srečanje v enem od krajev, kjer živijo družine. V juniju in septembru sta se za napovedano srečanje prijavili le dve družini, zato srečanja nismo izvedli. Po predstavitvi Sklada družinam smo delo in namen Sklada predstavili tudi na tiskovni konferenci s predstavniki sredstev javnega obveščanja. Na ta način je bila z delom Sklada seznanjena širša javnost. Vsako leto se gorski reševalci in drugi udeleženci zberemo na komemoraciji ob spomeniku ponesrečenih na Okrešlju.

AKTI USTANOVE SKLAD OKREŠELJ

Ustanovitev in delovanje Sklada je določeno z naslednjimi akti:

- Sklep o ustanovitvi Ustanove Sklad Okrešelj, ki je bil sprejet na Zboru reševalcev 18. aprila 1998; imenovani so bili tudi člani organov Sklada;
- Ustanovitveni akt Ustanove Sklad Okrešelj;
- Akt o ustanovitvi Ustanove Sklad Okrešelj, Ministrstvo za šolstvo in šport, dne 22. 10. 1998, številka 028-11/98-3nml in objavljen v UL RS 76/98 dne 6.11. 1998;
- Pravila o delovanju Ustanove Sklad Okrešelj, sprejela Komisija za GRS Slovenije 17. februarja 1999;

- Pravilnik o dodeljevanju štipendij in drugih denarnih pomoči iz Ustanove Sklad Okrešelj.

DENARNA POMOČ OTROKOM

Ob izpolnjevanju pogojev za delovanje Ustanove v februarju 1999 smo sklenili pogodbe z otroki. Pogodbe so bile vezane za celotno šolsko leto 1998/99. Denarne pomoči in štipendije so oblikovane v skladu s Pravilnikom o dodeljevanju štipendij in drugih denarnih pomoči iz Sklada Okrešelj. Ta pravilnik je usklajen s Pravilnikom o štipendiranju za dodeljevanje republiških štipendij. Izhodišče za štipendiranje v srednji šoli, v šolskem letu 98/99 je bilo 15.000 SIT/mesec in 18.000 SIT/mesec za študente. Štipendistom se priznajo tudi polovični stroški vozovnice za prevoz od doma do kraja šolanja. Višina pomoči in štipendij se usklajuje z rastjo življenjskih stroškov in uspehom dijakov in študentov. Predšolski otroci in šoloobvezni dobijo enkratno denarno pomoč, ki znaša za predšolske otroke in nižjo stopnjo osnovne šole 40.000 SIT/leto, za višje razrede osnovne šole pa 60.000 SIT/leto. V šolskem letu 1998/1999 je bilo za štipendije in denarne pomoči iz Sklada izplačano 946.200,00 SIT, v šolskem letu 1999/2000 1.080.871,00 SIT, v šolskem letu 2000/2001 (število prejemnikov štipendij se je povečalo na 10) 1.458,196,50 SIT. Tudi za šolsko leto 2001/2002 imamo pripravljene pogodbe.

ZBIRANJE SREDSTEV SKLADA

Pri zbiranju sredstev so dejavni člani postaj GRS Slovenije. Vsak reševalec prispeva v Sklad vsoto treh prodanih nalepk Podpornik v tekočem letu. Sklad ima račun pri Novi Ljubljanski banki, ki je v Sklad prispevala 850.000 SIT. Sredstva v višini 945.080 SIT za otroke ponesrečenih reševalcev so darovali gorski reševalci Furlanije. Denar smo na željo darovalcev raz-

delili 14 otrokom v obliki enkratne solidarnostne pomoči po 80.000 SIT. Manjkajoča sredstva smo krili iz Sklada. Sklad ima pri NLB d. d. vezani vlogi in sicer 4.639.360,81 SIT do 19. 7. 2002 in 25.000.000 SIT do 17. 10. 2005; na prehodnem računu Agencije za plačilni promet z dne 20. 11. 2001 pa 702.817,27 SIT.

DAROVALCI IN SPONZORJI

Uprava Sklada je vesela vsake finančne pomoči in se zanj najlepše zahvaljuje. Člani organov Ustanove Sklad Okrešelj smo se odpovedali vsem potnim stroškom, ki nastanejo pri delovanju Ustanove. Poleg tega pridobivamo finančna sredstva od donatorjev in sponzorjev Sklada. Darovalci:

Reševalci postaj GRS in člani UO Sklada Okrešelj, MO RS – URSZR, FIHO, Komisija GRS, NLB d. d., zavarovalnica Triglav, Geoplin, ZZS, med posamezniki so: Albin Vengust, Andrej Grasselli, Danilo Škerbinek, dr. Iztok Tomazin. Poleg naštetih večjih darovalcev je še vrsta prispevkov posameznikov ali organizacij, ki so prav tako pomembni. V okviru zbiranja sredstev je tudi nalepka Podpornik, ki jo GRS S izda za tekoče leto. Namen je, da ljudje, ki čutijo pripadnost gorski reševalni službi, finančno pomagajo službi in Ustanovi Sklad Okrešelj.

Žiro račun Ustanove Sklad Okrešelj: 50100-678-0711015

Predsednik UO Ustanove Sklad Okrešelj Dušan Polajnar

PREDSTAVNIKI PZS PRI PREDSEDNIKU REPUBLIKE SLOVENIJE MILANU KUČANU

Vladimir Habjan

V sredo, 21. 11. 2001, je predsednik Republike Slovenije Milan Kučan sprejel vodstvene delavce Planinske zveze Slovenije. Namen srečanja je bil seznaniti predsednika z aktualnimi vprašanji planinstva. To je bil prvi delovni obisk predstavnikov planinske organizacije pri predsedniku.

V krajšem uvodnem delu je predsednik PZS Franci Ekar predstavil delovanje Ustanove Sklad Okrešelj, povzel aktivnosti ob Mednarodnem letu gora 2002 in predsednika povabil na vseslovensko srečanje planincev 14. 9. 2002 na Lisci. V nadaljevanju je podpredsednik PZS Adi Vidmajer podrobno predstavil planinsko organizacijo, pri čemer je opozoril na številno članstvo, vrsto različnih oblik izobraževanja v PZS, predstavil dejavnost mladih in problematiko poti ter poudaril nestranskarstvo planinske organizacije. Janez Duhovnik, podpredsednik PZS, je predstavil splošni pomen planinskih koč in poti, z njimi povezano ekološko problematiko ter omenil z mednarodno pomočjo zgrajene fotoelektrične naprave pri planinskih kočah po Sloveniji ter čistilne naprave pri kočah v Karavankah in Kamniško-Savinjskih Alpah. Opozoril je na vse številnejši obisk v gorah, ki zahteva prilagoditev obratovanja planinskih koč razvoju gorskega turizma, ter na potrebo po večji pomoči države pri reševanju ekoloških težav v gorah. Predstavil je tudi dejavnost Zdrženja gorskih vodnikov Slovenije in predsedniku ponudil storitve gorskih vodnikov, kadar s svojimi gosti obiskuje naše gore. Podpredsednik Tone Škarja je poudaril vzpon športnega plezanja, visoko kvaliteto samih alpinistov ter nazadovanje pri odpravah (ki so edine zares proslavile Slovenijo v svetu), kjer ne gre brez združevanja človeških in materialnih moči. Politike v to smer pa brez zagotovljenih (vnaprej) ni mogoče voditi. Izrazil je domnevo, da alpinizem ni med tistimi športi, ki jih je slovenski gospodarsko-politični vrh sklenil podpirati.

Predsednik Milan Kučan je poudaril, da je Leto gora enkratna priložnost za promocijo planinske organizacije – saj je to tudi slovenska zadeva – in ponudil pomoč za skupno akcijo, izpostavil je, da ne bi smeli pozabiti narodno-obrambnega vidika planinstva, opozoril na vse večjo komercializacijo v gorah in težave pri lastninjenju koč. Predsednik je mnenja, da je planinska organizacija v samopromociji naredila premalo, zato je tolikšen razkorak med številom planincev in članov organizacije, zavzel se je tudi za to, da planinska organizacija skrbi le za markirane poti in ne dela novih. Kučan je povedal, da bi morala država s predpisi zaščititi hribe, opozoril je na potrebo po planinski vzgoji v šolah in se pridružil mnenjem o nestranskarstvu v gorah.

Ob zaključku srečanja so se udeleženci dogovorili o skupnih aktivnostih. Predsednik je sprejel povabilo na slovensko prireditev decembra, ko bodo podeljena priznanja najzaslužnejšim planincem.

Vodstvo PZS pri predsedniku Kučanu

odmevi

ODMEV NA ČLANEK O OSAPSKI STENI

Z zanimanjem sem prebral članek v zadnji novembrski številki PV, ki govori o Osapski steni in smeri Medo, katere soavtor sem tudi sam. Z veseljem je slediti zapisom, ki potrjujejo, da je smer še popularna in zanimiva tudi med današnjo generacijo plezalcev. S prvenstvenimi smermi ni vedno tako, marsikatera ne doživi ponovitve in ostane zapisana samo v kronikah, vodnikih in scih avtorjev. Ob tem oživijo spomini in ne morem si kaj, da ne bi zapisal (po spominu) nekaj dejstev in svojih vtisov iz takratnega prvenstvenega vzpona.

Ko smo s prijatelji prvič prišli pod Veliko Osapko steno in lomili vratove in ugotavljali, kje gredo do takrat znane smeri, smo imeli v glavi predvsem prvenstvene vzpone. Miro Šušteršič in Marko Hrvat sta se lotila krušljive zajede levo od Gobe (mislim, da gre zdaj tam smer Pero), vendar kmalu odnehala in sledila nama s Slavcem v smer Medo in potem, pravzaprav takoj za nama, opravljala prvo ponovitev smeri. Najina želja je bilo plezati naravnost navzgor desno od Stare smeri. Seveda se je hitro izkazalo, da so najina oprema, pripravljenost in nepoznavanje stenskih razmer preskromni za uspeh. Na vrhu prvega raztežaja, tam pri sidrišču z verigami, sva reševala dilemo, ali naj zavijeva v Staro smer in se vpiševa med mnogoštevilne ponavljalce ali naj vseeno nadaljujeva s prvenstveno in poskušava preplezati na rob stene po neuglednem drevju in grmičevju, ki se vleče proti desni. Nastajajoča gneča v sosednji smeri, preklinjanje prezalcev, ki jim »tehnika« ni šla od rok, je dilemo z grobo realnostjo odpihnila. Kar naenkrat nama je

bilo ljubše obirati grmičevje in iskati najlažje prehode navzgor proti robu stene.

Vmes, tam nekje za lusko, sem mrzlično poskušal namestiti varovanje (»frendov« nismo poznali, zatiči so bili bele vrane, za pasom so mi visele dve ali tri lesene zagozde, ki so se izkazale za neuporabne). Poskusil sem z zatikanjem zavozlane pomožne vrvice, na koncu sem utrujen od tega s teža-vo izplezal na varovališče. Na robu stene, ko sva čakala prva ponavljalca in jedla »ratluk« (tista ogabna turška žele slaščica, potresena s »štaub cukrom«, ki povzroči, da se ti suha žejna usta z jezikom vred zlepijo v cmok, ki ga, zaradi dušenja ves zaripel, ponavadi izpljuneš namesto pogoltnes; Slavc ga je takrat vedno nosil s seboj in mu je pomenil isto kot danes »red bull«), se nama je zazdelo, da je prvenstvena smer kar solidna.

Ime smeri je želelo spominjati na kosmatinca, ki se prebija skozi grmovje (ponavljalci ne izgubljajo več besed o raztrganih cunjah in koži, še več, na objavljeni sliki je videti pogumneža skoraj golega, kar bi takrat, ko smo bili tam prvič, pomenilo ..., bo treba iti pogledat, kako je s to rečjo zdaj tam), v resnici pa smo takrat še vedno v sebi nosili zamero, mogoče bolje užaljenost, ko so nas iz kamniškega AO »samoupravno« 1975. leta postavili na cesto, naj si kar sami v svojih krajih in matičnih planinskih društvih (Mengeš in Domžale) ustanovimo svoje odseke in poskrbimo zase. Takrat smo želeli pokazati alpinističnim kolegom, predvsem pa Kamničanom, da smo »izgon« preživeli. Resnici na ljubo je zdaj iz varne časovne razdalje treba priznati, da je bila poteza pravzaprav modra in dolgoročno primerna. Naše sodelovanje s Kamničani pa je še vedno odlično, to je najlažje opaziti v vrstah GRS, postaja Kamnik.

Pa obilo plezalskega veselja in sreče v meri Medo.

F. Vrankar

CENE NA VODNIKOVI KOČI

Veseli me, gospa Katja Tabernik, da ste se na enodnevnem izletu proti Triglavu uspeli ustaviti v naši koči in si privoščiti čaj in kavo. Ste se morda zmotili pri navajanju cen čaja in kave? Naj vas opozorim, da smo celo sezono prodajali čaj po 200 SIT in kavo z mlekom po 300 SIT. Menda vam nisem vrnila denarja!? Me niste opozorili zato, da bi me lahko obtožili kraje?

Kakorkoli, gospa Katja, povem vam, da ima tudi v današnjem času lepa beseda in pozitivno razmišljanje veliko vrednost. »Motiti se, je človeško« je modrost, ko jo poznajo pozitivno naravnani ljudje, jo uporabljajo ob pravem času in jim ni žal, saj s tem pokažejo odnos do človeka in sebe oplemenitijo. Verjamem pa, da pri fizični utrujenosti odpove tudi razum. Se vam ne zdi, da bi se vi morali opravičiti meni!?

Oskrbnica Vodnikovega doma,
Francka Rednak

P.S. Čaj, ki raste »na planini okoli koč, zaračunajo oskrbniki(!) tako oderuško«. Tudi regrat, nabran na domačih travnikih, ki ga prodajajo branjevke na trgu, je za nekatere kupce oderuško drag. Ali lahko tudi branjevke obtožite kraje, nepoštenosti ...?

Planinski pozdrav in na svidenje prihodnje leto.

Martina Čufar prejela Bloudkovo nagrado

Najboljša slovenska športna plezalka in svetovna prvakinja je bila zaradi izrednih rezultatov v svoji športni karieri in predvsem v zadnjem letu tokrat tudi med Bloudkovimi nagrajenci.

Nagrada najboljši slovenski športni plezalki je ob enem tudi izredno dobra reklama za plezilstvo, ki se v Sloveniji vse hitreje razvija in je med najboljše organiziranimi na svetu, Martina Čufar pa je izrazila mnenje, da se je s tem celotno športno plezanje uvrstilo med cenjene športe.

literatura

Ni nemogočih poti

Tomaž Humar: Ni nemogočih poti
Založil Mobitel, 2001

Kaj imajo skupnega Nanga Parbat Hermana Buhla, Osvajalci nekorišnega sveta Lionela Terraya, Maje gore Walterja Bonattija in Humarjevo zanikanje nemogočih poti? Vse štiri knjige sem prebral na dušek. Za vse je značilna iskrena, poštena izpoved (kolikor je to sploh mogoče, saj človek nekaj vedno zadrži zase). Vsi avtorji so bili v svojem času veliki alpinisti, ki so predstavljali meje mogočega. Starost je dočakal le Bonatti, Buhl in Terray sta končala pod plazom. Ali bo Humarju trimetrski padec v klet pripomogel, da bo postal star alpinist? Lahko upamo na najboljše, saj je človek s prefinjenim občutkom za to, kaj je prav in kaj ni, človek, ki se uči iz lastnih izkušenj in si pomaga z jogo in tretjim očesom.

Vendar pa je med prvimi tremi knjigami in Humarjevo 'majhna', a pomembna razlika. Ko sem bral Buhla, Terraya in Bonattija, sem si želel, da bi bil zraven, da bi z njimi doživljal njihove vzpone. Med branjem **Ni nemogočih poti** pa nisem imel take želje. S Humarjem bi z veseljem šel na pivo, v steno pa ne. Njegovi (večdnevni) vzponi na tanki liniji med tukaj in tam, med časom in prostorom, so komaj razumljivi celo alpinistom, kako naj bodo laikom, ki se nikoli niso tresli na majavem oprimku, ki nikoli niso zabilili klina, ki se nikoli niso vzpenjali po zaledenem slapu, kjer je bil led že tako stopljen, da je skozi luknje brizgala voda.

»He's crazy, but he certainly isn't dumb.«¹ ga je v nekem intervjuju označila sedeminsedemdesetletna Američanka Miss Elizabeth Hawley, ki v Katmanduju več kot štirideset let skrbno vodi kroniko o

vsem, kar se pomembnega dogaja v Himalaji.

Humar ostaja skromen in pošten kljub uspehom v gorah. Veliko se je naučil sam, obenem pa priznava zasluge za svoje znanje in izkušnje tudi učitelju, Stanetu Belaku-Šraufu, ki je postal legenda že dolgo pred svojo smrtjo v severni steni Male Mojstrovke. O njemu piše z naklonjenostjo, občudovanjem in spoštovanjem na edini možni način, ki si ga Šrauf, ta večni in največji preklinjevalec v naših gorah, neusahljiv vir kletvic in robantenja, zasluži: s humorjem. Opis dogodka z zlomljenim zobom v suhi češplji, ki ga je vrgel v kot šotora, nato pa spravil v žep, ker je plačal zanj »taužent mark« in o tem, kdaj bo konec vrvi – takrat ko bo rekel on, ne pa 'revež' na stojišču, bralca spravita v smeh, ki se zlepa ne poleže. Opisana sta tako mojstrsko, da se še enkrat vrne in ju ponovno prebere.

Omenil sem že, da Humar piše odkrito, vendar ne žaljivo. Odstre tančico z dogajanj na odpravah, ki so bile še do nedavnega (Prvi z Everesta Tadeja Goloba je nekakšen mejnik na tem področju) prikazane kot idealne združbe enakomislečih individualistov brez kakršnihkoli napak z istim skupnim ciljem, kateremu je podrejeno vse in vsak. Grenka izkušnja z odprave na Anapurno (»...če bo gazil naprej, bo hotel še župco...«) ga je privedla do odločitve, da se takih podjetij ne bo več udeleževal.

Da gre v alpinizmu presneto zares, da gre do stvari tudi narobe, spoznamo na Nuptseju, ko z vrha močan sunek vetra odpihne Janeza Jegliča – Johana. Vso steno sta preplezala nenavezana. Tako sta bila hitrejša, pa tudi bolj varno je bilo, naj se sliši še tako paradoksalno: namreč, če bi istočasno plezala navezana in brez pravega varovanja, bi tisti, ki bi padel ali zdrsnil, s seboj potegnil še drugega. Zdaj pa nam ni več do smeha. Humar ostane na vrhu sedemtisočaka sam, v slabem vremenu, brez vrvi, hrane in tekočine. Koliko moči je potrebno, da človek prenese breme izgube prijatelja, se odloči, da bo sestopil po smeri vzpona in preživel? »Osemdeset odstotkov alpinizma je v glavi, ostalo je fizična pripravljenost,« trdi Humar.

Vsi dosedanji vzponi pa so bili le priprava za južno steno Daulagirija, kjer je prav gotovo prestavil meje mogočega. Morda bi morali po tem vzponu na novo definirati pojem vrhunski alpinizem. Američani nekatere vzpone radi opišejo z besedo *epic*. V slovarju žargona revije *Rock & Ice* beremo, da je *epic* »slang term for a climbing adventure that was long, arduous or somehow much more than you bargained for.«²

Kljub vsem naporom, slabim razmeram v steni (»...kjer bi moral biti led, je tekla voda...«), izmučenosti in še čemu, je dokazal, da je bil psihično zrel za to dejanje s tem, da se je odpovedal vrhu, do katerega je imel še manj kot dvesto višinskih metrov, in si s tem odprl pot v preživetje.

Potrebno je omeniti jezik v dialogih. Uporaba pogovornega jezika prispeva k plastičnosti, bralcu omogoča, da se lažje živi v različne položaje in ga s tem še bolj pritegne k branju. Slog je energičen, zgoščen, brez leporečja in nepotrebne gostobesednosti. Začinjen je s humorjem in vulgarizmi, ki so sestavni del alpinizma.

Knjigo krasijo številne fotografije različnih avtorjev. Izraz krasijo je

treba razumeti dobesedno. Večina fotografij je dobrih, zelo dobrih, nekatere spadajo že na področje umetniške fotografije. Edina pomanjkljivost je v tem, da nimajo podnaslovov. Ti bi bili zelo dobrodošli.

Zasnova knjige spominja na internetni koncept. Posamezne besede so obarvane srebrno, kar spominja na povezave ->linke«, prebrana poglavja so natisnjena polkrepko, da se ločijo od neprebranih in bralec takoj ve, kaj mora še »osvojiti«.

Na zaščitnem ovitku ni veličastne, večbarvne slike lepe gore, ampak je črn, z velikim rdečim Ni, ki poudarja avtorjevo trditev, **nemogočih** in **poti** pa sta v beli barvi. Resen, mračen izgled, ki napoveduje resno, težavno bivanje v velikih stenah.

Tomaž Humar je v svoji alpinistični karieri prejel precej priznanj, domačih in tujih. Seznam si lahko preberete na koncu knjige. Vendar pa moram k temu dodati nekaj, česar v knjigi ni.

Ko je preplezal smer Reticent Wall v El Capitanu (15 dni, sam – 'epic ascent'³), o vzponu ameriška revija Climbing ni napisala niti stavka. Zakaj ne, nimam pojma. 'Napako' pa je popravila, ko je v 192. številki (marec 2000) objavila članek o Humarju in zapisala, da je Tomaž Humar The World's Best All-Round Climber.⁴

O veličini Humarjevega dejanja priča tudi obisk 'himalajskega papeža' Reinholda Messnerja v Sloveniji, kamor je prišel izreč priznanje ob Humarjevemu prihodu na Brnik po vrnitvi z Daulagirija. Ne nazadnje, Messner, ki je njega dni tudi prestavljal mejnike v alpinizmu in Humarjev soplezalec na Anapurni Carlos Carsolio (oba sta stala na vseh 14 osemstisočakah), sta napisala uvodne strani v naši knjigi.

Če je zgodba o Šraufu, smereh in vrhovih do Nuptseja nekakšna teza, Daulagiri antiteza, potem je knjiga, ki je pred nami, Humarjeva sinteza.

P.S.: O Tomažu Humarju kroži tale vic:

Se srečata dva jetija in prvi vpraša drugega: »Ti, a si slišal, da nas baje en Messner išče že kar nekaj časa?« Pa drugi pravi: »Ja, pa še res je.« Pa ga vpraša prvi: »Kako pa to veš?« »Kako, kako? Saj mi je Humar povedal.«

¹ »Je nor, neumen pa gotovo ni«, Climbing, številka 192, stran 98

² Žargonski izraz za plezalno pustolovščino, ki je bila dolga, težavna ali kako drugače veliko več, kot sre pričakovali

³ epski vzpon

⁴ Najboljši vsestranski plezalec na svetu.

Mire Steinbuch

Bohinj za gorske kolesarje

Slovensko (gorsko) kolesarjenje je dobilo nov vodniček, za kar ima zasluge Matjaž Žmitek kot avtor besedila in fotografij. Dobri poznavalec bohinjskih gora pa tudi cest in kolovozov pod njimi je več let skrbno proučeval možnosti kolesarjenja po Bohinju in širši okolici. Svoje izkušnje je strnil v priročen vodniček žepnega formata, ki

ima priložen tudi zemljevid z vrisanimi kolesarskimi turami. Teh je kar 15, od najlažjih, ob jezeru ter po Zgornji in Spodnji dolini, pa do najtežjih, kot je pot pod Pršivec ali dolga tura okoli Ratitovca. Opisane ture – vsaka je predstavljena s splošnim in tehničnim opisom, višinskim diagramom, opisom težavnosti in značilno fotografijo, vrisana pa je tudi v skupni zemljevid – sežejo tudi izven Bohinja, z izletom čez Galetovec in na Jelovico na blejsko stran, tura okoli Ratitovca pa nas popelje v zgornji del Selške doline. Avtor je uspešno združil kolesarjenje s krajšimi izleti peš, ki nas popeljejo na nekaj lepih razglednih vrhov (Pršivec, Galetovec, Ratitovec). Nasploh nas povsod opozarja, da se s kolesom držimo utrjenih poti in ne povzročamo škode in vznemirjenja na preozkih stezah. Za tuje gostov je vodniček na voljo tudi v nemški in angleški različici. Naročite pa ga lahko na tel. številki 040 558264.

Igor Maher

Maksim Gaspari na razglednicah

Maksim Gaspari je bil rojen leta 1883 Selščku na Cerkniskem. Veliko se je družil z Nikom Sadnikarjem in Hinkom Smrekarjem. Tri leta je poučeval na I. državni gimna-

ziji, kasneje pa na umetniški šoli Probuda in strokovni šoli grafičnih strok v Ljubljani. Vsebina večine slikarskih del je vzeta iz življenja preprostih ljudi na slovenskem podeželju, od koder je tudi veliko podob slovenskih gora in gorskega sveta. Zato so njegova dela in tudi razglednice tako zelo priljubljene med Slovenci. Leta 1977 je dr. Stane Mikuz izdal pri Mladinski knjigi monografijo o njem, pred kratkim pa je izšla tudi knjiga »vseh« Gasparijevih razglednic. Razglednice in voščilnice z Gasparijevimi slikami pa izhajajo v večjem številu še danes. Samo letos so dediči izdali kar 17 ponatisov različnih razglednic in prav toliko novoletnih voščilnic. Na njih je pogosto motiv zimske gorske pokrajine in zasneženih vasi.

Ciril Velkovrh

»Gospodična« na poštni znamki

Človek potrebuje za svoj obstoj poleg drugih dobrin tudi vodo. Ta pokriva tri četrtine zemeljske površine. Vodo najdemo skoraj povsod v naravi v različnih agregatnih stanjih. Hlapi se v oblakih ohlajajo in kondenzirajo v kapljice, ki nato padajo na zemeljsko površino kot dež, sneg, rosa, slana ali toča. Mnogo vode potrebujejo živa bitja:

človek, živali in rastline. Voda pronica v globino do ponovnih izvirov studencev, ki se izlivajo v reke, te pa v morja. Zaradi segrevanja voda izhlapeva in se zopet dviga v oblake. Ta krogotok vode je lepo opisal in tudi ilustriral v tridesetih letih prejšnjega stoletja alpinist in akademski slikar Edo Deržaj v knjižici za otroke z naslovom Kapljice. Neoporečnih izvirov zdrave vode je na svetu vse manj. Zato bi morali tudi vodo zaščititi pred onesnaževanjem, ki je posledica intenzivne industrializacije in sodobnega kmetijstva. Da bi opozorili na ta problem, je Združenje evropskih javnih poštnerjev za skupno temo na znamki v letu 2001 izbralo geslo Voda, naravno bogastvo. Na slovenski znamki je prikazan studenec Gospodična z Gorjancev, ki je s svojo čisto vodo še bolj dragocen kot baročno obzidje, ki ga obdaja. V Novem mestu pa je izšel tudi ovitek prvega dne, kot trinajsti v seriji letošnjih ovitkov Pošte Slovenije. Na znamki je fotografija studenca v modri barvi, ki odraža bistrost čiste vode, odtisnjen pa je v baročnem okvirju z rjavo podlago. Na spodnjem delu male pole osmih znamk je odtisnjena še kupica – kristalen kozarec. Kot vse slovenske znamke je tudi to natisnila Tiskarna Delo v Ljubljani.

Ciril Velkovrh

kratke novice

PZS na sejmu Narava – zdravje

Na sejmu Narava – zdravje na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani se je letos (od 16. do 21. oktobra) na svojem razstavnem prostoru predstavila tudi Planinska zveza Slovenije. Obiskovalci so se lahko seznanili s pestro dejavnostjo planinske organizacije, napredaj so bili zemljevidi in knjige Planinske založbe, predstavljeni so bili programi posameznih komisij, spoznali pa so tudi vsebino Planinskega vestnika. Dodatne in za mnoge zelo koristne informacije so ves čas sejma nudili: člani mladinske komisije, strokovne službe PZS in GRS Slovenije. (Igor Maher)

Zbor mladinskih odsekov

V soboto, 24. novembra je v Centru za zaščito in reševanje na Igu potekal Zbor mladinskih odsekov (MO). Zbora se je udeležilo rekordno število predstavnikov, skupaj kar 94 mladih.

Pred zborom sta se predstavili Zveza za šport otrok in mladine ter MOVIT - Zavod za razvoj mobilnosti mladih. Mlade planince sta pozdravila mag. Franci Ekar, predsednik PZS, in Jože Melanšek, predsednik delovne skupine za organizacijo dela PZS. Zdenka Mihelič je predstavila dejavnosti YC UIAA in

Nehajnska 61 | 10000 ZG | Hrvaška
t/f +385 1 363 88 40 • 301 65 88
e vmd@open.hr • i www.vmd.hr

KILIMANJARO Machame Route | 04 - 14. februar 2002

KORZIKA za planince in plezalce | 12 - 23. junij 2002

ELBRUS 5462 m | julij 2001

Organizator potovanj in vodnik
Vladimir Mesarič, dipl. ing.
inštruktor alpinizma, inštruktor GRS
gorski vodnik z mednarodno licenco

Za programe potovanj
nas pokličite
pošljite e-mail
poglejte našo spletno stran

MK PZS ob mednarodnem letu gora. Predstavniki mladih planincev Slovenije so bili priča tudi slavnostni podelitvi najvišjega priznanja MK PZS "Mladina in gore". Letošnji prejemnik je bil Božo Jordan, legenda savinjskih planincev, ki je pustil neizbrisen pečat pri delu z mladimi, še sedaj pa dejavno sodeluje v odboru za orientacijo MK PZS. Njegove besede ob prejemu priznanja so kot nekakšno napotilo za strpno sodelovanje med vsemi generacijami planincev. (Emil Pevec)

Božo Jordan je prejel najvišje priznanje MK PZS "Mladina in gore" (foto: Emil Pevec)

"Gore in Skala" na Glasovi preji

Na letošnji peti in skupno že šestinšestdeseti Glasovi preji se je 23. novembra v hotelu Astoria na Bledu zbralo veliko ljubiteljev gora in slovenske gorniške zgodovine. Tokratna tema "Gore in Skala" je bila namenjena obeležitvi osemdesete obletnice ustanovitve Turistovskega kluba Skala, s katerim so se takratni plezalci nekako osamosvojili od Slovenskega planinskega društva. Sedaj bi lahko "skalaše" primerjali s sedanjo Komisijo za alpinizem v okviru PZS.

Gostje večera so bili tokrat podpredsednik PZS prof. dr. Janez Duhovnik, načelnik Komisije za odprave v tuja gorstva in podpredsednik PZS Tone Škarja ter predsednik Gorniškega kluba Skala prof. dr. Tone Jeglič. Pogovor je vodil novinar in urednik Jože Košnjek, ki se je skupaj s sogovorniki in občinstvom sprehodil skozi zgodovino gorništvu. Obiskovalce je pozdravil tudi predsednik PZS mag. Franc Ekar, sodelujočim pa se je za udeležbo zahvalil direktor Gorenjskega glasa Marko Valjavec. Še dodatno planinsko vzdušje je obiskovalcem s pesmijo pričaral oktlet LIP Bled. Gostje so prejeli v dar unikatne čipkarske izdelke, ki so nastali pod spretnimi prsti članov Turističnega društva Železniki. Prijeten in zanimiv večer je priklical na dan veliko spominov iz minulih časov slovenskega gorništvu in seveda nekatere primerjave s sedanjo organizacijo ter dosežki alpinistov. Lahko bi rekli, da skalaški duh še vedno živi in mnogo dejavnikov iz časa ustanovitve TK Skala se je obdržalo do današnjih časov, na primer povezanost med alpinisti in ostalimi gorniki, pa tudi mnoga nasprotja, tako med različnimi generacijami kot tudi med različnimi področji gorništvu. A tudi gorništvu, kot mnoge druge dejavnosti, brez tovrstnih nasprotij ne more, velikokrat pa je to tudi prispevalo k napredku v gorniški organizaciji in k uspehom, ki so privedli slovenski alpinizem v sam svetovni vrh. (Boris Strmšek)

Seminar orientacije 2001

Seminar je razpisala mladinska komisija pri PZS, izvedel pa njen odbor za orientacijo pod vodstvom Bojana Rotovnika s sodelavci: Andrejo Konovšek, Božom Jordanom, Alešem Glavnikom in Andrejem Stuchlyjem. Na Menini planini se je med 4. in 7. oktobrom zbralo 15 udeležencev iz desetih PD. Seminar je potekal po dvostopenjskem sistemu izobraževanja vadiatelja orientacije, seminar orientaci-

je v prvem in seminar za trasiranje v drugem delu. Udeleženci so nabirali teoretična znanja, izvedli pa so tudi tri orientacijske pohode, nočnega ob sodelovanju inštruktorjev, ekipnega dnevnega in zadnji dan še posameznega, ki je štel za izpit. (Božo Jordan)

Pohod na Mali Golak

Vsako prvo nedeljo v oktobru PD Ajdovščina organizira spominski pohod na Mali Golak. Letošnji pohod, ki se je odvijal 7. oktobra, je zaznamovalo slabo vreme, kljub temu pa se ga je udeležila množica ljubiteljev tega vrha. Priložnostna proslava je bila v Iztokovi koči. (Vida Durn)

22. Šmarnogorski tek

Prva sobota v oktobru je že tradicionalno rezervirana za tek na Šmarno goro. 6. oktobra se je tako v Tacnu pod Šmarno goro zbralo 241 tekmovalcev iz 13 držav, med njimi tudi vsi najboljši tekači. Tek je namreč štel za finale tekmovanja Grand Prix v sklopu mednarodne gorskokotekaške zveze. Proga, ki je vodila čez Grmado na vrh Šmarne gore, je bila dolga 9,5 km s 650 m vzponov in 290 m spustov. S časom 39:29 je pri moških zmagal Manzi Emanuele iz Italije, pri ženskah pa s časom 47:16 Poljakinja Izabela Zatorska. (Škrjanček, okt. 2001)

Odprta Šentilska pot

Planinci PD Paloma Sladki Vrh so 20. oktobra uradno odprli novo krožno pot po občini Šentilj. Z njó

so povezali prejšnje Keltsko pot, Obmejno panoramsko pot in Pot zdravnih vrečev, dodali nekaj novih odsekov in tako dobili pot, za katero pohodnik potrebuje skupno okoli 17 ur. Na njej so kontrolne točke z žigi, izdali pa so tudi dnevnik poti, kamor te žige popotnik odtisne, za prehojeno pot pa prejme spominsko značko. Podrobnejše informacije dobite na telefonski številki 02 6442411. (Srečko Najmajster)

Ohranjanje šotnih barij

Na upravi Triglavskega narodnega parka so predstavili projekt za ohranjanje ekosistemov šotnih barij v parku, ki ga v veliki meri podpira Evropska unija s svojim programom Life. Šotna barja so ena najbolj dragocenih naravnih vrednot, zato je glavni namen projekta, ki naj bi ga zaključili do konca leta 2003, preusmerjanje obiskovalcev na tista območja, kjer le-ti povzročajo najmanjšo škodo. Tako naj bi pripravili učno pot na območju barja Goreljek, kjer je planina in številni počitniški domovi, medtem ko bi npr. barje Šijec obvarovali pred obiskovalci, divjo pašo in urbanizacijo. Projekt izvaja znanstveno-raziskovalna služba TNP s koordinatorskim Jurijem Dobravcem. (Igor Maher)

Tabor strpnosti

Na taboru na Livških Ravnah so se srečali učenci dveh šol, osnovne šole F.S.Finžgarja iz Lesc in osnovne šole s prilagojenim programom Antona Janše iz Radovljice. V petih dneh so pod vodstvom mentorjev, spremljevalcev in vo-

dnikov osvajali vrhove, spoznavali okolico tabora, predvsem pa so se kljub različnosti veselo zabavali in sklepali prijateljstva. Vsi namreč sanjajo enake sanje, vsi si želijo imeti prijatelja in se ukvarjati s stvarmi, ki jih veselijo. Veliko se lahko naučijo v vsakdanjih odnosih, kjer se pokažejo različne sposobnosti in nadarjenosti. Zato je planinski tabor zelo primerna dejavnost za vključevanje otrok s posebnimi potrebami. Vendar ne pridobijo le ti otroci, ampak se obogatijo prav vsi.

Otroci so plezali

Center za usposabljanje invalidnih otrok Janka Premrla Vojka iz Vipave ima zelo dejavno planinsko skupino. Pripravili so že brošuro Korak za korakom, v kateri so otroci in mentorji opisali pohodniška doživetja. Oktobra pa so se v spremstvu mentoric in izkušenih planincev iz PD Vipava odločili premagati še en izziv: povzpeti se po zavarovani plezalni poti. Primerno okolje so našli kar pod bližnjo Gradiško turo. Na kratki poti do skal je neučakanost in razigranost hitro zamenjala umirjenost, ki jo je povzročil strah ob pogledu na strmino. Kljub temu so se pod budnim očesom inštruktorja plezanja in drugih planincev primerno opremljeni in zavarovani eden za drugim podali v skale. Po uri plezanja so zadovoljni obstali vrh stene. Za njimi je bila bogata izkušnja, pa ne le zato, ker so premagali steno, ampak zato, ker se je verjetno večina otrok prvič srečala z naporom, ki ga moraš vložiti v doseg cilja. (Helena Kravos)

Bohinjski planinci v nemških Alpah

Zadnji konec tedna v septembru so se bohinjski planinci, člani PD Srednja vas v Bohinju, odpravili na obisk k bavarskim prijateljem iz dveh nemških planinskih društev in gorske reševalne službe iz Ramsaua. Cilj planinske ekipe s 27 člani je bil najprej Watzmann, ki so ga dosegli po običajnem pristopu od severa, mimo planinske postojanke Watzmannhaus. Bavarski gostitelji so se jim nato pridružili v masivu zahodno od Watzmanna, v koči Blaueshütte, kjer so preživelij prijeten planinski večer, nato pa so skupaj osvojili še drzno ostrico Schürten Spitze in Steinberg. (Janez Korošec)

Pri bivaku na Hochecku pod Watzmannom (foto: Robert Klančar)

PLANINSKA ZALOŽBA IŠČE PISCE ZA PLANINSKI VODNIK DOLENJSKA

Planinska založba pri PZS želi izdati nov vodnik po Dolenjski. Kdor čuti v sebi moč in veselje, da sestavi izvorni vodnik po Dolenjski, naj, prosim, pošlje pisno ponudbo do 1. 2. 2002 na naslov:

Planinska zveza Slovenije

Božo Lavrič, predsednik Založniškega odbora

Dvoržakova 9, 1000 Ljubljana.

Ponudbo lahko pošljete tudi po e-mailu: planinska.zalozba@pzs.si. Vse podrobnosti bi določili v ustnem pogovoru, na osnovi katerega bi nato sklenili avtorsko pogodbo.

Založniški odbor

Slikarska kolonija Tine Horvat 2001

PD Pošte in Telekomu Ljubljana je v sodelovanju s PD PT Maribor organiziralo že 16. slikarsko kolonijo. Potekala je od 21. do 23. septembra v Domu pod Plešivcem. Na njej se je zbralo deset slikark in slikarjev, večinoma zaposlenih na Pošti in Telekomu. Na koncu so pripravili priložnostno razstavo. (Škrjanček, okt. 2001)

Podobe Južne Amerike

Trboveljski planinec in alpinist Zdravko Zajc je v mali galeriji Knjižnice Toneta Seliškarja v Trbovljah pripravil razstavo fotografij z dveh potovanj in vzponov v južno-ameriških gorah. Na ogled je bila od 1. do 10. oktobra. Ob tem je na otvoritvi predstavil svoja doživetja s predavanjem ob diapozitivih.

Ob poti

V Knjižnici Prežihovega Voranca v Ljubljani je bila od 22. oktobra na ogled razstava fotografij Bogdana Kladnika. Postavitve šestindvajsetih barvnih fotografij s predstavitvijo podrobnosti iz narave je enostavno poimenoval Ob poti. Učinkovito nam je dokazal, da za dober posnetek ni potrebno na pot po svetu, ampak lepote narave – če se le znamo ustaviti in opazovati – lahko na film ujamejo že na domačem vrtu, ob bližnjem potoku ali v podrasti ob poti skozi gozd.

Dediščina na ogled v Trbovljah

Ciril Velkovrh je med 3. in 10. septembrom v Likovni galeriji Trbovlje v Delavskem domu razstavljal svoje fotografije in razglednice na temo naravne in kulturne dediščine ob planinskih poteh pod ge-

slo m »Zrcalce, zrcalce, poglej, potem pa, katera je lepša dežela od naše, povej!«

Slovenski gorski svet na koledarjih

Oddelek za geografijo Filozofske fakultete v Ljubljani je 13. novembra na ogled postavil fotografije slovenskega gorskega sveta na koledarjih avtorja Cirila Velkovrha. Njegovo delo je predstavil Stanko Klinar, slavnostni govornik pa je bil Jurij Kunaver.

Obrazi s poti

Škofijska gimnazija Maribor je gostila razstavo fotografij Borisa Strmška. Na 22 fotografijah so upodobljeni prijatelji, soplezalci ter ljudje in otroci, ki jih je avtor srečeval na odpravah in potovanjih. Na otvoritvi 14. novembra so si obiskovalci lahko ogledali še krajšo diaporo.

Markacijska akcija

PD Ptuj se je odločilo letos za popravilo dela Haloške planinske poti (HPP) in dela E 7. Ogled za pravico del je bil opravljen 19. 10. Sama dela so bila opravljena 27.

10. 2001. Akcijo je pripravil Uroš Vidovič iz PD Ptuj (6) in povabil k sodelovanju še PD Majšperk (5) in Videm (4). Bili smo razdeljeni v dve skupini. PD Majšperk je popravilo brv na poti E 7 v Narapljah in nadelalo del poti nad njo ob sodelovanju inštruktorja za pota B. Jordana. Ostali so napravili erozijske zaščite na HPP, ki se dviga na Janški vrh. Delo sta vodila inštruktor F. Nunčič in pripravnik S. Gašperič. Naslednji konec tedna so šli po obnovljeni poti planinci iz PD Šempeter in Ojstrica Celje, res v enkratnem jesenskem vremenu. Za naslednje leto imajo v načrtu še obnovo dela poti na Donačko goro (Krče).

Dnevi varstva pred snežnimi plazovi

Podkomisija za reševanje izpod plazov pri GRS S organizira tradicionalne Dneve varstva pred snežnimi plazovi, ki bodo potekali 19. in 20. januarja 2002 v Vadbenem centru SV na Pokljuki. Informacije na PZS.

Popravilo Haloške poti

Izvod Planinskega vestnika, ki ga držite v rokah, je zadnji take oblike. Z novim letom prehajamo na novo celostno podobo. Format revije bo nekoliko večji (17,5 cm x 25 cm), temeljito bomo spremenili obliko, povečali število strani in skušali tudi povečati število fotografij. Ob tem nameravamo ohraniti uveljavljene rubrike in postopoma vpeljati nove. Seveda bomo veseli vaših odmevov, kajti le z njihovo pomočjo bomo lahko naredili revijo, ki bo vseč čim širšemu krogu ljubiteljev gora.

Uredništvo Planinskega vestnika